

MAŁY (4036) *ai*

mały (3776), **mał** (260) [w tym: *N sg f* (6), w funkcji rzeczownika i w skostniałych wyrażeniach przyimkowych (253)].

a jasne (w tym 34 r. błędne znakowanie).

comp i sup (864 + 552): -mniejszy (1414), miejszy (1), mniszy (1), [n(a)m(a)lszy]; mniejszy : miejszy : mniszy *ZapWar* (10 : 1 : -), *BielKron* (75 : - : 1); ~ -e- (211), -é- (6), -(e)- (1198); -e- : -é- *MurzHist* (2 : 2), *MurzNT* (5 : 2), *Strum* (3 : 1), *SarnStat* (47 : 1). *sup* *ną-* (493), *nąj-* (59); *nąj-* *PatKaz I*, *ZapKościę*, *ReszHoz*, *WerGośc*, *CzahTr* (3); *ną-* : *nąj-* *PatKaz III* (5 : 1), *LibLeg* (3 : 1), *RejKup* (5 : 1), *LubPs* (14 : 1), *OrzRozm* (3 : 1), *Mącz* (8 : 18), *SienLek* (3 : 1), *GórnDworz* (3 : 17), *RejPos* (93 : 3), *SkarJedn* (2 : 1), *NiemObr* (5 : 5), *ReszPrz* (3 : 1), *ActReg* (3 : 1); ~ *ną-* (453), *na-* (5), *n(a)-* (35); *na-* *Murm*; *ną-* : *na-* *MurzHist* (2 : 2), *MurzNT* (2 : 1), *Mącz* (7 : 1); ~ *nąj-* (53), *naj-* (1), *n(a)j-* (5); *nąj-* : *naj-* *Mącz* (17 : 1). *sup* od wyrażenia przyimkowego »po mału«: *nąpomal(e)j* (1) *KlonFlis* [w rymie].

sg m N mały, mniejszy, *nąmniejszy* (474). \diamond *G* małego, mniejszego, *nąmniejszego* (219); -égo (17), -ego (3) *MurzNT*, *BiałKat*, *WyprPl*, -(e)go (199). \diamond *D* małemu, mniejszemu, *nąmniejszemu* (27); -emu (1), -(e)mu (26). \diamond *A* mały, mniejszy, *nąmniejszy* (237), mał(e)go, mniejsz(e)go, *nąmniejsz(e)go* (40). \diamond *G a.* *A* mał(e)go (1). \diamond *I* małym, mniejszym, *nąmniejszym* (134), mał(e)m (5); -(e)m *LibLeg*; -ym : -(e)m *FalZioł* (3 : 3), *ActReg* (1 : 1). \diamond *L* małym, mniejszym, *nąmniejszym* (107), małem, mniejszem, *nąmniejszym* (7); -em *MurzNT*, *Diar*; -ym : -em *ZapWar* (2 : 3), *Leop* (1 : 1), *SkarŻyw* (1 : 1); ~ -em (1), -(e)m (6). \diamond *V* mały, mniejszy (3). \diamond *fN* małą, mniejszą, *nąmniejszą* (304), mała, mniejsza (6), mał(a), mniejsz(a), *nąmniejsz(a)* (98); ~ (*attrib*) -ą (217), -a (3); -a *OrzQuin*; -ą : -a *Murm* (2 : 2); ~ (*praed*) -ą (51), -a (3); -a *CzechEp*; -ą : -a *GórnRozm* (1 : 2). \diamond *G* małej, mniejszej, *nąmniejszej* (285), mały, *nąmniejszy* (6), małe, *nąmniejszé* (4), *namniejszyj* (2) *MurzHist*, *MurzNT*; -y *ZapKościę*; -é *OpecŻyw* (3); -éj : -y *MetrKor* (2 : 1), *BielKron* (20 : 1), *Mącz* (19 : 3); -éj : -é *PapPan* (4 : 1); ~ -éj (37), -ej (1), -(e)j (247); -éj : -ej *SarnStat* (26 : 1); -é (3), -(e) (1). \diamond *D* małej, mniejszej, *nąmniejszej* (14); -éj (1), -(e)j (13). \diamond *A* małą, mniejszą, *nąmniejszą* (214) [w tym: -a (5)]. \diamond *I* małą, mniejszą, *nąmniejszą* (98) [w tym: -a (3)]. \diamond *L* małej, mniejszej, *nąmniejszej* (178), małe (4), mały, *nąmniejszy* (3) *HistLan*, *MycPrz*, *CzahTr*, małyj (1) *MurzNT*; -éj : -é *OpecŻyw* (1 : 4); ~ -éj (22), -ej (1) *OpecŻyw*, -(e)j (155). \diamond *n N* małe, mniejszé, *nąmniejszé* (152); -é (10), -(e) (142). \diamond *G* małego, mniejszego, *nąmniejszego* (89); -égo (4) *OrzJan*, *SarnStat* (3), -ego (2) *OpecŻyw*, *MurzHist*, -(e)go (83). \diamond *D* małemu, mniejszemu (5); -ému (2), -(e)mu (3). \diamond *A* małe, mniejszé, *nąmniejszé* (88); -é (3), -(e) (85). \diamond *I* małym, mniejszym, *nąmniejszym* (42), mał(e)m, mniejsz(e)m, *nąmniejsz(e)m* (6); -(e)m *ZapWar*, *RejPs*, *RejKup*, *BudNT*; -ym : -(e)m *FalZioł* (2 : 1), *ModrzBaz* (1 : 1). \diamond *L* małym, mniejszym, *nąmniejszym* (45), mał(e)m *ZapWar* (2). \diamond *V* mał(e) (1). \diamond *pl N m pers* mali, mniejszy (48). *m an* mali, mniejszy (*cum sb: pta(sz)kowie, gołąbkowie, lwowie, krolikowie*) (6), mał(e) (*cum sb: pieski, aves (lat.)*) (2). *subst* małe, mniejszé, *nąmniejszé* (189); -é (17), -e (6), -(e) (166); -é *OpecŻyw*, *GrzepGeom* (3), *Strum* (4), *GórnTroas*, *GosłCast*; -e *MurzNT*, *BiałKat*; -é : -e *OrzJan* (2 : 1), *SarnStat* (5 : 3). \diamond *G* małych, mniejszych, *nąmniejszych* (217). \diamond *D* małym, mniejszym, *nąmniejszym* (42), mał(e)m (4); -ym : -(e)m *FalZioł* (1 : 4). \diamond *A m pers* mał(e), mniejsz(e) (18),

małych *PowodPr* (2). *subst* małe, mniejsze, namięjsze (211); -é (31), -(e) (180). *m pers a. subst* mniejsz(e) (1). \diamond *G a. A m pers* małych (1) *RejZwierz*. \diamond *I m* małymi, mniejszymi, namięjszymi (14), małymi, mniejszemi (11); -ymi *BielŻyw, BielKron* (4), *OrzQuin, KwiatOpis, CzechRozm, SkarŻyw* (2), *CzechEp, LatHar, WujNT*; -émi *RejZwierz, Mącz, ModrzBaz, GórnRozm, SarnStat, SkarKaz* (4); -ymi : -émi *RejZwierc* (1 : 2); ~ -émi (1), -(e)mi (10). *f* małymi, mniejszemi (7), małymi (5); -émi *WyprKr, RejPos, GostGosp, SarnStat, GosłCast*; -ymi *Leop, BielKron, RejAp, SkarŻyw*; -émi : -ymi *BielSpr* (2 : 1); ~ -émi (2), -(e)mi (5). *n* małymi (7), mał(e)mi, mniejsz(e)mi (6); -ymi *LibLeg, BiałKat, CzechEp* (2); -(e)mi *RejZwierz, BibRadz, Mącz, GórnRozm*; -ymi : -(e)mi *BielKron* (2 : 1), *RejPos* (1 : 1). \diamond *L* małych, mniejszych, namięjszych (83). \diamond *V m pers* mali (2). \diamond *N a. V m pers* mali (4). \diamond *Odmiana niezłożona: m G* mała (1) *LibLeg* 6/191v. \diamond *f N cf wyżej*. \diamond *L male* (1) *GrabowSet* M4v. \diamond *n G* mała (42). \diamond *D* mału (150). \diamond *I* mał(e)m (12) [może odmiana złożona]. \diamond *L male* (47), mału (1) *GostGosp*. \diamond [*D pl* mał(o)m [na wzór nm lub sb; może od MAŁO]]. [Ewentualne formy *n N i A* zostały zaliczone do MAŁO].

Składnia comp: mniejszy (a)niż(li) (a. niżeli) co (109), *mniejszy od czego* (11), *mniejszy czego* (6), *mniejszy z czego* (2), *mniejszy między czym* (1); *nie mniejszy jako(by) co* (5), *nie mniejszy jako i co* (4), *nie mniejszy jedno jako i co* (1). *Składnia sup: namięjszy z czego* (17), *namięjszy między czym* (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. Określa wielkości mierzalne: niewielki, nieduży, drobny (1778) :

1. O rozmiarach przestrzennych; parous *BartBydż, Miech, HistAl, Vulg, Mącz, PolAnt, JanStat, Cn; modicus* *Mącz, Vulg, PolAnt, Cn; minutus, vescu* *Mącz, Cn; exiguus* *PolAnt, Cn; minusculus, tenuis* *Mącz; crocotilus (crotilus), gracilis, pauxillus, todellus (todillus), vegrandis* *Cn* (881) : *BierEz* H3, L3v, N4v; *PatKaz* II 72; *Murm* 51 [2 r.], 82, 96, 106; *ZapWar* 1532 nr 2415; *MetrKor* 57/120v [3 r.], 59/282, 282v, 283; *FalZioł* I 37a, 53b, 59b, 69d, 77d (46); *GlabGad* B4v, C5v, E3, E8v, F (15); Druga rzeka z tychże gor ciecze imieniem Koban, mniejsza niżli Tyrk *MiechGlab* 28, 26; *BierRozm* 4; *LibLeg* 11/154; *HistAl* A5v, H6v; Między złoczyństwo theż poczytáią kiedy kto rzecz krádzioną ma wfoim schowániu/ [...] wyiáwfiży by rzecz krádziona ták máła byłá/ iżeby oknem moglá być wrzucona. *GroicPorz* m3v; *KrowObr* 184; *RejWiz* 56, 112v, 128v; *Leop Matth* 13/32; LEw gdy vfińá ná ftońcu/ Krolikowie máli/ Zbieżawfiży fie/ igráiąć/ brodeę mu táfáli. *RejZwierz* 118v, 31v, 77, 120v; *WyprKr* 4v, 10v, 18v, 49v, 51v [2 r.], 52v; *BibRadz Num* 33/54, *Matth* 13/32, *Mar* 4/31; *BielKron* 78, 81v, 271, 280, 282 (25); *Aves paulum infra columbas magnitudine, Málo* mnieyfiże niżli gołębie. *Mącz* 285a, [18]a, 19b, 109a, 228a, 229c (11); *SienLek* 22v, 64, 187; *GórnDworz* V4; *GrzepGeom* K4, P2v; *HistRzym* 25; *RejPos* 78 [2 r.], 265v; *KwiatOpis* B3v; *RejZwierc* 3, 111, [238]; *BielSpr* 8, 19, 45, 54, 66; *KochMon* 23; *BudBib Ex* 12/4, I 36b marg, 3.Reg 17/13, I 294a marg, *Is* 22/24; Kędy Grobla máła/ thedy tęż mnieyfiży Grundfeft. *Strum* E3, E3, O3; *Oczko* 34; *KochPs* 151; *SkarŻyw* 107, 412, 497; *KochPhaen* 2, 11; *Calep* 185a, 465b; *GostGosp* 120, 156; *GostGospSieb* +3; *GórnTroas* 40; *GrabowSet* P2v; *WujNT Matth* 13/32, s. 54 marg, 57, *Mar* 4/31; *SarnStat* 274, 283, 377, 668, 1165, 1294; Ná kámienu drogim y perle máley nie zna fię iedno biegly około tego kupiec *SkarKaz* 84a, 84a [2 r.]; *SkarKazSej* 677a.

mały na ile (1): Echyni. [...] Ieft na poł ftopy ribka mała *FalZioł* IV 34b.

mniejszy czym [= o ile] (3): Plać tedy ten/ mnieyŹy iest niż piérwŹy cztermi łokćiami kwadratowymi *GrzepGeom* F2v, M3; Kłody piwne pomierne w piwnicy bydź máią iednákie: to iest/ iedny więtfze/ drugie połowicą mnieyŹe *GostGosp* 56.

mały w czym [= pod względem czego] (1): Mała iest w ciele Iafkołka *FalZioł* IV 24c.

mniejszy w czym [= o ile] (1): DElphin nád Kozorożcem mnieyŹy w połowicy *KochPhaen* 12.

W połączeniu z dem. (237): Kazał to dáć fwey powolney/ Mnimam iż tey pŹicŹce máłey. *BierEz* C3; *PatKaz* II 72; *Murm* 23, 24, 100, 111; *BartBydg* 113, 126; Też wezmi pfi ięzyk á fercze máłei żabki *FalZioł* I 25c, I 37a, 64c, 77d, 78d, 109a (13); *BielŻyw* 105; *GlabGad* C8v [2 r.], N3v; *LibLeg* 9/52v; *RejPs* 125; *LudWieś* A2v; *LibMal* 1547/125, 1550/156v, 1551/164; *RejKup* k8; *HistAl* A5v; *GroicPorzRej* C4; *RejWiz* 46, 90v, 108v, 126 [2 r.], 186; *RejFig* Aa2, Bb4v, Dd8v; *WyprKr* 23, 32v, 33, 97v, 101; *BibRadz* *Iob* 40/13; *OrzRozm* C2; *BielKron* 126, 264, 274, 287v, 289 (8); Abaculus, Máła Służbiczká/ Służebká. *Mącz* 1b, 8d, 9c, 12b, [18]b, d (92); weźmi Źwieże iáie kokofze/ á máłą dźiurką s niego białek wypuść *SienLek* 69v, 76v; *GórnDworz* Gg6v; *RejPos* 247; *RejŻwierc* 135, 257; *BielSpr* 74 [2 r.]; *WujJud* 225v; *BudBib* 1.Reg 2/19; *HistHel* C2v; *Strum* P2; *SkarŻyw* 29, 457, 471, 487, 498; *MWilcHist* E4v; *StryjKron* 66, 351, 672; Niechby rok każda žiemiá koleię fłużyłá. A gdzie mále žiemice tedy dwie Źpoł zložyc *BielSjem* 19; *ArtKanc* 43 [2 r.]; *GórnRozm* Nv; *Calep* 260a, 362b, 416b, 460b, 603a (11); w kthorey [pajęczynie] máły komorek wwiąźnie/ á Bąk ią przebije. *Phil* D4; *GórnTroas* 54; Bo mała rybka zie mnieyŹá niż lámá/ onęž záŹie druga: y ták to idzie *PowodPr* 79; *SkarKaz* 83a marg, b, 84a, 515a; *KlonFlis* E3, E3v, F4v, G3. Cf »mały kásek«, »miasteczko małe«, »by małym paluszkiem«.

W przekładach łacińskich i greckich dem. (84): *Murm* 23, 24, 64, 100, 146, 188; *Aspidula*, parva aspis, mały a yadoviti vąsz. *BartBydg* 15; *Enchiridion* [...], male kŹyąsky rączne *BartBydg* 48b, 60, 113, 126; *Mącz* 1b, 8d, [18]b, 34b, 41a (56); *Calep* 411b, 426a, 465b, 467a, 475b (17).

W połączeniu z zaimkiem nieokreślonym „każdy” (1): ryby wniem [morzu] rozliczne wielkie/ y máła káźda fwem obyczáiem Źfuka wniem żywnoŹci fwey *RejPs* 153.

W połączeniach szeregowych (3): *ZapWar* 1518 nr 2208; ZEby małe drobne krotkie á rzadkie wkaźuią człowieka dobrego rozumu y teź bacźnoŹci *GlabGad* O2v; *SkarKaz* 82a.

W przeciwstawieniach: »wielki (więtfzy) (79), wiele (wielce, więtfcej) (5), miąŹy (2), mocny (2), głowny, rosły, Źyrok, znacźny ... mały (mniejszy, namniejszy)« (90): *BierEz* H3, H4 [2 r.]; *PatKaz* I 4 [2 r.]; yako ta gwyazda yeŹt namnyeyŹa a barzo motźna *PatKaz* III 126v; marźana więtfza ma Źyrfzy liŹt/ á vniętfzey mnieyŹe liŹcie iest *FalZioł* I 121a, IV 12c; *BielŻyw* 56, 105; *GlabGad* C8v [2 r.], D2v, D6v, H8, H8v [2 r.], N5, P6v; *RejPs* 105v; *GroicPorzRej* C4; *KrowObr* 184 [4 r.], Ss2; *RejWiz* 18; *Leop Num* 26/54, *Ez* 43/14, *Iac* 3/4, 5; *RejFig* Dd8v; *WyprKr* 17, 18v; *BibRadz* *Num* 26/54, *Am* 6/11; zburzyli ij [miasteczko] Turcy do grunthu/ niechcąc mieć málych tylko głowne zamki. *BielKron* 316, 68v, 126, 274v, 337 [2 r.], 401v, 450v, 460v; *Mącz* 351d [3 r.]; A przetho iáko wielka rzeká/ im Źie ná więtfzey częŹci dzieli/ tym mnieyŹa iest káźda iey odnogá *GórnDworz* Cc2v; *GrzepGeom* C3v, F3v [7 r.], K4; *BielSat* C4; *KuczKat* 335; *RejŻwierc* 135, 212v, 226; *BielSpr* 61v [2 r.]; to co iest namniejszy⁸⁰ we mnie [minor digitus meus]/ mięźŹe iest niż biodrá oycá mego. *BudBib* 2.Par 10/10, *Am* 6/11; Táky ięzyk máły członek iest/ á wielce fię chłubi *BudNT* *Iac* 3/5, *Iac* 3/5; *SkarJedn* 341;

Oczko 8; StryjKron 757; KochFr 21; Owá świętna y znáczna: á gdy fłóńce zaydzie/ Zadnéy gwiazdy ná niebie ták prędko nie naydzie. Cynofurá zás mniefyza/ lecz wódzem pewnieyfzym Zeglarzowi KochPhaen 2; BielRozm 21; Calep 910b; GostGosp 56, 158; Phil Q4; GórnTroas 15; KochCz Bv; Oto iáko máły [quantus] ogień/ iáko wielki lás fpała WujNT Iac 3/5, Zzzzz; GrabPospR L3; PowodPr 78; SkarKaz 83b; VotSzl A2v; GoslCast 42; KlonFlis F4v; Ale kto złęgo [konía] bierze/ á k temu máłego/ Pewnieby wzięł rofłego y wychowáłego. KlonWor 20.

W charakterystycznych połączeniach: *bania mała* ((na)mniejsza)(-y, -e), *beczka*, *bielmo*, *bochenek*, *brew*, *brodaweczka*, *brodka*, *brona* (2), *brzeg* (brzeżek) (4), *brzudi*, *budka*, *bukłaczek*, *cella*, *chałup(in)ka* (3), *chust(ecz)ka* (2), *chłyżyk*, *ciał(k)o* (4), *cmyntarz*, *cyc(ek)* (2), *cyga*, *członek* (4), *czołko*, *czołnko*, *daszek*, *dąb*, *dobytek*, *dom(ek)* (9), *drzażdżka*, *drzew(k)o* (2), *dyl*, *dym*, *dystrykt*, *dzban* (2), *dział* (2), *dziedzictwo*, *dziur(eczk)a* (5), *fakla*, *feret(ek)* (9), *figa*, *figura* (2), *folwark*, *fortka*, *galija*, *garn(usz)ek* (*garniec*) (3), *gębka*, *głow(eczk)a* (6), *głozna*, *gmaszek*, *gołqbek*, *grabie*, *grob*, *grobla* (2), *grono*, *grundfest*, *guzek*, *gwiazd(eczk)a* (4), *isk(ie)r(k)a* (6), *insuła*, *jaje*, *jamka*, *jaskółka*, *jelito*, *kamyk* (*kamień*) (5), *kaplic(zk)a* (2), *kapusta*, *kąt* (5), *kleć*, *klin*, *kluczyk*, *kłoda*, *kobyłka*, *koflik*, *koł(k)o* (4), *komieźka*, *komorek*, *konew(eczka)* (2), *koń* (*konik*) (2), *kopija* (2), *kordek*, *kosa*, *kościółek*, *kość* (*kostka*) (6), *kownata*, *kraina*, *kraj* (2), *krązek*, *krolik*, *krynica*, *krzynówek*, *krzyż*, *książ(ecz)ka* (*księga*) (8), *kubek* (2), *kurczątko*, *kwadrat* (7), *kwiatek*, *lew*, *list((ecz)ek)* (*liście*) (12), *łan* (3), *łańcuszek*, *ławka*, *łodzia* (*łodka*) (18), *łożko* (4), *łyżka*, *łza*, *macica*, *makulka*, *małpiczka*, *mąż*, *miara*, *miejsce* (3), *mińca*, *misa*, *młynik*, *morze* (3), *moździerz*, *mucha* (*muszka*) (3), *muł*, *myszka*, *naczynie* (6), *nasienie* (3), *nawa* (2), *nos*, *nożyce* (2), *nożyk*, *obłoczek*, *obraz(ecz)ek* (4), *o(cz)ko* (11), *odnożka* (2), *ogień* (2), *ognisko*, *okienko* (2), *okop*, *okręt(ek)* (5), *opłatek* (8), *opona*, *ordynek*, *owieczka*, *pajączek* (2), *panew(ka)* (3), *pantofliczka*, *państwo* (2), *patrzadlnik*, *pawęczeczka*, *perła* (5), *piecek*, *piers*, *piesek* (*psiczka*) (2), *pięta*, *piuro*, *piwniczka* (2), *plac* (3), *placek* (2), *plecy*, *plód*, *płuco*, *pochodeńka*, *podusz(ecz)ka* (2), *podwiązeczka*, *poklacz*, *poto(cze)k* (2), *pta(sze)k* (15), *puchlina*, *pułmisek*, *purchawka*, *radło*, *rana* (2), *rąbeczek*, (*ch*)*roba(cze)k* (4), *rozynki*, *rzecz* (8), *rze(cz)ka* (12), *rzeczpospolita*, *ryb(k)a* (18), *serce*, *siedlisko*, *skora*, *skrzele*, *skrzynia*, *słojek*, *służbiczka*, *snop* (2), *splacheć*, *staw(ek)* (2), *stopa*, *strumień* (2), *studzienka*, *stworzenie*, *sukienka*, *szat(k)a* (2), *szczebelek*, *szczepek*, *szczuka* (4), *szakaf*, *szkopic*, *szoczka*, *szorzyk*, *szropeczka*, *śledziona* (*słodzona*) (2), *śliwa* (2), *świętość*, *tabliczka*, *tarcic(zk)a* (2), *tarcza* (3), *tlomoczek*, *tołpa* (2), *tulich*, *ucho* (2), *usteczka*, *wał* (2), *warstatek*, *ważka* (2), *wątrobka*, *wąż* (*wężyk*) (6), *węzelek* (2), *wieszka*, *wiosło*, *włoka*, *woda*, *woł* (2), *worek*, *wrobl(ik)* (2), *wrzod*, *wyżliczka*, *zagon(ek)* (2), *zajączek*, *zam(cz)ek* (3), *zqb(ek)* (2), *ziarn(k)o* (11), *ziele*, *ziemi(c)a* (8), *ździebłko*, *żwi(e)rzę* (*zwierzątka*) (10), *żabka* (2), *żełeczka*, *żołądek*.

Przysłowia: Zwyczáiem máła kropiá przebijie y kámién *RejWiz* 42.

Aczci to dżiś iuż ná Swiećie niebárzo nowiná/ Ze máły dym wylátuie z wielkiego kominá. *GroicPorzRej* C4.

Ízewcá nigdy nie chwaleg gdy ná máłą nogę wielki trzewik vdzyáła. *BielKron* 68v.

W łáscze á w zgodzie máłe vraftáły/ Páńtwa/ w niezgodzye wielkie vpadáły. *RejZwierc* 226.
z máley bowiem ífkry wielki płómién bywa. *Phil* Q4.

Połączenie: »nie mniejszy« = *taki sam* (1): By y ten nie mnieyfszą część Litewłkiego pánftwá był opánował *StryjKron* 692.

Zwrot: »na małym [czym] przestawać« (1): *Quamvis parvis Italiae latebris contentus essem, Aczkolwiekem ná małym kącíe we włołzech przełtawał. Mącz* 337d.

Wyrażenia: »bydło (*a. bydłę*), dobytek mały(-e)« = *prawdopodobnie kozy i owce* (3 : 1): *MiechGlab* [89]; *LubPs* ee6; *BielKron* 290; *A* iefli będą zgániác bydłá wielkié y málé [*pecora seu pecudes JanStat* 1106] do domów álbo dworów królewłkich/ z łrony różnoścí Gránic/ álbo łpásienia łieyby: tedy będą powinni dáć ná rękoiemftwo do dekrétu Pánów *SarnStat* 913.

»działo małe« (5): *dziála lano wielkie y małe w Tureckim wołku. BielKron* 257, 422v; *BielSpr* 70v, 75; *StryjKron* 757.

»mały języczek« = *języczek; lat. uvula* (1): *Gargarizo, Máłym yeziczkiem glegotać nábrawłzy wodi wułtá/ chárchác. Mącz* 142c.

»mały (*a. (na)mniejszy*)(-a) kęs (*a. kęsek*), sztu(cz)ka, część (*a. cząstka*), odrobina, trocha« [*szyk* 25 : 3] (9 : 8 : 7 : 3 : 1): *Wezmi piretrum z apteki czterzy vncije/ łkray ie w małe káfki FalZioł* V 109v, I 8v, IV 55d, V 10, 110; *RejWiz* 87; *Mącz* 181d [2 r.], 193c, 223a, 230b, 377d [2 r.], 394a; *RejPos* B, 87, 164v, 265v; á przetołz ludzie bárzo máley trołze drzewá [*tj. tratwie; exiguo ligno Vulg*] zdrowia łwego zwierzáú *BudBib Sap* 14/5; *SkarŻyw* 508; *StryjKron* 692; bo dzielac [!] długo máiętność/ mułi potomek dálzy przýść do bárzo máley cząłtki *GórnRozm* C4v; *GostGosp* 112; *SarnStat* 1165; *SkarKaz* 204b [2 r.]; *VotSzl* Dv; *KlonFlis* Ev.

»mały księżyc« = *półksiężyc* (1): *Lunula. Máły xiężíc. Mącz* 199c.

»mała kusza« = *kusza ręczna* [*szyk* 1 : 1] (2): *Miewáli teć Kufze wielkie y mále/ wielkie zwáli Scorpiones, s ktorých łtrzeláli ogniftemi łzypy ná zápálenie/ Máłemi Kufzámí ná ludzi łtrzeláli. BielSpr* 61v.

»miast(eczk)o, wioska (*a. wieś*) (jest) mała(-e)« [*w tym: miasteczko albo wieś* (1)] [*szyk* 13 : 7] (17 : 4): *Drugie miałtho mnieyfsze [civitas minor] zowá Kirkiel, nad nim na łkale iefł zamek drzewiany gliná oblepiony. MiechGlab* 71; *GroicPorz* k; *Byłó miáłteczko mále/ á w nim też máło ludzi BielKron* 81v, 12 [2 r.], 140v, 271, 316, 437v, 439, 455v; *RejPos* 35; *BielSat* Cv, C4v; *KochList* nlb 3; *StryjKron* 26; *BielRozm* 16, 23; *Item/ miáłteczká álbo włi mnieyfszé Opácié Kláłztorné/ etc. SarnStat* 972, 199. [*Możliwe takżeznacz. 'nieliczny' (ze względu na liczbę mieszkańców)*].

»mały (*a. namniejszy*) palec (*a. paluszek*)« = *palec piąty; auricularis a. minimus (digitus) Murm, Mącz* [*szyk* 15 : 5] (20): *ZapWar* 1518 nr 2208, 1540 nr 2598, 1550 nr 2674; *Murm* 59 [2 r.]; *Też krew pułzczóna z żyły ktora iefł miedzy małem palczem v ręki, á miedzy pierzciennym/ połpolicie płuczóná zowiemy FalZioł* V 58v, V 12v, 38v, 59 [2 r.], 67v; *Mącz* 21b, 88d, 505b; *SienLek* 24, 36, 125 [2 r.]; *StryjKron* 345. *Cf* »by małym paluszkiem«.

»by małym paluszkiem« = *delikatnie* (1): *Si minusculo digito increpuerint fores, By małym páłufzkím skrzinięły drzwi. Mącz* 222d.

»mała proca« [*szyk* 3 : 2] (5): *NIE tylko fie łtrzelác vczyli/ ále y s Proc cífkác wielkich y małych BielSpr* 4v, 4v [2 r.], 61v [2 r.].

»mała strzelba« [szyk 2 : 2] (4): *BielKron* 459; Opátrzywłszy iuż dobrze/ dobrą ípráwą ízáńce/ Wielkiej y máley ítrzelbie/ poczýnícíe kráńce. *BielSat* N; *BielSpr* 71; *BielSjem* 36.

Zestawienia: »włoka, hak mały (-a)« = *mansus parvus JanStat* (1 : 1): *SarnStat* 187; w oddawaniu poborow/ wielká fię inaequalitas náyduie/ gdy ieden z wielkiego haku (ták tám włoki zową) tyleż da iáko drugi z máłego *GrabPospR* L3.

»zwierz mały« = *drobna zwierzyzna* (3): *BielKron* 397v; A trupy w koło ítráfzliwé leżáły/ Ludzie/ y bydło/ wielki zwierz/ y mały *KochPieś* 32; *LatHar* 590.

»mały (a. mniejszy) żagiel« = *artemon PolAnt, Vulg* (2): á podniozłszy mnieyfzy żagiel/ puścili fię zá wiátrem ku brzegowi. *BibRadz Act* 27/40; *WujNT Act* 27/40.

Szeregi: »mały a (i) cienki« [szyk 2 : 1] (3): *FalZioł* I 64c, 109a; Vfi barzo małe á cienkie iakoby v małpy zna. człowieka chytrego *GlabGad* O7v.

»mały a drobny« (2): ZIarnka na vrinie pływaiące/ [...] czinią fie zflegmy klijowatey na małe a drobne káłki rozdzielone *FalZioł* I 8v, I 77d.

»główny i mały« (1): w inych głównych y mnieyfzych Miáftach/ ták wyfoko wodá wyláá/ że po wśzytkich vlicach ná czołniech ieżdżić mufieli. *StryjKron* 26.

»mały, (i) krotki« [szyk 1 : 1] (2): Czemu niewiafti krotfze y mnieyfze pierfi maia niż otroci. *GlabGad* D5v; *Mącz* 223a.

»mały i namniejszy« (1): Choć go nie widzím/ choć pod ták máłą y namniejszyá odrobiną ołoby chlebá/ prawdziwe iednák ciáło ie⁸⁰ ieft. *SkarKaz* 204b.

»niski i mały« (1): *Humilis bos, Niski y mały wołek. Mącz* 159c.

»(nie, ani, bądź to, tak, to) wielki (i (też), jak(o) (też (i), i), a(l)bo, a, to) mały; wielki z małym« [w tym: w połączeniu z: *wszy(s)tek* (2), *żaden* (2), *każdy* (1)] = *niekiedy w znac. 'wszyscy, wszystkie, żadne' itp.; tam magnus quam parvus Vulg; magnus et (seu, sive) parvus JanStat* [szyk 48 : 22] (69; 1): *MetrKor* 26/62v; *BierEz* O4; *FalZioł* IV 19d; *MiechGlab* [89]; W thym íą zwierzętha małę [!] y wielkie [pusilla cum magnis]. *WróbŻółt* 103/25; *RejPs* 153; *ZapWar* 1542 nr 2556; *LubPs* X6, ee6; *KrowObr* 184 [3 r.]; Y wślyfthko naczýnie domu Páńfkiego/ ták więthfze iáko mnieyfze/ [...] przeniofl do Bábilonu. *Leop 2.Par* 36/18; *WyprKr* 10, 18, 19v, 27, 35v (14); *BielKron* 1, 111v, 257, 271, 397v (10); *Est liber iustae magnitudinis, Xięgi ták wczelne/ áni máłe áni wielkie. Mącz* 179b; *SienLek* 9v, 31, 191; *GrzepGeom* Gv, L4v, Q2v, Q3; *RejPos* 247; *BielSat* N; *BielSpr* 4v, 61v [2 r.], 70v, 71; *Strum* P2; Y kto Polfkie rzeki/ wielkié y malé/ obeyźrzeć chce/ iáko wiele wody máia/ którym ítátkiem zmierzy? *Oczko* 7; *SkarŻyw* 259; *BielSjem* 36; *KochPieś* 32; *GostGosp* 84, 158; *LatHar* 189, 590; *WujNT* 753; téż po miáfteczkách więtfzych y mnieyfzych [in oppidis maioribus et in oppidis minoribus *JanStat* 224] niech Bákálarze będą *SarnStat* 199, 187, 913, 1077, 1090, 1111, 1121; *SkarKazSej* 676a. [Ponadto w przeciwstawieniach 79 r.].

»wielki (a. więtszy), (po)mniejszy, jeszcze mniejszy« [w funkcji potocznego stopniowania] (3): Dzban miedziani wielki do pomywania frebra Dzban drugi mienifzi [!] miedziani Dzban trzeci iefcze mnieifzi do warzenia wodka Cinamonowey *WyprKr* 117–117v, 27v, 119v.

»wielki, pomniejszy, mały« [w funkcji potocznego stopniowania] (1): Rozni wielkie 2 Pomnieifzich 2 Malich 3 *WyprKr* 120.

»wielki, mały, (albo) średni« [szyk zmienny] (2): Iakie cice na lepłze ku żywieniu dziecięcia, IeŃtli wielkie, małe albo Ńrzednie. *GlabGad* D6v; *BielSpr* 74v.

α. *Za mały* (3) : Potomkowie Iozefowi poczęli mowić iż mały dzyał ná nie przyŃzedł *BielKron* 48; *KochFr* 25; Ale człowieczy przemyŃł ták ieŃt śmiały/ Iż ten Ńtóry Ńwiat widział mu Ńię mały *KlonFlis* D2v.

β. *Rozrzucony rzadko i niewielkimi plamami* (1) : Czarno piegowaty [koń] z małą białością przemierzaną [...] twardo w bieganiu chodzi. *SienLek* 186v.

γ. *O fałszowanych, zaniżonych jednostkach miary* (5) : Ktoby miał mnieyŃszą miarę niź ieŃt z Ńtárádawná obyczay/ tákí ma być karan od Woiewody y StároŃty winą wedle Státutá. *UstPraw* F3v; Skárby złoŃci izali ieŃtzcze nie Ńą w domu złoŃnikowym/ á EŃá mále [*deficiens*] przemierzłe? *BibRadz Mich* 6/10; PrzedawałeŃ małym Korcem: áleŃ kupował áż názbýt zuchwáým. *KlonWor* 67.

W połączeniu z dem. (1): Krotkich mi Ńie chce łokietkow Máłych miarek iteż funtkow. *MWilkHist* E4v.

Szereg: »więtszy abo mniejszy« (1): Nie będzieŃ mieć w worku rozney wagi/ więthŃŃą ábo mnieyŃŃą: áni poŃtoi w domu twoim korzec więthŃŃy ábo mnieyŃŃy [*maior et minor*] *Leop Deut* 25/14.

δ. *O wielkości i kroju liter* (11) :

Szereg: »więtszy, średni, mniejszy« (1): Trzebá było ieŃtzcze ŃzeŃciorgá piŃm drugich (inŃzych nie wŃpomináiąc) więthŃŃych Ńrzednich/ mnieyŃŃych *JanNKar* A4v.

αα. *O minuskule* (7) :

Zestawienie: »mała liter(k)a« = *minuta litera* *Mącz* [szyk 5 : 2] (7): *Mącz* 223a; A żeby Ńię te *Concordántiae* nie mieŃzály/ przydáne Ńą do nich/ y w *texcie* przeciwo nim *lity* mále/ a b c d. y inne *WujNT przedm* 25, *przedm* 25 *marg*, 28, 29 [3 r.].

ββ. *O tzw. „i” i „s” krótkim* (2) : Dla ŃkromnieyŃzego piŃma wedle tich liter cz d dz r t z. kiedi Ńię trafi piŃać i /abo y/ raczély to malé i *JanNKarKoch* G2v.

W przeciwstawieniu: »mały ... długi« (1): O tym /Ńz/ powiedziałem przy literze /c/ żebym wolał áby Ńie tákże z punktem znáczyło, ták Ń/ álbo więc ták Ń/ ile mále: długie záŃię mogłoby poŃtárému zoŃtác ták β/ álbo Ńz. *JanNKar* F3.

γγ. *O kursywie* (1) :

Zestawienie: »mniejsza litera« (1): [*Z wykazu omyłek druku:*] ku zachodu. miało być mnieyŃszą literą, *WujNT* Dddddd2.

ε. *Stanowiący obraz czegoś w zmniejszonych wymiarach, miniaturowy* (10) :

Zestawienie: »mały (a. mniejszy) Ńwiat« = *mikrokosmos, człowiek; parvus mundus* *HistAl; microcosmos* *Mącz* [szyk 9 : 1] (10): *HistAl* K; *Mącz* 220d; Czworthy Ńwiáth mnieyŃzy/ ieŃtci wŃzelki człowiek. *SienLek* 28, T4, V; *GórnDworz* L16; *RejPos* 281.

~ *W przeciwstawieniu:* »mały ... wielki« (2): iż człowiek ten mały Ńwiat/ w Ńobie ták rozmáitoŃ rzeczy ma iako y wielki *SienLek* T3v, T3v.

Szereg: »mały, jako i wielki« (1): tedy wŃdy Ńą właŃnoŃci przyrodzenia ich w thym małym Ńwiecie iáko y w wielkim *SienLek* T4. ~

a. O długości: krótki; brevis Mącz (76) : Mnieć fie widzi ogon mały/ Muścić zoftać przy mnie cały *BierEz* R2v; *FalZioł* IV 30d; iedno iż małe naczynie męskie miewa. *GlabGad* O; *BibRadz Dan* 7/8, I 451a *marg* [2 r.]; *BielKron* 450v; *Mącz* 39d; *GórnDworz* L5 [2 r.]; *GrzepGeom* O4; *BudBib* I 441c *marg*, *Dan* 7/8; *CzechEp* 371 [3 r.], 372 [3 r.], 373 [2 r.], 374, 376 [3 r.] (23); *NiemObr* 168, 170; *KochPhaen* 9; *OrzJan* 128.

mniejszy czym [= o ile] (2): Iefli *Linea c.e.* połowicą iefł mnieyſza niż *Linea e.d.* tedyć także *Linea c.a.* będzie połowicą mnieyſza niż *Linea a.b.* *GrzepGeom* Q3.

W połączeniu z dem. (8): *FalZioł* I 116c; *Mącz* 34b, 274c; *CzechEp* 371, 384; Aż potym do tego przyſzło/ iż ten rożek mały wyroſł *NiemObr* 169. *Cf* »mały kęsek«.

W przekładach łacińskich dem. (3): *Paxillus*, Mały palik/ kołek. *Mącz* 274c, 34b, 359c.

W przeciwstawieniach: »mniejszy (mały) ... więſzy (wielki) (9), długi« (10): *PatKaz III* 118v; Wiđamy też miedzi ptaki iż im dłuſſze paznochy albo krapcie miewaią tim theſz drapieźniefzy ła, gdyż ſpokoyni miewaią barzo małe. *GlabGad* P3v; *GórnDworz* L5 [2 r.]; iáka iefł proporcya ciéniu małego do łaſki/ táka ciéniu wielkiego téz iefł do wieże. *GrzepGeom* Pv, I4v, L4, L4v, P [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: *cień mały(-a, -e)* (7), *granica, korzonek, krapcie, linija* (9), *maszt* (4), *miecz, naczynie męskie, noga, ogon, palik (palica)* (2), *paznochy, rog (rożek)* (33), *ser, witka*.

Wyrażenie: »mały kęsek« [szyk 1 : 1] (2): ábowiém *Circumferentia* iefł ták wielka/ iáko trzy Diámetry/ y ſiódma część Diámetru bez małego kąfká *GrzepGeom* H3v, H4.

Zestawienia: »dłóń mniejsza« (1): nycz uylſy yedno na oſzmy dlon uyelkych a na dzyeuyącz mnyeyſzych *PatKaz III* 118v.

»łokieć (jest) mniejszy (a. mały)« [szyk 3 : 1] (4): *GrzepGeom* L4 [2 r.], L4v; płótná czarného/ które ná mały łokieć przedawáné bydź ma. *SarnStat* 959.

»mała mila« [szyk 1 : 1] (2): leuká waży nálfzę milę máłą. *BielKron* 454v, 268v.

»pręt mniejszy« (1): tám Miernicy nie liczą ſto Prętów/ ále dzieſięć Prętów: zá dzieſięć Prętów mnieyſzych/ ieden więſzy poczytáiąc. *GrzepGeom* I4.

Szeregi: »mały a cienki« (2): *Korzonki* ma małe á cienkie *FalZioł* I 116c; *Mącz* 34b.

»mały a nieznaczny« (1): *Circumferentia* będzie miéć [...] łokieć ieden przez kąfká bárzo małego á nieznáczného *GrzepGeom* H4.

»mały a subtylny« (1): Włófi gęfte na ręce ale małe á ſubtilne/ ła znamię oſtrego rozumu, dobrej pamieći *GlabGad* P3.

»więſzy (a. wielki) (albo) mniejszy (a. mały)« [szyk 8 : 1] (9): A iefli *linia f.d.* będzie więſza álbo mnieyſza kilká kroć niż *linia d.e.* tedyć y *linia f.c.* tyléž kroć będzie więſza álbo mnieyſza niż *linia c.b.* *GrzepGeom* O3, O3v [2 r.], Pv, P4 [2 r.], Q3 [2 r.]. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 8 r.].

a. Trochę mniejszy niż pełna miara, niecały (1) : Od niego Máchowica zálfę w mały mili *CzahTr* Hv.

b. O szerokości: wąski, ciasny [w połączeniu z dem.] (1) :

Szereg: »mały albo ciasny« (1): *Angiportus vel Angiportum*, Máła/ álbo ciálna vliczká. *Mącz* 9d.

c. O wysokości: niski (69) : tá trzecia wieża acz mnieyſza ále okazálſza była *BielKron* 270v, 276v, 411v.

W połączeniu z dem. (1): iż kazał z małego chroſćiku niedźwiedziom wyniſć *RejPos* 67v.

W przeciwstawieniu: »wielki (więtszy) ... mniejszy« (2): *HistAl* L3v; *Collis plurimus colli imminet*, *Tudzież nád miałtem pełno gór/ to yeft yedná góra więtlza/ druga mnieyflza. Mącz* 307b.

α. *O wzroście ludzkim; pusillus Mącz; pumilus Cn (63) : BierEz* A4v; *FalZioł* IV 32d; *RejZwierz* 14v, 26; *Mącz* 332d, 333d; *GórnDworz* Q8v, R8; *PaprPan* G3v, L4v, R2v, Cc2v; *Meznie fie ftáwiał Loktowi [tj. Łokietkowi] máłemu. KlonKr* E; *WOynę okrutną flawię Pigmeolow máłych KmitaSpit* A2, Av, B2v, C3, C4, C6; *Zle fię Goliatowi powiodło/ iż máłym y niezbroynym Dawidem wzgárdził. SkarKaz* 84b.

W połączeniu z dem. (8): RejFig Cc6v; *pusillus homuntio, Máły człowieczek. Mącz* 332c, 240d, 415d; *PaprPan* L3; *Wyftąpił tedy on Pereasławiánin zwoyfká Rufkie⁸⁰/ chłopek máły/ ále záwiązáły/ ktorego obaczywfy Piecinig fzydzil zniego/ názywáiąc go zołwíem StryjKron* 134, 134. *Cf* »mały wzrostek«.

W przekładach łacińskiego dem. (3): nie znał fmiáłości kthora fie w máłym cieie Alexandrowym [in Alexandri corpusculo] táila HistAl H8, F2; *Minimula, Mąła Błaznica. Mącz* 221d.

W połączeniach szeregowych (4): March¹ A2; *March³* T7; *Pomilis, Máły krótky/ kéfy kárzeł. Parvus nanus. Mącz* 331c; *SienLek* 30.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (5), dosyć, obrzym, rośły, wysoki« (9): *IEftli kiedy vzrzyfz iż człowiek máły będzie pokornym, wyfoki mądrym GlabGad* P8; *EDgárdus Britáński Krol był ná wzroście máły/ Ale ná wielkim fercu/ był bárzo zuchwáły. RejZwierz* 14v, 14v [2 r.], 62v; *RejZwierc* 274v; *Chociaż mále vrody ále dofyć síły PaprPan* P4; *SkarŻyw* 31; *woyfká zobudwu ftron ftáły fpokoynie pátrząc ná onę biefláde/ chłopká máłego z obrzymem StryjKron* 134.

W porównaniu (1): Mącz 240d *cf* »mały, krotki«.

W charakterystycznych połączeniach: mała(-y, -e) błaznica, chłope(cze)k (3), ciało (4), człowie(cze)k (lud(zie)) (8), Dawid, karzeł, kreatura, krol (4), Łokiet, mężyk (2), osoba (2), pacholik (pacholek) (2), Pigmej (Pigmeol) (5).

Przysłowia: *Iż bywa wielkie ferce/ y przy máłym cieie. RejZwierz* 14v, 14v *margin.*

Wedle wzroftu ieft luknia: á máłemu rośe⁸⁰ páchołká fzáta nie służy. SkarŻyw 31.

Wyrażenia: »mały(-a) (był) (w)zrost(ek), uroda, postawa« [*w tym: máłego (w)zrostu, málej urody, postawy (10)*] [*szyk 12 : 3*] (*10 : 4 : 1*): *March¹* A2; *PatKaz III* 118; *BielŻyw* 67; á *wzroft Márchołtow był krotki/ máły á miálfy March³* T7; *LibMal* 1543/67v, 68v, 1554/183v; máło go [*Aleksandra*] *łobie wáżył Porrus iż był máłey vrody/ á on był ná pięć łokci wyfoki. BielKron* 126; *BielSpr* 3; *PaprPan* C3v, G3v, P4; *SkarŻyw* 411; *GórnRozm* Lv; *ftárał fię áby widział Iefulá/ [...] á nie mogł przed rzełzá/ bo był máłego wzroftu [statura pusillus erat]. WujNT Luc* 19/3.

»na wzroście, wzrostem, na postawie mały« [*szyk 6 : 1*] (*3 : 3 : 1*): *RejZwierz* 14v; *RejPos* 348; *RejZwierc* 274v; *PaprPan* P2v, Bb4; *ieft król wzroftem máły/ Ale mąż śmiáły. KochPieś* 13; *GosłCast* 4.

Szeregi: »mały, krotki« (1): *Nanus, Kárzeł/ Máły/ krotki mężyk by pieniek. Alias Pumilio Latine. Mącz* 240d. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»nędzny a mały« (1): *ty ledwie w nędznym á w máłym cieie [vix miserrima corpora] będąc/ vfiłnie w to dufálf/ áby páńftwo Dáriufowe miał łobie podbić. HistAl* C4.

»(ani) wielki, (a(l)bo, ani) mały« [szyk 3 : 1] (4): *PatKaz III* 118 [2 r.]; iż ma być Dworzánin/ áni názbyt wielki/ áni názbyt mały *GórnDworz E*; *SkarKaz* 274b. [*Ponadto w przeciwstawieniach 5 r.*].

»wielki, czy średni, czy mały« (1): á iefczebym ták chciał/ żeby tego olobá kto kwituie wypifána byłá/ iefli wielkiego wzroftu/ czy frzedniego/ czy máłego *GórnRozm Lv*.

d. O grubości, przekroju: *cienki (10)* : Filotegmen, namnyeyszha nycz *BartBydg* 58b.

W połączeniu z *dem.* (4): Vena staminea, S małym promykiem. *Mącz* 411d. Cf »małe jelitko«.

W przekładzie łacińskiego *dem.* (1): Hila, Mále yelitko. *Mącz* 156a.

Wyrażenie: »o mały włos« = *omal (1)*: O mały włos wżyftkiego z gruntu nie wywrocił. *CiekPotr* 13.

Zestawienie: »małe(-a, -y) jelit(k)o, kiszka, flaczek« = *prawdopodobnie jelito cienkie; lactes Mącz, Calep; hilla, intestinum tenue Mącz* [szyk 6 : 1] (5 : 1 : 1): abowiem [szawina] bolełci żołądkowe y kłocie w małych ielitach wípokoia *FalZioł I* 129d, ++2d, I 35d; *Mącz* 156a, 173b, 181a; *Calep* 575b.

Szereg: »subtylny albo mały« (1): rany w miechierzu y w fubtilnych albo w mnieyfzych ielithach goij *FalZioł I* 35d.

e. O objętości ciał bezpostaciowych; *paucus Miech; attenuatus, exiguus Mącz (35)* : Rzekł mu słowik/ miły pánie/ Mále ze mnie małz śniadanie *BierEz H3*; *OpecŻyw* 20v; *MetrKor* 57/120 [2 r.], 59/281, 281v; *GlabGad M7*; *MiechGlab* [88]; Kiedy lećie Dunay przefychał á małe wody były/ ták iż Niemcy przeiechawłzy Dunay Rzymłkie páńftwá woiowáli/ Krześciánie tho niebożátká głowá płáćili *BielKron* 288v; *Mącz* 110d, 223a; *GórnDworz Ggv*; *BielSat C*; *Strum G*; *Oczko* 19v, 21, 24v; *BielRozm* 16.

W połączeniu z *dem.* (6): Władzon zálię Ieremiałz do inego więzyenia/ y odłożono mu obroczek mały ná żywność káždy dzyeń *BielKron* 95; *Mącz* 449a; *SienLek* 114v. Cf »mała cząstka«.

W przekładzie łacińskiego *dem.* (1): Coenula, Máła wieczera. *Mącz* 58d.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (2), wiele, wszytek, zbytnie« (5): Czemu wielka żość czyni zwierze mocne y okrutne, zálię mała ciche. *GlabGad E6v*; A tak małą rzeczą [żołądek] fie zakropi, á gdyby tam wlał zbytnie tedy fie zalewa *GlabGad E8v*; *RejPos* 81v; Nie wiećie/ że mały kwas wżytkę rołzczyne kwáśi? *BudNT 1.Cor* 5/7[6]; *WujNT* 330.

W charakterystycznych połączeniach: *mały (-a, -e) kwas, mliwo, obiad, obroczek (2), pokarm (karmia) (3), pożytki, rzecz (2), sol (4), śniadanie, wieczera (2), woda (3), trunczek, żniwo, żość*.

Wyrażenie: »mała (a. mniejsza)(-y) część (a. cząstka), kásek, troszka« = *exiguitas Mącz (2 : 1 : 1)*: *FalZioł V* 68; *Mącz* 111a, 402d; Oney [manny] máła cząftká ták wiele czyniá/ iáko y nawięcey *WujNT* 330.

α. W funkcji rzeczownika: *mała ilość [w odmianie niezłożonej] (3)* :

W przeciwstawieniach: »wiele, wielgość ... mało« (2): bowiem iedni maiały mały żołądek ale goráci przeto wiele żądaiąc małem bywaią łici. *GlabGad G4, L2*.

Wyrażenie przyimkowe: »w małe« (1): Też błada vrina/ [...] á k temu w małe wychodząca. Suchoty być onemu człowiekowi: znamionuie. *FalZioł V* [4]v.

β. Występujący rzadko i w niewielkiej ilości (2) : NAprzod vrina mała, to iefł potrołfze odchodząca/ theż vzdrowego człowieka, znamionuie iż on człowiek mało pije *FalZioł V* 14; *Apicae oves*, Mále owieczki á gołe/ to yeft/ które małą wełnę máyą. *Mącz* 12b.

2. O wadze: *lekki (5)* : Mnieyfze mi brzemię zoftawćie. *BierEz A4v*.

α. O za lekkich odważnikach, tj. o fałszowaniu wagi (4) : Mierzyłeś małym gwichtem/ ábo krotkim łokćie^m *KlonWor* 67.

W przeciwstawieniu: »większy ... mniejszy« (2): Kámień á kámień/ korzec á korzec obrzydłością (ieft) Iehowie (*marg*) to ieft: ieden więtfzy á drugi mnieyfzy/ gdy więtfzym łobie waży/ á mnieyfzym innym. (–) *BudBib Prov* 20/10.

Szereg: »większy abo mniejszy« (1): Nie będziefz mieć w worku rozney wagi/ więthfłá ábo mnieyfłá [*maius et minus*] *Leop Deut* 25/13.

3. O czasie: krótki, krótkotrwały; exiguus Mącz, Cn; modicus Vulg (202) : *OpecŻyw* 100; A ná káżdą powinność pomni fwego wieku/ Iż máły kres zoftáwion nędznemu człowieku. *RejWiz* 18; *SienLek* 5; *GrzepGeom* O4; *BudBib* I 147a *marg*; *GórnRozm* H4; *GostGosp* 82; *GórnTroas* 33, 62; *GrabowSet* E4v; *KołakCath* Cv; nie o ten máły doczełny wiek ftárác fię/ ále o wieczny żywot. *KołakSzczęśl* Cv; *WujNT* 551.

W połączeniu z dem. (8): *RejPos* 275v; mniemamy áby wšzytko zginác miáło/ dla máley godzinki/ ktorą P. Bogu y chwale iego dáiem. *SkarKaz* 609b. *Cf* »mała chwilka«, »na małą chwilkę«.

W przekładzie łacińskiego dem. (1): *Mącz* 88a *cf* »mała chwilka«.

W połączeniu z zaimkiem nieokreślonym „jeden” (2): żal nam opuścić iedney máley godzinki gołpodárłtwá fwoiego *RejPos* 275v; *CzechRozm* 168.

W przeciwstawieniach: »mały ... długi (2), wielki« (3): *GórnRozm* K; *WujNT* 551; Mále y krotkie było ćierpienie náłze/ á wefele długe y wieczne. *SkarKaz* 639a.

W charakterystycznych połączeniach: *małe(-y, -a) cierpienie, dzień (4), godzin(k)a (3), kres (3), krotofila, mowa, odpoczynek, siedzenie, spanie (sen) (2), uczynek, utrapienie, wiek (2), zwłoka, żywot (2).*

Wyrażenia: »mała chwilka« (1): *Diecula, Mála chwilká. Mącz* 88a.

»na małą chwil((ecz)k)ę, małą chwilkę, w małej chwilce« = *chwilę, krótko; na chwilę, na krótko; przez chwilę; parumper, paulisper Mącz* (4 : 2 : 1): On fędziego náczął prościć/ By mu chćiał tego dopuścić: Ná małą chwilę poczekał/ By máłce nieco połzeptał. *BierEz* L4; *Intra quam modicum, Bárzo w máley chwilce. Mącz* 173b; *Expecta parumper, Potrway máło/ máłą chwilkę. Mącz* 282b, 282b, 285a; *RejPos* 168; *PudłFr* 8.

»po małej chwili, za małą chwilę« [*w tym w połączeniu z: po tym (6), zasię (2), wnet (1)*] = *wkrótce potem, zaraz, za chwilę; post paululum HistAl; post paulum PolAnt; post pusillum Vulg; postmodo, postmodum Mącz* (39 : 1): *OpecŻyw* 78v, 86, 109, 139, 156; *FalZioł* V 10v; *BielŻyw* 100; *TEdy Sálomon y Márchołt fiedli/ á pomáley chwili Márchołt potzał łpác y chrápác. March² D2; RejPs* 56, 150v; *wnet po máley chwili Poydę k nim dzywować fie czo też myflá łobie RejJóz* O2v, Q4; *LibMal* 1546/110v; *RejKup* f8, z6v; *HistAl* A6, F6, H8; *MurzNT Matth* 26/73; *RejWiz* 22, 53, 155; *Leop Luc* 22/58; *BielKron* 15, 320v, 322v; *Mącz* 314c; *GórnDworz* P2; *Potym po máley chwili on niemocny kthory fie widział iákoby trędowáthy/ vkazał fie bárzo iáfny HistRzym* 116v; *RejPos* 30v, 228v, 334v; *RejZwierc* 63v, 170v, 205v, 233v; *Po máley chwili záfię tenże fię ozowie KochFr* 133; *BielSen* 9; *zá máłą chwilę áli on ogień wnidzie we wšzyłtkie pálce. GórnRozm* K2; *PudłDydo* [B5].

»na małą chwilę ... a« = *już niedługo (coś się stanie) (1):* *Ták mowi Pan załtepow/ ielzće ná iednę máłą chwilę/ á ia porużę Niebem y ziemią CzechRozm* 168.

»mały czas« = *modicum tempus Vulg* [szyk 8 : 4] (12): *RejWiz* 124; wiedząc że za mały czas wćirpienia łwego iákie łą zapłáty v niego *RejAp* 23v, 61v [2 r.], 62 [2 r.]; *RejPos* 127v, 128, 128v; Bowiem byłmy pámiętáli/ ná ten czas żywotá máły/ byłby káždy z nas łkromnieyłzy *ArtKanc* S16v; *WujNT Apoc* 12/12; Niechże z temi łwemi nowinkámi wćiekáią/ ktorych czas ten bárzo máły od Lutrá odkrył: iż łą pełne [...] fałżu *SkarKaz* 550b.

»na mały czas, przez mały czas, do małego czasu, w małym czasie, mały czas [A], za mały czas, z małym czasem« = *krótko; przez krótki czas; na krótko, na krótki czas; w krótkim czasie; modico tempore HistAl, Vulg; parvo tempore HistAl; ad tempus PolAnt; aliquantisper Mącz; paulisper Calep; ad breve, in brevi, breve a. modicum tempus, modicum, ad modicum Vulg* [szyk 81 : 6] (58 : 9 : 9 : 5 : 4 : 1 : 1): tu pomiełzkay/ A przez mały czas poczekay *BierEz* 12; *OpecŻyw* 75v, 95, 96v; *BielŻyw* 162; O Iupiter boże nawyłzłzy/ y dla czegos dni moie w małym czálie połtánowił [*quid dies meas tam brevissimo termino conclusisti*] *HistAl* M8v, G6, I7v; *Diar* 26, 55; *LubPs* K marg, N2v, T6v, ii; odłóż łwoie niepotrzebne zábáwienia álbo krotofile ná mały czas ná łtronę *GroicPorz* C3; *RejWiz* 3v, 44, 102v, 157v; *RejZwierz* 38v; *BibRadz Sap* 16/3, 6, I 135c marg; Lábán prołł go ielzcze áby mu ná mały czas połżuzył *BielKron* 15, 92v; *Mącz* 6d; iż tego łzátánowi dopułzcza do małego czáfu/ ábył był pokułzon. *RejAp* 22v, AA5v, BB5, 60, 61v, 62, 164v; *RejPos* 27, 30, 40, 61, 62v (21); *GrzegŚm* 3, 43, 60; Alic to z małym czálem iáko gnoy w oborze/ A iáko żebráczy płałzcz ták łie włzytko porze *RejZwierc* 270, 42, 48, 131v, 178, 184v, [233], 249v; *BudBib Is* 63/18; *CzechRozm* 166, 181; *SkarJedn* 257; *SkarŻyw* 62, 348; Trudno wytrwáć y czas máły: Godzíná tám iák rok cáły. *KochPieł* 25; *ArtKanc* E10; *GórnRozm* I4, K; *Calep* 425a, 759a; *WujNT Ioann* 7/33, 12/35, s. 358 [2 r.], *Ioann* 16 arg, *Act* 5/34 (10).

»po małym czasie a« = *już niedługo, wkrótce (coś się stanie) (1)*: Po małym czálie á obiáwi łie Mełyáłz. *CzechRozm* 168.

»po małym czasie(-u), za mały czas, w małych czasiech« = *po krótkim czasie, wkrótce; post modicum HistAl; paucis diebus post Mącz (22 : 1 : 1); OpecŻyw* [57]; *BielŻyw* 111, 170; *LibLeg* 11/56; *HistAl* A2; *HistAlHung* A4; *Diar* 26; *BibRadz* I 5d marg; *BielKron* 131, 160v, 195v, 244v, 323 [2 r.]; *Mącz* 314c; *HistRzym* 17, 17v; z iákimi pociechámi wielkimi czeka oney obietnice Páná łwego: iż za mały czas [...] ma być wroczoná do ciála łwego. *RejPos* 128, 128v; iáko márnne ludzie łchodzą á częłto giną że ich ledwe trzecia częłć w małych czáliech zolthánie *RejZwierc* 170v; po málem czálie małz on łwięty Witaliłz zámknáwłzy łię wmałey celli [...] z łwiátem łię tym roztał. *SkarŻyw* 107, 211; *StryjKron* 185; *LatHar* 696.

»przed małym czasem« = *niedawno; pridem Calep (3); LibLeg* 7/10v; Bo y od łtárlzych to łlychamy/ iż lepiej tho węc pámiętáią co łie z młodu okołó nich działó/ niłzi co przed małym czálem czynili. *RejZwierc* 7; *Calep* 847b.

»małą trochę« (1): *Aliquantisper, Maluczko dłużej/ małą trochę dłużej Mącz* 6d.

Zestawienie: »mała msza« (1): Nabelłpieczniey ten czyni ktory ze Młzą łprawy nie ma/ ták z wielką iáko z małą. *ReszPrz* 56.

Szeregi: »mały a (i) krotki« = *exiguus et brevis Mącz (4); RejJóz* F4; *Mącz* 27a; *Pauciloquium* – Mała a krotka mowa. *Calep* 764a; *SkarKaz* 639a.

»(tak, albo) wielki jako (albo) mały« [szyk 2 : 1] (3): *GrzepGeom* P; ktoby sie nierządnie w nich [cieplicach] chował/ nie malé przypadki po sobie zoftawia: iáko womity/ [...] fny nieśpofobné/ to ieft/ álbo wientfzéz/ álbo mnieyífzéz/ niż przyrodzeniu przyfłtoia *Oczko* 23v; *ReszPrz* 56. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*].

α. *Trochę mniejszy niż pełna miara, niecały* (1) : przyciągli do Káftroterreum ná [!] tą że rzeką od Lutecy dwá dni malé chodu *BielKron* 222v.

β. *Za mały* (1) : ifz ná famo czytanie/ tego co nápifał/ cały żywot iego mały fię być zda. *SkarŻyw* 411.

γ. *W funkcji rzeczownika: krótki czas [w odmianie niezłożonej]* (2) : A ia profłzę áby to [siedzenie w wodzie] było nie znagła/ ále od máła poczawfzy/ záwždy co przydáiać *Oczko* 27v.

Wyrażenia przyimkowe: »w male« = *wkrótce* (1): [Ná tego walkę wznosił fyn iego wfzeteczny/ Lecz tę woynę zań kończył/ Bog w malé waleczny. *KmitaŻyw* C2.]

~ *Szereg:* »i w male, i w wielu« (1): Ządam od Bogá/ áby y w malé y w wielu [et in modico et in magno]/ nie tylko ty/ ále y ci wfzyfscy ktorzy mię dziś fłuchaia/ takimi fię sfłali iákim ia też ieft *WujNT Act* 26/29. ~

[»za małem« = *wkrótce*: Bo gdy sie mu [św. Pawłowi] Agrippá przyfłuchawfzy rzekł: Za małem mię námowifz (Pawle) że Chriftianinem zoftané *BudUrząd* 61.

~ *Szereg:* »i za małem, i za wielem«: Ządałbym v Boga/ żeby y zá małem y zá wielem nie tylko ty/ ále y wfzytcy co mię dziś fłuchaia/ zoftáli takimi/ iáki ia ieftem *BudUrząd* 61. ~]

4. *O wieku: młody, niedorosły (głównie o dzieciach); parvus PolAnt, Vulg, Mącz; parvulus PolAnt, Vulg; pusillus Vulg* (260) : *OpecŻyw* 150; *SEcundus* [...] Iefzcze gdi był mały był poftan od rodziczow na naukę. *BielŻyw* 132, 79; *LibLeg* 11/64; *LibMal* 1545/100, 1551/164, 1554/184; Cefárski fyn/ choć mały/ może dáwać złoto. *RejZwierz* 29v, 57, 119v; *BibRadz* 2.Reg 9/12; *BielKron* 10, 159v, 179v, 188v, 204 (8); *Mącz* 222d, 386b; *HistRzym* 70v; *RejPos* 56v, 150v; *RejZwierz* 5v; *BudBib* 2.Reg 9/12, 3.Reg 11/17, *Cant* 2/15; *Strum* K4v, P, P3 [2 r.]; Tákże cíelę y lwie/ y bydło tłufté wfspołek (pásć sie będą) á malé pácholę rządzić ie będzie *CzechRozm* 113v; *SkarJedn* 209; *SkarŻyw* 56, [223]; *CzechEp* 41; TÁk róśc/ máły Michniku/ iákobyś mógl fławnych Przodków fwych doróśc *KochFr* 121; *GórnTroas* 54, 70; *KochFrag* 28; *WitośLut* A6v; *SkarKaz* 421a; *GosłCast* 40; ZNiwá mego pierwfzy kłós niofęc niedoyrzála/ Oycze drogi/ bom w cíele fam ieft do tąd máły. *SapEpit ktv*.

W połączeniu z dem. (46): *BierEz* H2v; *RejWiz* A6, 32, 191; *RejZwierz* 135; *BielKron* 299; Nefrendes porci, Profiątká malé/ Ofeski. *Mącz* 136b; Pupus, Máły chłopieczek/ chłopiątko/ pucek też niektórzi mówia. *Mącz* 332a, 332a; *HistRzym* 25; *BiałKat* 251; *BudBib* 4.Reg 5/14; *PaprPan* H2v; *SkarŻyw* 192, 193; Czyś ty nád wfzytki niebá wyfoko wniefioná? A tám w liczbę Aniołków małych policzoná. *KochTr* 10; Przy wielkim fładzie mały ielonek sie báwi *GórnTroas* 40; *GosłCast* 51. Cf »bożek mały«, »małe dzieciątko«, »w małych pieluszkach«.

W przekładzie łacińskiego dem. (1): *Mącz* 5b cf »mały czas«.

W przeciwstawieniach: »dorosły (4), stary (3), wielki (2) ... mały« (9): *FalZioł* IV 35d; *RejWiz* 191; mówiać o dorosłych ludziách/ á nie o działkách małych *WujJud* 94v; *KochPs* 175; *SkarŻyw* 130;

dziatki mále/ y ftórych ludzi poliekwfy [...] czterdzieści tyfięcy ludzi [...] w nędzną niewolą wywiedli *StryjKron* 350, 777; *CzechEp* 41; Mále^{mv} wielkiéy nádzieie Rádziwił^{owi}. *KochFr* 121.

W charakterystycznych połączeniach: mały (-a, -e) aniołek, baranek, błazenek, brat, chłopiec(zek) (chłopię, chłopiątko) (5), corka, Dawid, dziedzic (2), dziew(ecz)ka (4), gniazdoszę, jelonek, karp, koń, krolewna, latorosłka, lewek, liszka, młodzieńczyk, niemowiętko (2), pacholę (pacholik) (3), piąttnik, prosiątko, siestrzeniec, siostra, syn(aczek) (11), szarańcza, szczenię, wilczę; mały w cieie (wedle ciała) (2).

Wyrażenia: peryfr. »bożek mały« = *Eros* (1): Wemnie ftrzały miełzkáia/ y ten bożek mały *KochFr* 81.

»mały czas« = *dzieciństwo* (1): Aetatula. Máły czas álbo dziecińftwo. *Mącz* 5b.

»małych dni« = *w niemowlęcym wieku* (1): Niebędzie tám więcey dzieciątko małych dni [*infans dierum*]/ áni ftóry kthoryby niewypełnił dni swoich *Leop Is* 65/20.

»małe(-a) dziat(ecz)ki (a. dzieci, a. dziecie, a. dzieciątko, a. dziecina)« = *parvulus Vulg, PolAnt; pusillus Vulg; pusio Mącz; puer parvus PolAnt [szyk 89 : 69] (158); HistJóz D3; FalZioł III [3²]a, IV 50c, V 37v, 76, 81 [2 r.], 84v; MetrKor 59/75v, 76; KromRozm I H4v, K4, L4v; KromRozm II f3v, q3; KromRozm III E3; GliczKsiąż K, K5v; Wezmę łobie zá wdzyęczny łup ich mále dzyateczki LubPs hh3v; KrowObr 82v, 83 [2 r.], 157 [2 r.], 187; RejWiz 26, 105v, 119; Leop Ps 16/4, Is 57/5, Dan 14/9, Matth 18/3, 4 (9); UstPraw H3; RejFig Aa3v, Cc4v; RejZwierz 20v, 21v, 29v; BibRadz Ex 10/10; ktory był vciekł do Egiptu dzyecięciem małym BielKron 78v, 86v, 205, 214, 299, 423 (9); Mącz 68b, 332c; RejAp BB7; GórnDworz X6v, Z6, Ff2v; HistRzym 49v; RejPos 9, 13v [2 r.], 15, 24, 35v (32); BiałKat 186 [2 r.], 248v, 251, 256 [3 r.], 258v (13); GrzegŚm 33; KuczbKat 135 [2 r.], 235; RejZwierc 1v, 76, 105, 126, 201v; BielSpr 54; KochMon 24; WujJud 94v; BudBib Gen 44/20; CzechRozm 73, 109v, 237v, 258 [2 r.], 258v [3 r.] (11); PaprPan [Hh5]v; KarnNap B4 [2 r.]; A naywięcey wlytkim to należy/ áby dziatki mále [*teneram aetatem*] ćwiczylu w nabożeńftwie *ModrzBaz* 11v; KochPs 27; SkarŻyw A5, 3 marg, 130; Tu będzie wywodził z pieklá mále dzieću w kołzulkách tylko *MWilKHist* F3v; *StryjKron* 350, 777; *CzechEp* *4v [2 r.], 57, 92 marg, 99, 108; *ReszPrz* 7, 65; *ReszList* 163; *KochPieś* 52; *LatHar* 579; *KołaKath* B4v; *WujNT* 11, *Matth* 18/3, s. 76, 537; *GosłCast* 28; Iż wilcy do báránów/ lwi do owiec/ lámpártowie do ćielátek przyłtawáli/ y z nimi miełzkác chćieli/ y máley fię dziećinie pogániác y rzádzić dopuścili. *SkarKazSej* 679b, 679b.*

»małe lata« [*w tym: w małych leciech* (2)] [*szyk 3 : 1*] (4): *ComCrac* 19v; *LatHar* 130; *SarnStat* 1288; Dofyć było bogóm/ lub miedzi/ álbo złotá/ Lub żelázá tyle dáć/ ile mále látá/ Swięzo przewazyć mogly dziećięćia rodného *GosłCast* 45.

»mały w leciech« (1): Powiádał łam o łobie/ iłz będąc małym w lećiech/ widziál tákie widzenie *SkarŻyw* 117.

»z małej młodości« (1): A ták z máley młodości tey nam vzdy trzebá/ Coby gębę wznośiła práwie tám do niebá. *RejWiz* 101v.

»w małych pieluszkach« = *w niemowlęctwie* (1): iż ielzcze w małych pielufzkach počázł sie ftárác o wlytko dobre twoie *RejPos* 20.

»w małym wieku« (2): Wszytkim on łáfkaw/ którzy łúżą iemu/ Ták w máłym wieku/ iáko dorofłemu. *KochPs* 175; *KochTr* 12.

Szeregi: »mały i młody« (1): Bo w máłych y młodych lećiech/ w máley cenie póspolicie wszytko v ludzi bywa *LatHar* 130.

»tak mały, jako i roślejczy« (1): Była druga [*kompanija*] w ktorey przez kilká let ośob ták dzieći máłych iáko y rośleyfzych/ y ftárzy ludzie bofo idąc/ [...] wszytkie cztery kościoły obchodziły *ReszList* 163.

»więtszy z mniejszym« (1): gdy weźmiesz łioftry twoie więtfle niżli ty z mnieyfłymi [*maiores cum minoribus*] niżli ty. *Leop Ez* 16/61.

»więtszy, mniejszy, namniejszy« [*w funkcji potocznego stopniowania*] (1): W iednéy [*sadzawce*] Kárpie więtfzéz/ w drugiéy mnieyfzéz/ w trzeciéy namnieyfzéz *Strum* N3.

a. *W funkcji rzeczownika* (14) : *RejFóz* M4, O4, O4v; *RejZwierz* 8; iefli nie wedle woléy Chryftá Páná iefł chrzeft máłych *BiałKat* 261; *BudBib Ps* 16/14; Dawid łłufznie Oycá rozboyce plákáł: a drugiego máłego [*tj. swoje dziecko*] łkoro vmárł/ że wiedział iřz niezgrzeřzył/ nie plákáł. *SkarŻyw* [197].

I sg w funkcji okolicznika czasu: »małym« = *w dzieciństwie* (1): żeś y w pierwfzey klefie Máło máłym niezginął/ pokutuiać zá grzech Oycowłki *KochOdpr* C.

W przeciwstawieniach: »więtszy (2), starszy ... mniejszy (mały)« (3): Welcieř tego máłego gdy tak ftarřzy skażał *RejFóz* O4; *BudNT Rom* 9/12; Ze więtfzy będzie łłuzył mnieyfzemu *WujNT Rom* 9/12.

Szeregi: »mali i rośli« (1): A onořmy wřzyfcy pořli/ Zá řwiátem máli/ y rořli. *KochMRot* A2v.

»mniejszy i więtszy« = *wszyscy* (1): áby wiernie dzielili bráćiey řwoiey działy/ mnieyfłym y więtfłym [*minoribus atque maioribus*] *Leop 2.Par* 31/15. [*Ponadto w przeciwstawieniach 2 r.*].

a. *O roślinach i pędach; minutus* *JanStat* (4) : czařu zimnego iefłth dobry řzpinak vczyniony [...] z máłych pokrzyw *FalZioł* I 123c; *KochTr* 6; *KlonŻal* C2v; *SarnStat* 668.

b. *O owocach: niedojrzały* (2) : á zwłázcza Brzołkinie mále wonią nieprijemną z vřłth oddalaia *FalZioł* I 110d, III 19b.

5. *O tekście: krótki* (27) : *RejFóz* Q3v; *MurzNT* 98v *marg*; *Diar* 38; *RejWiz* A3v [2 r.]; *KSięgi* ty mále názywáia *Ruth BibRadz* I 148v; *Mącz* 66b; *RejAp* 88v; *RejPos* 190; *SkarJedn* 244; *KlonŻal* C2; *Calep* 564b; *KochCz* A2; Mářz y mnieyfłych modlitw nieco/ ná rozliczných mieřcách drukowánych *LatHar* +4v; o twarzy iego y o řzátách powieř namnieyfza iefł/ odrobiná te^{go} co řię im tám pokazáło. *SkarKaz* 122b; *Objaw* mi řwoie imię przez mále piřanie *CzahTr* K2v.

W połączeniu z dem. (2): Yudařz Thádeus máły řiřtek nápiřał *KromRozm II* e4v. *Cf Wyrażenie*.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki, wiele« (2): To mále řłowo řły wiele zákrywa *RejZwierc* 222; *KochWrJan* 18.

W charakterystycznych połączeniach: *mále(-y, -a) księgi (książki, książka)* (6), *řiřtek, modlitwa, odpowieř, pisanie, powieř, przemowa, przydatek, rzecz, sentencyja* (2), *řłowo* (2).

Wyrażenie: »sztuczka máła« (1): *Carpere orationem membr̄is minutioribus*, Ná řtuczki mále rozebráć rzecz cziyę. *Mącz* 39b.

Zestawienia: »kanon mniejszy, mały« [szyk 4 : 1] (4 : 1): Kanon Mniejszy bes ktorego żadna Młza niebywa. *KrowObr* 169v, 183v, 188, Ss2; *CzechRozm* 194v marg.

»Mniejszy Prorocy« = część *Starego Testamentu* zawierająca krótkie teksty dwunastu autorów profetycznych [szyk 1 : 1] (2): *BibRadz* *7v; HOzeafz Prorok Beery fyn pirwfy/ Prorok miedzy mniejszymi Proroki/ był za czáfu Ozyafz krolá *BielKron* 92v.

6. O ilości: *nieliczny*; *parvulus Mącz*, *PolAnt*; *exiguus Mącz*, *Cn*; *parvus Modrz*; *pusillus Vulg* (200) : *LibLeg* 10/147; *RejRozpr* 12; gdy obaczył lud mały Huniádow podkał sie fnim *BielKron* 243, 245 [2 r.], 245v, 256v, 309, 339v (15); *Mącz* 64c, 282b; *GórnDworz* Kv; *BielSpr* 12, 18, 36v, 40v, 41v, 72; Co też wáfzy bacząc/ przed tym sie małą trzodą rádži zwáli *WujJud* 135; *BudBib Am* 7/2, 5; *BudBibKaw* A2; Ale gdyby z náfzymi chciał sie poráchowác/ Mufiałby w swoim domu mniejszy orszak chowác *PaprPan* T, V3v; *ModrzBaz* 113; *SkarŻyw* 559; Przeto widząc Igorá w małej drużynie/ vderzyli nań gwałtem *StryjKron* 122, 220, 270, 310, 497; *ArtKanc* K14; *ActReg* 4v, 9; *Phil* D; *OrzJan* 42, 58; *WujNT* 30 marg, *Luc* 12/32, s. 249 [2 r.]; *SkarKaz* 84a, 311a; *SkarKazSej* 685b, 702a; *KlonFlis* G4.

W połączeniu z dem. (12): Odłącz twe małe ftadeczko od złych fpołeczności *LubPs* D4, S2 marg; *KrowObr* 241; Marcin Czechowic Zboreczku małego w Lublinie y około Minister *CzechRozm* A2; *ArtKanc* K12, Q3v; *LatHar* 315; *WujNT* 249, Zzzzz2v. Cf »mała cząstka«.

W przekładach łacińskich dem. (4): *Classicula*, Mały huffiec łodzi. *Mącz* 56a, 64c; *Calep* 256a, [588]b.

W połączeniu z rzeczownikami jednostkowymi w pl (4): *LibLeg* 11/181v; *MurzNT* 28v; z wielkim ludem vciekáią przed małymi ludźmi *BielKron* 315; *RejPos* 213v.

W połączeniu z rzeczownikami jednostkowymi w sg wznacz. coll. (2): *BielKron* 251; A iż ten żołnierz [...] ná ftraż był wielki/ á ná obronę mały á ciężki *VotSzl* E3.

W przeciwstawieniach: »wielki (wielkie mnostwo) (32), wielkość (5), wiele ... mały« (38): *MiechGlab* 7; *RejPs* 154; *Leop Bar* 2/29; *LeszczRzecz* A4v; *RejZwierz* 39v, 43v, 109v; *BielKron* 99, 117, 207, 243, 247 (8); A tak małość ieft ná tym kto wiele mowi/ wyliczáiąc przed tym Pánem fwym wftyki niedofátki swoie [...]. Ale gdy małemi słowy á wielkim fercem vciecie sie kto do niego/ nigdy żaden omylon nie będzie w żadney nádzyei swoiey *RejPos* 213v; *BielSpr* 11, 12, 16v, 32, 39v (9); *PaprPan* E; iefli wotá mniejszey ftrony [*paucorum*] będą się zdály fprawiedliwze/ słufznieyze/ y Rzeczyfpolitey pożytecznieyze/ ábo iefli też lámemu Krolowi/ ábo w rádźie przednieyfm/ cokolwiek lepszego ná myśl przyidzie/ niech okaże przyczynę/ dla czego co roznego od wynáfzku wiefzy ftrony ma być przyięto. *ModrzBaz* 29v; iáko to vczynić/ żeby wielkie wojsko małem się zdáło *ModrzBaz* 111, 111; *SkarJedn* 165, 384; *SkarŻyw* 284; *StryjKron* 632 [2 r.]; *WujNT* 140; *SarnStat* 274; gdy puścił małe wojsko Syryifkie/ ktore iednak [...] wielkość ludu żydowkfiego poráziło *PowodPr* 30; *SkarKaz* 609b.

W porównaniu (1): iż kościół pierwey był mały iáko ziárno gorczyczne/ á potym się rozroł y rozszerzył iáko drzewo wielkie. *WujNT* 140.

W charakterystycznych połączeniach: *małe (mniejszy)* (-y, -a) *czoło*, *dobyttek*, *drużyna* (5), *dwor*, *gromada*, *kościół*, *kupa*, *leija* (3), *lud(zie)* (31), *nacyja*, *nieprzyjaciel*, *orszak* (2), *połk*, *przyjacielstwo*,

rada (2), *rota*, *stad*((ecz)k)o (12), *straż*, *strona* (3), *tłuszcz*, *towarzystwo*, *trzod(k)a* (3), *uf* ((h)ufiec) (6), *wojsko* (15), *zboreczek*, *zebranie*, *żołnierz*.

Połączenie: »nie mniejszy« = *taki sam* (2): Alye nyemnyeyfche fcham otho fkargy poddanich ye⁸⁰ Kro. mczi. nyethak wyelye o slodzyeyfthwa. aczkolwyek y otho ffam vyelkye fkargy yako o nayafdi domowe. *LibLeg* 11/181v; *GórnDworz* Y.

Wyrażenia: »mała (a. mniejsza) część (a. częśćka)« [szyk 5 : 4] (9): *MurzNT* 73v; *BielKron* 308v; *GórnDworz* Aa8v; *BielSpr* 6; *CzechRozm* A4; *SkarJedn* 165; *ActReg* 55; Chcąc tedy płacenia tych rzeczy ku pewnému pomiarkowaniu przywieść/ y ku pośpolitému rzeczypośpolitéy pożytku pomierzyć/ y wietfzýy części niż mnieyfzýy [*multorum potius quam paucorum JanStat* 1049] chcąc rádzíc/ vftáwiliŃmy/ y fkanzali *SarnStat* 274; *SkarKaz* 5a.

»mała (a. mniejsza) liczba« [w tym: w małej liczbie (3)] = *minor numerus* *Modrz*; *paucior numerus JanStat* [szyk 12 : 2] (14): *RejPs* 154; mnożcie Ńie tám/ á niebádzćie w máley liczbie [*pauci numero*]. *Leop Ier* 29/6; Y ták rozdziełá lołmi dziedzictwá wedle liczby ich wíęczfzey y mnieyfzey [*inter magnum et parvum*]. *BibRadz Num* 26/56; *WujJudConf* 68; *CzechRozm* 139; *ModrzBaz* 92v, 132v; *KochPs* 157; *ActReg* 128; *WujNT* 30; *SarnStat* 55, 1051; *SkarKaz* 311a, 609b.

»mali w liczbę« (1): A iefli kto tak niewmieiętny iefť/ że niemoże rozeznac ktrzy lepięi trzymaia/ iefli mali wliczbę/ iefli wielcy (Boc tēfz i heretikow podczas niewielká liczba była) takowy/ niechái pana Boga proŃi aby mu zełłá Philippa drugié⁸⁰ *MurzNT* 28v.

»mały poczet« [w tym: w małym poczcie (16)] [szyk 39 : 3] (42): *BielŻyw* 160; *LubPs* Y; I w máłym poczćie ftáli Ńie [*pauci facti sunt*]; y gábáli ie vćikf zlych rzeczy y boleŃć. *Leop Ps* 106/39; *RejZwierc* 31v, 38, 39v, 43v; *BibRadz 2.Mach* 5 arg; *OrzRozm* C3; *BielKron* 59, 117, 125v, 191, 208v (15); *Parcus comitatu*, W máłym poczcie. *Mącz* 277c; *OrzQuin* R; *RejAp* 112v; *GórnDworz* I6v, Y; *RejPos* 237v; *RejZwierc* 205; *BielSpr* 20, 65v; *CzechRozm* 150; *PaprPan* E, Y4v; nas mály iefť poczet *SkarŻyw* 348; *StryjKron* 122, 170, 782; *KochSz* B4v; *ActReg* 86.

Zestawienia: »phalanx mała« (2): Mácedonowie álbo Grekowie zwáli woýfko *Phalanx*, wielka *Phalanx* wynoŃiá ludzi fzeftnaŃcie tyfięcy/ máła: połowicę tego ludu *BielSpr* 11, 29v.

»leija mała« (1): *Legia* máła: miewáá ludu w glównym woýfku oŃm tyfiác. *Legia* wielka dziefięć tyfiác *BielSpr* 10v.

Szeregi: »mały i Ńcisły« (1): tedyćby ná poczátku muŃiał być koŃcioł wíętfzy/ á potym mnieyfzy y ŃciŃleyfzy. *WujNT* 140.

»(tak, i, jeŃli) wielki i (jako i, jeŃli) mały« [w tym w połączeniu z „jaki” (1)] = *niekiedy w znac.* ‘wszyscy, wszystkie’; *parvus et magnus PolAnt* [szyk 6 : 2] (8): *LibLeg* 10/96, 96v; *MurzNT* 28v; *BibRadz Num* 26/56; *RejAp* 163v; *RejPos* 334; *BielSpr* 6; bo do wielkiego ftádá ták potrzebá fługi/ iáko y do máłego *GostGosp* 120. [*Ponadto w przeciwstawieniach 33 r.*].

»wielki albo rowny, albo teŃ mniejszy« (1): Iefli teŃ nieprzyiaćiel ma nád ćie ludzi poczet wielki álbo rowny s tobą/ álbo teŃ mnieyfzy *BielSpr* 20.

α. *Za mały* (1) : Iefli máła Rothá/ przydádzá kniey drugá *BielSpr* 70v.

β. *W funkcji rzeczownika: mała iloŃć* [w odmianie niezłózonej] (21) :

mało kogo, czego (11): Ale nakoniecz o zwoleństwie tego miałta/ więdz iżci iełt wżytkim przełtrono/ procz mała tych ktorzi na mię łafkawi. *ForCnR* A4; *MiechGlab* 67; *HistAl* B4, L5 [2 r.]; *Leop Prov* 14/28; Vkazałci ná mále ludu woýłká twego/ Ześ go mężnie kołátał po zawoiu iego. *PaprPan* B; *SkarŻyw* 195 [2 r.]; *CzechEp* 335; Przyplódek wżelki [...] w Iešieni ma bydź ieden: ták w máłu folwárkow/ iáko y w wielu *GostGosp* 114.

W połączeniu z partykułą „ledwie” (2): *MiechGlab* 67; co widząc kfiążę thyl podawfzy z ręku nieprzyacielskich ledwie z małem [*vix cum paucis*] vciekł *HistAl* C8v.

W przeciwstawieniach: »mało ... wielkość (3), mnostwo, wsze, wszystko« (6): tamże Woiewoda z fwoimi iako w male bedączy zwyciężon od mnoftwa [*Superati tamen sunt pauci a multis*] Tatarfkiego *MiechGlab* 7; *HistAl* B4; Vćciwość á doštoienłstwo krolewfkie w wielkości ludzi: ále w máłem ludu [*in paucitate plebis*] iełt lekkość kxiążęca. *Leop Prov* 14/28; á to przeto wielkość od máła porázoná *BielKron* 456; *BudNT* t8v marg; Abowiem ćielefne ćwiczenie/ do máła [*ad modicum*] iełt pożyteczne: lecz pobożność do wżytkiego iełt pożyteczna *WujNT* 1. *Tim* 4/8; [Ná gorę máłom wftępną wżyłtkich poprowadźi *StryjWoln* 42v].

W charakterystycznych połączeniach: *mało dni, folwarkow, ludu (ludzi)* (4), *miesiący, rycerstwa, sług*.

Zwrot: »na male [kogo] przestawać« (1): Pány łą wielkimi ná mále sług nie przełtáią *CzechEp* 335.

Szereg: »tak mało, jako i (albo) wiele« = *wszystko, cokolwiek; multi et pauci Vulg* (4): Pánie nie máłz v ćiebie żadney rozności/ w mále pomoc á ráutować álbo w wielu [*utrum in paucis ... an in pluribus*] *Leop* 2. *Par* 14/11, *Eccli* 42/4; *CzechRozm* 255v; *GostGosp* 114.

Wyrażenia przyimkowe: »z małem« = *cum paucis HistAl* (4): On tedi z máłem zbiegłzy do zamkow Alexandrowych/ y połzedł do Alexandrá profić go áby mu raczył przeciw krolowi Ebryckiemu pomoc. *HistAl* L5, B4, C8v, L5.

»w male« = *cum a. in paucis Vulg* (7): Tamże w potikaniu gdy był porázon z pola vciekł, tak iż ledwy w male ludzi [*parvo navigio vix*] po Dunaiu vciekaiąc fromothnie był zachowan. *MiechGlab* 67, 7; *Leop* 2. *Par* 14/11, 2. *Mach* 1/15; Przyślzłego dnia poiedzie w mále do tego miáłtá *HistRzym* 58v; *CzechRozm* 255v; *SkarŻyw* 195 [2 r.].

γ. Wchodzi w skład derywatów kompleksowych od połączenia »małe wojsko«: *stoczony przy udziale nielicznych wojsk* (3) : Bitew wygranych miał czterdzieści y łiedń okrom máłych vtárczek *BielKron* 354, 375.

W przeciwstawieniu: »mały ... wielki« (1): Rołpomni łobie ná ony zacne Hetmány czo bitew máłych przegrawáli/ á wielkich záłię wiele wygawáli. *RejZwierc* 87v.

7. O wielkościach przeliczalnych na abstrakcyjne jednostki: *nieduży, niski* (203) :

A. O liczbie jako pojęciu matematycznym (5) :

W przeciwstawieniach: »więtszy ... (na)mniejszy« (5): Przez mnożenie czyń złote na gq [= grosze] á gq na d'. Takież więtszą wagę na mnieyszą iednym słowem każdą więtszą rzecz na mnieyszą. *KłosAlg* E, D3, E, E4.

Wyrażenie: »mniejsza liczba« (1): Odeymi iednę liczbę od drugiey więtszą od mnieyszey. *KłosAlg* D3.

B. O wartości materialnej (198) :

a. *O pieniądzech, głównie gotówce; modicus Mącz, Vulg, JanStat; exiguus, parvus, pauculus, paucus, vilis Mącz; malignus Modrz; minutus JanStat; paulus Cn (96) : BierEz I3v; O Iudálfu przekłety/ ij s kąd ci takowá okrutnoftz/ ijżes za tako malé myto przedál miŝtrza twégo OpecŻyw 85; FalZioł V 72v; LibLeg 11/82v; ZapWar 1550 nr 2655; Diar 76, 82, 83; GliczKsiqż M5v; GroicPorz i3; Pczołká teź to máły koŝtz/ iedno iey dáć pniaczek RejWiz 56; UstPraw B4, F4v; RejZwierz 110v; BielKron 108v, 205, 309, 375; Mercatur minori precio, Zá mnieyŝze pieniądze bywa pod czás kupiono. Mącz 217c, 217d [2 r.], 228a, 272a, 280b, 285a, 432c, 496b; RejZwierc 109; BielSpr 10v; BudBib 1.Mach 3/29; Datek od niego máły mam Strum R2v; PaprPan N2; ModrzBaz 26, 80 [2 r.], 91v, 102v, 121; StryjKron 421 marg; Calep 486a; z látá y po gorách náŝiekác chwaftu [...]: áby źiárnu y tłuczey było fporzey/ á mnieyŝzym nakładem mogło lie to vkarmić. GostGosp 120, 155; WyprPl A2v; SarnStat 145, 250 [2 r.], 407, 593, 692 [2 r.] (11); dálekobymy mnieyŝzá fumą iefzcze wypráwę odpráwili/ niź tá ieft ktorá ná proźne koŝtz obrácamy. GrabPospR N3v, N4.*

mniejszy czym [= o ile] (1): Abowiem Białyh głów Wargielt/ wŝędy wedle práwá ieft połowicą mnieyŝzy niź Męźczyzny. GroicPorz k3v.

W połączeniu z dem. (1): Pieniądzi w lichwę wziętemi długi popłáćić/ malé zwłáŝczá dłuźki popłáćić á więtfłyh nábić. Mącz 486c.

W przekładach łacińskich dem. (2): Pensiuncula – Mała záplátá. Calep 772a, 1120b.

W połączeniu z partykułą „ledwe” (1): RejZwierc 39 cf »mniejsza połowica«.

W przeciwstawieniu: »mały ... wielki« (4): Mącz 486c; Bo daŝz vbogiemu kęs chlebá ábo pieniądz/ poprawdzie máły koŝtz/ ále owo łowko Bog miły zápláć/ wielka tho nagrodá RejZwierc 95; SkarŻyw 274; SarnStat 145.

W charakterystycznych połączeniach: mały (-a, -e) datek (3), dług (dłuźek) (7), koŝtz (8), myto (5), nakład (6), pieniądze (17), płat, pobor, podatek (3), poŝag, sum(m)a (17), wargielt, wina, zakład, zapłata (3).

Połączenie: »nie mniejszy« = taki sam; non minor Modrz (2): Zbudował trzy dwory/ łobie ieden bárzo iálfny y fpaniły/ drugi dwor źenie krolowey Fáráonowey corze nie mnieyŝzym koŝtzem BielKron 77v; ModrzBaz 99v.

Wyrażenia: »mały kęs« (1): to ieft przeciw bogu [...] zá máły kęs pieniędzy zdrowie ŝwoie przedáwáć/ álbo czyię krew rozláć BielKron 201v.

»mniejsza połowica« (1): Powiedáli teź o drugim/ iż gdy plácono z ofiádłych łanow po kilku grofzy/ tedy fie teź zmowił s fáfiiády/ áby ich názáiutrz trzey ná iednym łanie ŝiedziáło: przynioŝ teź Woyt ledwe mnieyŝzá połowicę z onych ofiádłych łanow. RejZwierc 39.

Szeregi: »(ani, bądź) mały i (a(l)bo, bądź) wielki« [w tym: w połączeniu z: jaki (1), jakikolwiek (1), każdy (1), wszelaki (1)] = niekiedy w znacz. 'kaźdy, żaden, jakikolwiek'; parvus aut magnus JanStat [szyk 4 : 4] (8): GroicPorz k4; GórnDworz M4; ále iáko kto wczác vrzędowi fwemu dofyc bęďzie czynił/ ták mu teź mnieyŝzá ábo więtfzá [maior minorve] zapłátę niech dawáią. ModrzBaz 134; SarnStat 979, 1039, 1061, 1190, 1217. [Ponadto w przeciwstawieniach 4 r.].

»(barzo) mały a(1)bo żaden« = *parvus aut nullus JanStat* [szyk 1 : 1] (2): Bo ludziom vbogim/choćaby się też wżelákiemi cnotámi ozdobili/ żadne/ ábo bárzo mále [*nulla aut certe perexigua*] zapláty bywáią náznáczone *ModrzBaz* 18; *SarnStat* 593.

α. *W funkcji rzeczownika: małe pieniądze [w odmianie niezłożonej] (2) :*

W porównaniu (1): bo ia pomnię iednego/ który po trzydzieści czerwonych złotych ná lzańc w wárcaby grác niechciał/ powiedáiąc/ á co to ielt/ wżák/ po ták mále grác/ iákoby wfy bił *GórnDworz* P4v.

Zwrot: »na male przestać« = *wystarczyć (1):* Czo mozecie naymnieyszą svmmą odkvpycz odkvpyvczie. wřhakze yeslybi na malie nyemogło przeřtacz tedj wam dawami mocz pořtępowania do svmmi czterech thilřyeczi zlotich *LibLeg* 11/82v.

β. *Wchodzi w skład derywatów kompleksowych od połączeń »mały(-e) dług, koszt, pieniądze itp.« (5) :*

W przeciwstawieniach: »wielki, więcej ... mały« (2): A iż ináčzey fię obchodzą z máłym dłużnikiem/ á ináčzey z tym który długow więcej ma niżli włořow *LatHar* 111; Bo dobremu/ pilnemu/ řpráwnemu/ wielkie wychowánie y wielki datek dáć/ mnieyřza řzkodá/ niż mále wychowánie y mnieyřzy datek niepilnemu á nierządnemu. *GostGosp* 155.

Wyrażenie: »kwit mniejszy« = *kwit opiewający na zaniżoną sumę (1):* A wybráne pieniądze/ nie obracáiąc ich ná řwoy wláfny pożytek/ áni względem vřłgowáńia/ áni kwitów mnieyřzych dawáńia/ [...] do rąk tych wiernie y zupełnie oddam *SarnStat* 347.

Szereg: »tak wielki, jako i mały« [w połączeniu z „żaden”] = *żaden (2):* powinniřmy im dáć [...] po piáćci grzywien [...]. Rozdźiału żadného ná częřci wóyřk/ ták wielkiego iáko y máłého/ nieczynáiąc między nimi. *SarnStat* 132 [*idem*] 132. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*].

γ. *O wartości jednostki monetarnej (12) :* *KłosAlg* F; *Triobolum*, Nieyáka monetá máley wagi. *Mącz* 465b, 368c, 496c; Z řtrony myńce/ trzeba ná baczeniu mieć/ y cáyg/ y wáge/ y křtařt pořpólity. Pirwřzych dwu rzeczy nieledá iáko poznáć/ y niepilnuią tego w máłych pieniádzách [*in numis parvis*] *ModrzBaz* 34v; *SarnStat* 692.

W połączeniu z dem. (1): Przez namnieyřzy hálerzyk/ o którym tu Zbáwićiel mowi/ Doktorowie řwięćci maluřkie y lekkie grzechy rozumieią *WysKaz* 18.

W połączeniu z zaimkiem nieokreślonym „jeden” (1): Mnie ná tem dořyc/ iż mi moje řumnienie řwiadczy/ żem tego chociaź iednego á máłego tálántu nie chćiał zákopać *BudNT przedm* d2.

W połączeniu z partykułą „chociaź” (1): *BudNT przedm* d2 cf *W połączeniu z zaimkiem nieokreślonym „jeden”*.

Zestawienie: »mały złoty« = *aureolus Murm*, *Mymer*¹, *BartBydg* (3): *Murm* 197; *Aureolus*. *Guldeleyn*. *Mały złoty*. *Mymer*¹ 42; *BartBydg* 16.

Szereg: »więszy albo mniejszy« (1): Ale ielři ten/ który pieniędzy pożyczył to řobie obwárował przy pozyczáńiu pieniędzy któreby były wietřzey álbo mnieyřzey [*maioris vel minoris JanStat* 632] cény *SarnStat* 692.

b. *O przedmiotach, głównie o towarach: tani, niekosztowny; parvus Mącz; exiguus JanStat (33) :* *LibMal* 1545/102, 1547/126; *KrowObr* 144v; porářiřzłi ie/ máłą korzyřć [= łup] odzyerzyřz/ bo lud

nędźny nie máiąc nic iedno łuki *BielKron* 112v; *Mącz* 299b; *BielSpr* 53; Wízákże zwykłe karánie zá złóđzieyftwá zda fię być nieiáko vmiárkowánia godne/ áby ci co máłą rzecz vkrádną [*minimarum etiam rerum fures*] niebyli ná gárdle karáni. *ModrzBaz* 77v; *GostGosp* 2, 14 [2 r.], 124; *WysKaz* 16; *WyprPl* A2; woleli ná mniefyzych rzeczách domá zoftáwác/ á niželi niepewnych w pewnym niebešpieczeńftwie ízúkác. *VotSzl* C3; *KlonWor* 20.

W przekładach łacińskich dem. (2): Corollaria, Máłe vpominki. *Mącz* 66b, 237c.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (6), wiele« (7): Nie ładź fię ná wielką rzecz rádniey przyymuy máłe/ Ná ktorych możelź przeftác gdy pocźciwe trwałe. *BielKom* C2; *BielKron* 367v, 441; *Strum* H4v; *GostGosp* 2; *Phil* Q2; *KlonFlis* E.

W charakterystycznych połączeniach: mała(-y) korzyść (3), kupia (2), rzecz (15), towar.

Wyrażenia: »mały dar (a. podarek), upominek« = *munusculum* *Mącz*, *Calep*; *auctarium*, *corollarium* *Mącz* (6 : 2): Máłego dárú/ ktoryć dawa vbogi przyiaćiel/ nigdy niegardz. *March*³ V6v; *BielKron* 67; *Mącz* 66b, 237c; *KochOdpr* A4; dam wam máły vpominek/ dwádzieściá ábo trzydzieści funtow złotá: á modłcie fię zá mężá mego *SkarŻyw* 224; *Calep* 680a; *Phil* Q2.

»mniejsza połowa« (1): Nie zwierzay ízkucie wízytkiey máiętnošci/ Lecź domá zoftaw dla lepźzey pewnošci Więtfzą połowę. mniefzją pušć ná wodę *KlonFlis* E.

Szereg: »(jako) mały i (tak) wielki« [*w połączeniu z: jaki (1), wszelaki (1), żaden (1)*] = *každy, żaden (3):* áby przez té wízyftki dźiešięć lat żaden nie śmiał do Słáfká y do Márgrábfićkiey źiemie rzeczy y kupi iákich/ ták wielkich iáko máłych [*tam grandes quam exiguas JanStat* 1041]/ iákiékolwiek fą [...] woźić y wnošić *SarnStat* 1227, 1230 [2 r.]. [*Ponadto w przeciwstawieniach 6 r.*].

a. *W funkcji rzeczownika:* »małe« = *skromne potrzeby (1)* :

W przeciwstawieniu: »małe ... nawięcej« (1): *BudBib Eccli* 29/28 [30] *cf* *Zwrot*.

Zwrot: »przestawać na małym« = *żyć skromnie (1)*: Przeftaway ná máłym iákobyš thefz nawięcey miał [*minimum pro magno placeat tibi Vulg*] *BudBib Eccli* 29/28[30].

c. *O innych wartościach i przedmiotach wycenialnych w pieniądzach (69)* : *BierRozm* 26; *LibLeg* 11/139v; *UstPraw* B3v, E3; *RejZwierz* 107v, 108v, 109, 222v; A iefli máłą małz máiętnošć [*si exiguum tibi fuerit Vulg*]/ nie boyże fię dáwác iálmuzny z oney twey trochy. *BudBib Tob* 4/9; *ModrzBaz* 7, [38]; *SkarŻyw* 414; *GórnRozm* Iv; *GostGosp* 36, 108 [2 r.], 155; *SarnStat* 64, 1161; Wypráwá ná mniefze potrzeby iákaby być moglá. *GrabPospR* Kv; bo wedłuk roznych mieyfc rozne pożytki biorą z włoki/ indziey dla wolnošci więtfzey ludzi robotnych/ ktorzy máłe powinnošci z włoki czynią *GrabPospR* L3, N [2 r.], Nv; *PowodPr* 19, 78; gdyź śiá tych rzeczy náłz Gdańfk mogłby nam przez fię dodać/ według potrzeby á z mniefzją vtrátą. *VotSzl* D2v, Dv.

W połączeniu z dem. (1): Quaesticulus, Máły zifzczek/ poźiteczek. *Mącz* 336c.

W przekładach łacińskich dem. (5): Lucellum, Máły zysk. *Mącz* 198b, 286a, 336c; *Calep* 615a, 885a.

W połączeniu z partykułą „choć” (1): widźiem to ná oko/ Iáko poboźni ludzie w dobrách fwyh ízeroko Rozmnożeni bywáią choć ná cźáftce máley *KołakSzczęśl* C3v.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (8), wiele« (9): *RejJóz* F4 marg; Aureo piscari hamo, Złotą wędą łowić/ to yeft/ dla máłego požitku wielki náklad vczinić. *Mącz* 21c; *RejZwierc* 109; *ModrzBaz* 138v; *SkarŻyw* 325; *KochAp* 6; *KołakSzczęśl* C3v; *SarnStat* 655; *PowodPr* 78.

W charakterystycznych połączeniach: *małe(-y, -a) beneficijum* (2), *dobra, dochod* (3), *gospodarstwo, imienie, lichwa, majątność* (2), *osiadłość, possessyja, potrzeba* (4), *powinność, pożytek* (8), *szkoda* (12), *utrata* (2), *własność, zys(zczek)* (4).

Zwrot: »na małej rzeczy przesta(wa)ć« = *żyć skromnie; cultu tenuissimo vivere* *Mącz* (3): *BierEz* O4v; *Mącz* 449a; Ieſli pieniędzy niemálf/ v ludzi doſtániem/ Wízák my ná máléy rzeczy téz teraz przeſtániem. *PudłFr* 9.

Wyrażenie: »mały(-a) kęs, cząstka« [szyk 2 : 1] (2 : 1): *RejJóz* Q4; *KołakSzczęśl* C3v; A záprawdę niewiem w kimby ták niechętnie ſerce było ku Rzeczyp. y ſobie ſámemu niezycźliwe/ ktoryby z pewnych pożytkow ſwych [...] wzbraniał ſię máłego kęfá vdzielić *GrabPospR* M.

Szereg: »bądź (lub) mały, bądź (lub) wielki« = *jakikolwiek; parvus vel magnus* *JanStat* (4): wſzytkie rzeczy ktore ſłużyc mogą żywotowi temu docześnemu/ mogą być we trzech rzeczách zámknione/ to ieft/ w dobrej ſławie [...]. Wtora/ W máiętnoſciách/ lub máłych/ lub wielkich. [...] Trzečia/ w żywoćie ábo zdrowiu *CzechRozm* 231; *SarnStat* 135 [*idem* (2)] 451, 883. [*Ponadto w przeciwstawieniach 8 r.*].

α. *W funkcji rzeczownika: skromny stan posiadania [w odmianie niezłożonej; w tym: f (1)] (18) :* Dochodow/ proſzę/ rácz ſtrzedz w moiey mále/ Tobie ku chwale. *GrabowSet* M4v; A gdy ſię żytá wſáfnego dorobiſz/ A rzecz ſwą groſzem/ nie ſłowy ozdobiſz: Spraw dubas ábo puſkuteczek rowny Nie názybt głowny. A kogo pan Bog ná mále poćieſzy/ Nie dziwuię mu że ſię dáley ſpieſzy *KlonFlis* E.

W przeciwstawieniach: »mało ... dosyć, wiele« (2): *BielŻyw* 102; Abowiem, kto mała żáda, A co potrzeb w tym doſic ma [...], Prožen jest wrzodu ciężkiego, Nabywania łakomego *BierRozm* 19.

Zwrot: »na male przesta(wa)ć, dosyć miewać« = *żyć skromnie; paucis contentum esse* *Mącz; parvo contentum esse* *Modrz* [szyk zmienny] (13 : 1): Ieſtliże podle przyrodzenia żyć będzieſz nigdy nie zubożeieſz, ale ieſtli vedług żądzey, nigdi nie wzbogacieieſz, bo przyrodzenie na male dofić miewa, ale żáda człowiecza wiele potrzebuie. *BielŻyw* 102; *BielKom* C; *Mącz* 447b; Zás młodzieńcy pracowni ná mále przeſtáią *ModrzBaz* 110, 136v; *CzechEp* 373; *KlonŻal* C3; *KochMRot* B3v; *BielRozm* 6; *Phil* R4; *KochSob* 71; *JanNKar* A2v; *SkarKaz* 209b, 638a; *KlonWor* 41.

II. *Określa wielkości niemierzalne; oznacza słaby, niski stopień nasilenia lub realizacji cechy czy zespołu cech charakterystycznych dla danego pojęcia (wyrażonego lub podległego elipsie): angażujący mało wysiłku, łatwy do zniesienia; nieintensywny, nieznaczny, słaby, lekki, łagodny; skromny; niski; niekiedy: prawie żaden, prawie nie istniejący; parvus* *Mącz, Vulg, PolAnt, Modrz, JanStat; modicus* *BartBydg, Vulg, Mącz, Modrz; tenuis* *Mącz, Modrz, Cn; levis* *Mącz, Modrz, JanStat; pusillus* *Vulg; exiguus, minutus* *Mącz; parvulus* *PolAnt; parum grandis* *Modrz; pertenuis* *Cn* (1282) : *BierEz* Q3v, R3v; *OpecŻyw* 28, 159, [192]v; *PatKaz II* 31v; *FalZioł* [*7], I 31b, 39c, 78b, 96a (30); Zwycięstwo bez odpierania mała ieft ſława. *BielŻyw* 53, 110; *GlabGad* C7, D, H4, K2v, N2v (8); *BierRozm* 7, 18; *RejPs* 46v, 50, 73, 110v, 149v, 174; *RejRozpr* D4v, E3, G4, H; *RejJóz* D5; *RejKup* e5, r8, ſ5v, y6, bb6, bb8; A nye mnimay/ áby mále roznice myedzy nimi były *KromRozm I* G2; *KromRozm II*

14v; *KromRozm III* I2; *BielKom* D6; *GliczKsiąż* L4; *LubPs* G2v, P5, Q2, bb5v; *GroicPorz* n3, hhv, kkv, kk2, kk3v; dla małej wady/ Niech nie mowi żeby to był Porządek łzkárady. *GroicPorzRej* C4; *KrowObr* 39v, 79v; *RejWiz* A4v, 6 [2 r.], 6v, 15v, 100 (14); *RejZwierz* 34v, 122, 128; A kiedy mnieyŝa nieczyłtość/ to iest/ mnieyŝy grzech/ tedy ie káplán oczyŝciał wodą s popiołu Iáłowice żółtey. *BielKron* 36v, 37 [2 r.], 81, 81v, 82, 107 (18); *KwiatKsiąż* B2v, Fv, N4v; *Vulgus autoritate tenui*, Połpólitwo małej wagi małego względu. *Mącz* 20c, 110d, 134d, 151a, 159c, 228b (16); *OrzQuin* A3v; Cyáło nápełnia máła praca/ częłte odpoczywánie. *SienLek* 4v, 33v, 189v; *RejAp* 2, 15, 38, 39, 102; *GórnDworz* C8, D4, E4v, Iv, I3 (10); *HistRzym* 9v; pothym ŝławá W. K. M. y ŝławá thego cnotliwego narodu Polłkyego/ ktory v inych narodow w małym baczeniu był/ prze zátrudnienie ięzyká ŝwego/ rozłzyrzác fie będzye. *RejPos* A3v, 9v, 30v *marg*, 44v, 49v *marg*, 71v (42); *HistLan* F5v; Iełli Rádá vćciwa obaczy w pánu złą wiárę álbo máłe dbánie o boiaźń Bożą/ co czynić ma. *RejZwierz* A6, 18v, [28²], [28³]v, 42 [2 r.], 96v (24); Opánowali Węgry zá máłą łzkodą *BielSpr* 57; *RejPos Rozpr* b3, c4 [2 r.]; *BudBib* b3; *BudNT przedm* b2, c6, k. o3 *marg*, *Apoc* 3/8; *CzechRozm* 127; TOć ielzche máła winá že rad wiele gada *PaprPan* Z2v, Cc4, Hh4v; Acz fie lepak do tego znam/ že ze mnie [...] máłą pomoc y rátkunk [*nec praesidii*] Rzeczpołpolita mieć może *ModrzBaz* 1v, 6v, 18 [2 r.], 58, 79, 81 (10); mále iuz tám znáki Chrzeŝciańŝtwá *SkarJedn* 167; [*Popowie*] idą do Cerkwie y ono co zbyło bez vćciwoŝci/ ábo zmáłą częłią nieprzyłtoynie iedzą. *SkarJedn* 346; *KochOdpr* A3v; *Oczko* 14, 30; Złoto/ y drogié kámienie W małej ŝą v ŝmierci cenie *KochPs* 124; *SkarŻyw* 52, 130, 173, 194, 312 (11); *CzechEp* 40; *NiemObr* 95; *KochDz* 106; *KochMRot* A4v, B4; *WerKaz* 287; *BielSen* 18; *KochPieŝ* 26, 47; *PudłFr* 56; Gdzie ma bydz dobrze poŝtanowiona Rzeczpołpolita tám trzebá y práwá dobrego/ y dobrych obyczáiw/ á iedno to bez drugiego máły pożytek vczynić może *GórnRozm* C2v, E4, H4v *marg*, I2, I3, M3v, M4; *PaprUp* K; *ZawJeft* 25; *ActReg* 47, 97, 113, 154; *Calep* 951b; *GostGosp* 63; *Phil* C2, Q; *GórnTroas* 7, 42, 43, 47 [2 r.], 61; *GrabowSet* A4v, D4v, Gv, X2v; Bo cóz fie zda/ áby fie mniéy zéyŝć mogło/ iáko mnie Szłáchćicowi proŝtému/ człowiekowi dowćipu małego/ máłą rzeczy wiadomoŝć máiac/ przed tobą Królem Wielkim / y zwycięztwy wielkiemi zacnym/ o woynie rzecz mówić? *OrzJan* 72; *WyprPl* A3v; *LatHar* +5, +8v, 130, 254; *WujNT przedm* 10, 18, s. 21, 163 *marg*, 243 (10); *WysKaz* 29; *JanNKarKoch* Gv; A o inné krzywdy/ iáko o vbićie/ o ránienie którégokolwiek proŝtego ŝtanu człowieká/ tákże o podeptániu ŝiéyby/ zbóž ná łákách/ ŝpásienie/ y o inné wyłtępki mnieyŝe [*aliis id genus minoris momenti commissis JanStat* 591] [...] vřtáwiamy *SarnStat* 649, 1204; *GrabPospR* Mv; widzę zdrowia náłzego w robotnikach máłą nádzieię. *PowodPr* 2, 14; *SkarKaz* 82a, 313a [2 r.], 314a, 419b; *VotSzl* Cv; *CzahTr* F4v, H; Są ludzie/ ktorzy zá małym domyłem y znákiem y odnieŝieniem/ ludzie potępiáią. *SkarKazSej* 662a, 700a [2 r.].

N sg f w funkcji orzecznika [w tym: comp (3)] (4): Bá ielzcheć wietłzą powiem. (–) Iákoby to była máła? *OrzRozm* I2v. *Cf* »nie mniejsza«.

W połączeniu z dem. (14): *Mącz* 469b, 471c; Waźnieyŝe v niego ledá bláhe częłczko ŝwiátá tego/ álbo iáki máły przeŝtrałzek iego/ niźli ták hoyne obietnice Páná thego *RejAp* 2; *RejZwierz* 70, 246v; *Calep* 895b; *SkarKaz*)(2. *Cf* »mała iskierka«.

W przekładach łacińskich dem. (23): *Accusatiuncula*, Máła skárgá. *Mącz* 75b, 220b, 232a, 242d, 261a, 282b (9); *Conviciolum* – Mále zelzenie. *Calep* 256b, 458b, 559b, 691a, [726]a, [731]b (14).

W połączeniu z zaimkami nieokreślonymi „jaki”, „niejaki” (4): *FalZioł* II 5c; *RejAp* 2; á zá mále iákie poftárání łwiátá tego/ ábo zá pielgrzymowáníe iákie/ ábo zá máłą powfcięgliwość iedłá iákiego/ ábo zá iákie pieniądze nędzne/ tułzylichmy łobie/ źechmy bywáli praźni grzechow łwoich. *RejPos* 234v; *CzechRozm* 247.

W połączeniu z partykułami „leda”, „ledwe”, „gdzieś” (4): bo iuż ten Bábilon dawno był przed tym prorocctwem y wpađł y łpułtołzał/ ták iż ledwe były bárzo mále znáki zołtály iego. *RejAp* 122; *RejZwierc* 70; *BielSjem* 22; gdzieś twéy wdźięcznéy onéy Przyłługi máła łkierká? nigdyby żądliwéy/ Hárdźie łie nieodmawiał prółbie zápálczywéy. *GosłCast* 58.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (więtzy) (85), ciężki (5), wiel(c)e (4), niemały (2), waźny (2), chwalny, ciężko, dołyc, główny, gruntowny, kosztowny, mnogi, nie leda, rowny, silny, trwały, wysoki« (108): Ktorzy ine ludzie karzą/ Mále zbytki cí[ę]łzko ważą *BierEz* L; Niewáđzić drugdy przećierpieć/ Máłey krzywdy nizac nie mieć: Niźli dla vporney kaźni/ Mnogich nábyć nieprzyiáźni. *BierEz* O4v, I4; *OpecŻyw* 8v; *PatKaz III* 147v [2 r.]; *FalZioł* I 146b, 153c, V 99; *BielŻyw nlb* 11, s. 101; *GlabGad* B6v, E3v, G5v, N5v; *LibLeg* 10/151v; *RejJóz* L5; Gdzie wiecz w rzeczach malei vaznosci nakladem niemalem biwaią obcziaźeni *ZapWar* 1545 nr 2646; *MurzNT* 56; *GliczKsiąź* K; *GroicPorz* y, mm3; *Leop Gen* 1/16; *RejZwierz* 22v, 73v; *BibRadz Gen* 1/16; *OrzRozm* I2v; *BielKron* A5v, 162v, 173, 198, 254; *KwiatKsiąź* A, H2v, M4v; *Arbores cadunt post folia, Ze dzdzu pod rynne vftápić/ Z máłego niełzcześcia w wietłze vpáść. Mącz* 14b, 343d, 394c; *SarnUzn* B8, B8v; *RejAp* 70, Ff3; á zálię te [rzeczy] ktore łie zdáđą być máłey ceny/ gdy ich kto dobrze vżywa/ hnet vyđá zá przednie chwálne. *GórnDworz* H3v; bo w tey mierze z wygránia cześć máła/ á s przegránia siłna łromotá. *GórnDworz* I8v, Lv, L4v, Ee7; *HistRzym* 14; *RejPos* 42v, 126v [2 r.]; A my Polacy zá máłą praczą á zá máłym łtáráníem ich kołztowney pracey á ich robot z rołkołzámí łobie vżywamy. *RejZwierc* 185, 139; *RejPosWstaw* [143²]v; *BudBib Gen* 1/16; *Strum* E; Nieleđá táł porałká byłá zmáłą łkodą ludu náłżego Rycerłkiego. *BiałKaz* L2v, C4, E2v; *CzechRozm* 247; *KarnNap* A2, C3; *ModrzBaz* 40, 46v, 64v, 82; *SkarŻyw* 32, 63, 140, 142, 166 (9); Máłé poćiechy płáćé wielkim żalem łwoim *KochTr* 12; *StryjKron* 215; *KlonŻal* D4; *GórnRozm* Bv; *KochProp* 11; Kiedy prółbá v Oycá twa máłéy iest cény/ Iełłi moiá waźnieyłza/ wnetże łye dołwiémy. *ZawJest* 42; *GostGosp* 18, 162; Niemnieyłzą [władzę i powagę królewską] im o niewiáłto ále dobrze dáłeko trwáłłzą y gruntownieyłzą zołtáwíam. *Phil* Q, O3; *GrabowSet* A4v, Mv; *KochFragJan* 3; *OrzJan* 131; cíęźłze to/ com zbroił/ mnieyłze co ćierpię. *LatHar* 583; *WujNT* 63, 163, 428, 529, Yyyyy4, Ccccc2v; *SiebRozmył* F4v; ktorych moc áćz mnieyłza/ Ale záłię ráđá ich we włzyłtkim głównieyłza. *KmitaSpit* Bv; *PowodPr* 43, 56; *SkarKaz* 83b [2 r.], 312a, 313a; *GosłCast* 42 [2 r.]; *SkarKazSej* 676a.

W charakterystycznych połączeniach: małe(-y, -a) baczenie (bacność) (12), biada, błuźnierstwo (4), błqđ (4), bojaźń, bolenie (2), brzemię, brzydkość (brzydliwość) (2), całowanie, cena (10), choroba (2), ciepło(ść) (3), cierpienie (ci(e)rpność) (5), ciężkość (5), chuć (chęc) (3), cirpienie, cnota (4), cud, ćwiczenie, dar, dbanie (3), dobroć (3), domysł, dostojność (3), dowcip (4), dusza, dziw (11), folga, (nie)fortuna (3), głos, godność (5), gorącość (2), gorzkość (2), grzech (15), gwałt, hańba, karanie (5), kaszel, kaźń (4), kłopot (4), kochanie, korzyść (3), krzywd(eczka) (8), krzyż, lekkość, (nie)łaska (3), mądrość, męka (2), męstwo, misterstwo, moc (19), molestyja, możność, nabożeństwo (2), nadzieja (11),

nagroda, nasienie, nauka, nędza, niebezpieczeństwo (4), nieczystość (3), niedostatek (2), niedowiarstwo, niemoc, nienawiść (3), obietnica, obrażenie (2), odpłata, okrucieństwo, omyłka, ostrość, otucha, piecza (opieka) (35), pilność, pochwała (3), pociecha (uciecha) (10), podobieństwo, pokarm, politowanie, porażka, posilenie (3), post, postępek, potępienie, potrzeba (2), powinność, powściągliwość (2), pożytek (14), praca (27), praktyka, prawda, przeciwność (2), przeklęcie, przychylność, przygana (2), przygoda, przygotowanie, przykrość, przypadek, pycha, racyja, radość (6), ratun(e)k (2), rebelija, robota (2), rozkosz (7), rozmyśl, rozność (roznica) (14), roztargnienie, roztyrk, rozum(ek) (11), rozumienie (2), rząd (porządek) (2), sił(eczk)a (2), skarga, skutek, sława (6), słoność, smak (3), smętek (2), spanie (2), srogość (2), (po)staranie (7), stopień, (po-, prze)strach (6), straż, szaleństwo, (nie)szczęście (4), szkoda (uszkodzenie) (12), szum, śmiałość, śmiech, światłość (9), święto, troska (2), trudność (4), trwoga (2), tuczność, ucisk (4), uczciwość, uczynek, udręczenie, ukąszenie, umysł, upokorzenie (2), uroda, uważenie (uważanie) (2), uznanie (2), wada (2), (po)waga (ważność) (27), wczasność, wesele (3), wiadomość, wina (przewinienie) (10), władza (6), wojna, wola, wolność (2), wrzod, wstyd (2), wykroczenie, występ(ek) (8), wzgarda, wzgląd (3), z(a)burzenie (2), zachowanie, zacność, zagryzienie, zacynienie, zazdrość (2), zelżywość (zelżenie) (3), (nie)zgoda (2), zło(ść) (złe) (7), zmianka, znak (10), zwadka, zysk, żal (2), żołość.

Przysłowia: Z dwoyga złego mnieyŹe obieray *RejJóz F6 marg.*

Simulator. Zmyślacz/ poftawy dofyć á wátek máły w łobie máyacy. *Mącz 394c.*

Máły to rozum co bywa po łzkodzie. *RejZwierc 230.*

Bo iáko mowią/ Szkodá wielkiej pracy kędy máła zmoże. *GostGosp 18.*

Połączenie: »nie mniejszy, nie mniejsza« [w tym: w połączeniach z partykułami: *też (19), i (10), także (5)*] = *taki sam, to samo; non minor Mącz, Modrz; idem, non segnior Mącz (95 : 3); PatKaz II 74v; FalZioł I 146b; RejJóz A6v, L5, P8; KromRozm I G4; MurzNT 56; KromRozm II n2v, r4, x2v; Diar 43; GroicPorz A4v, kk4; Iefzcze też PapieŹ niemnieyŹą pychę w tym okazuie/ iż on inŹe kościoły Święte KrześciánŹkie háńbi y fromoći KrowObr 24, 94v [2 r.], 96, 125, 147v; Bo wierz mi iefli który iefł wrzod przyiemnieyŹy/ Nie ináczey by Fráncá/ á iŹcie nie mnieyŹy RejWiz 59v, 191; RejZwierc 91v, 132v; BielKron 281, 434v, 438v, 448v [2 r.]; Fama non inferior gens, Nie mnieyŹey sławy. Mącz 117b, 278c, 309b [2 r.], 381a; SienLek 5; GórnDworz X6v, Hh7v, L16v; RejPos [108]v [2 r.], 126v, 135v; RejZwierc 92v; WujJud 40, 73; RejPosWstaw [I43²]v; BiałKaz E2v; PaprPan A2; Wielkieć to iefł miłóŹierdzie y wielka láłká iego/ ále y to iŹcie niemnieyŹa/ iż gdy záŹ wftápiemy po náłzym pierwfzym omyćiu od prawdziwey ChrześciánŹkiej drogi/ [...] tedy oto záŹ náłz miły Pan pokutę Źwiętą wftáwił KarnNap C3; Aleby kto rzekł/ że to byłá rzecz okrucieńftwá pełná/ ludźmi hándlowáć. Prawdá iefł/ ále też to niemnieyŹa [*hoc nihilo est mitius*]/ o rzeczy doczeŹne gárdło człowiekowi wŹiáć. ModrzBaz 78, 40, 64v, 126, 134; ModrzBazBud ¶6v; SkarJedn 289; Oczko 26; OKrom inych pożytkow y potrzeb piłmá Źwięte⁸⁰ ten iefł niemnieyŹy iż wnim łpráwy á Źywoty oycow Źwiętych wypifane łá/ dla przykłádow y pobutki náłzey SkarŹyw A4v, 184, 519; StryjKron A3v, 215, 587, 657, 677 (8); DŹiw ná Źwiećie kruk biały/ niemnieyŹy dŹiw y to/ Zeby Tyránná przedŹię náwet nie zábito. KochJez A4; NiemObr 4, 8, 10, 58, 94 (9); KochPieŹ 29; ActReg 167; GostGosp 36; Phil G,*

O3, Q4; *GórnTroas* 72; *OrzJan* 81; *LatHar* 254; *WujNT* 77, 186, 428, 751; *JanNKar* C2; *SarnStat* 147, 312, 712; *SiebRozmyśl* F4v; *KlonKr* F; *SkarKaz* 421b, 454a.

Zwroty: »mały plac mieć« = *mieć małe znaczenie, mało znaczyć* (2): Nie kochałz iye w żadnéy íprawie/ Gdzieby iye złość przymiéłzálá/ A cnotá máły plac miáá. *KochPs* 7; *LatHar* 642.

»przestawać na [czym] małym« (1): s kilku łagodnych słow íwoiey pánny/ nie telko przésthawáli ná thym małym pokazie łáki/ ále thez y niełáfkę vmieli więc sobie ołodzić *GórnDworz* C4v.

Wyrażenia: »mała(-y) (i)skierka, promyszcze [czego]« [szyk 4 : 3] (6 : 1): *Prot* D4v; *RejPos* 244v; nie tylo że iey wniedośkonáley wierze nieopuscił/ álie fwą rozmową do te⁶⁰ iá przywiódł/ że zyfkierky máley iey wiáry. naywyżego ítopniá chrześciánińkiey wiáry dołá *BiałKaz* C4; *SkarŻyw* 130; *GrabowSet* D3; *SkarKaz* 42a; *GosłCast* 58.

»mniejsza, mała rzecz« [szyk 2 : 2] (3 : 1): zowiemy go [*Boga*] [...] Nie tylko dobrym/ co iest mnieyła rzecz/ ále też y lámą dobrocią/ co iest rzecz wíéłzla. *SarnUzn* B8, B8v; Ale ielzczęby to byá mála rzecz/ gdyby iedno tym karał Pan Bog/ że nam krup nie doftánie do kálze ná wieczera/ [...] ale karze Pan Bog tákie íprofniki wiecznym ogniem/ iefli íię nie vpámiétiáią *WerKaz* 300; *OrzJan* 22.

»małego serca, małej myśli« = *tchórzliwy, łękliwy* (2 : 1): Kto iest tak nędzney myśli/ tak máłego á ítrapionego íercá *GórnDworz* G4v; Oycowie niepobudzaycie ku gniewu fynow wálzjch/ áby máley j vpádley myśli niebyli. *KuczbKat* 310; Ná iedną pánienkę w zákonie Cyłtercieńłkim boiázliwą y mále⁶⁰ íecrá [!]/ wpadł ízátán *SkarŻyw* 581.

»małą(-y) trochę, kęs« (1 : 1): Suborno, Máłą trochę pochédożam *Mącz* 269d; *RejPos* 208v.

»mała wiara« [w tym: *małej wiary* (8)] = *modica fides* *BartBydg* (16): *OpecŻyw* 44, 54v; *BartBydg* 92; A niechay íe íi záwłtydzá złóściwi á wpiekle zágrzebieni/ ktorzy máłą otobie wiárę máią *RejPs* 45; *RejPos* 48v, 51 [2 r.], 75, 331; ítrzeż ábyć Pan nie rzekł íáko Piothrowi: Máleieś wiáry nędzniku/ á czemuś zwąptił? *RejZwierc* 206; *SkarŻyw* 252, 384; *KołakSzczęśł* B3; *PowodPr* 22; *SkarKaz* 419a [2 r.].

Zestawienie: »mały grzech« = *grzech powszedni* (3): (*marg*) Nog vmywánie co íe rozumie (-) Nogi tu Augustyn í. ludzkie á ziemłkie poządliwości rozumie: to iest/ mále álbo powłednie grzechy/ bez ktorych ludzie ná świecie nie íą. *WujJud* 204; *SkarŻyw* 337; ktorzy [*Bóg*] tego w małym grzechu/ tám [*do piekła*] odíyła íáko y wtorego/ ktorzy w grzechu śmiertelnym z tego świata ízczedł. *WysKaz* 20.

Szeregi: »mały albo (i) krotki« [szyk 1 : 1] (2): *GlabGad* L3; Krotkie y mále včíłki docześne/ wielką nam chwałę iednáią w niebie. *WujNT* Ccccc2v.

»mały, (a, i) lekki« (5): *GliczKsiqż* K; *RejPos* 194v; *Oczko* 23v; *OrzJan* 41; Bo ácz nie przymy tego/ íz w póspolitym Lácińłkim Nowym testámencie [...] íą nieiákie omyłki [...]; włzákże te y bárzo mále á lekkie íą *WujNT* przedm 4.

»mały, to jest mgły« (1): tak też y znamiona nízey wypíłane dobroć albo złość mnieyłzą to iest mgleyłzą w nich vkazuią. *GlabGad* M.

»nędzny a mały« (1): O nędzney á máley wiáry ludzie/ czemu íe lękanie? *RejPos* 51.

»abo mały, abo nijaki« (1): gdyż biaągłową nayniedośkonálłze iest źwirzę/ miedzy źwirzety/ á zá tym dołtoyności ábo máley/ ábo niiákiey przeciwko dołthoyności męłzczyńłkiey *GórnDworz* T8v.

»podły a mały« (1): Kaballina/ to iest Arabica Halena/ ta iesth mnieyszey ważności y podley á mały mocy *FalZioł* III 2b.

»mały a pomierny« (1): Iefli iest wielką gdzie ná świećie Wolność/ tedyc też máła a pomierna Wolność byđz gdzie muśi *GórnRozm* Bv.

»mały i pośledni« (1): y gdy śłyfzą ony śłowá że Pan Kryřtus przemieni ćiałá náłze śmiertelne/ á vczyni ie podobne ćiału řwemu chwálebnemu/ [...] tedy to máła y poślednia poćiechá v Antykryřtá ludźiom *GrzegŚm* 29.

»słaby, mały« (1): Modicae fidei, slabey, maley vyary *BartBydg* 92.

»sprosny a mały« (1): ták iáko dziś widzimy/ ledá dla řprořney á máley krzywdeczki/ nic tho człowieká zabić *RejZwierc* 70.

»mały i ścisły« (1): niechayże v mnie [...] cnotá máłego y śćiřłego plácu nie ma *LatHar* 642.

»tenże, a nie mniejszy« (1): A gdy iego [*marszałka koronnego*] nie bęđzie ná Dworze/ w ořobie mnieyřzého Márřzałká niechay táfz bęđzie władza/ á nie mnieyřza [*eadem, nec minor autoritas JanStat* 294] *SarnStat* 312.

»(nie, tak, drugdy) mały a(l)bo (i, ani, jako i, drugdy) wielki« [*w tym w połączeniu z „každy” (1)*] = *niekiedy w znac. ‘každy, żaden’* [szyk 7 : 7] (14): *PatKaz* III 125; *GlabGad* L2v; *GroicPorz* mm3, mm3v; Według przewinienia iego/ (wielkie⁸⁰ ábo máłe⁸⁰) [*Pro mensura peccati*] bęđzie rázow vdzierzenia wiele *Leop Deut* 25/2; *CzechRozm* 231v; *SkarŻyw* 290; *WujNT* 584; *WysKaz* 20 [2 r.]; *GrabPospR* Kv, L2v [2 r.]; záfłuzył áby o nim rádżono/ iáko go kárác/ máłym ábo wiefřzym karánim máią. *SkarKaz* 313a. [*Ponadto w przeciwstawieniach 85 r.*].

»(abo) mały abo (snadź) żaden« (5): *OpecŻyw* 8; *GórnDworz* V2, X5; Bo wielkie podobieńřtwo/ że oni y rořtropniey/ y z mnieyřzym ábo řnac żadnym [*minore aut certe nullo*] ná ořoby baczeniem/ o Rzeczyřpolitey rádźić bęđą *ModrzBaz* 97; *WujNT* przedm 18.

α. *Za mały* (4) : czy się to máłe dobrodźieyřtwo wam widźi? *BiałKaz* L.

mały przeciw komu (1): Nic thu nie pomoże moc náłzá/ bowiem przeciw iemu iest máła *ArtKanc* K7.

mały ku czemu (1): iż tákowa kaźń máła była [*poena non sufficiebat JanStat* 1092] ku řkarániu řłufznému tákowého złého vczynku *SarnStat* 654.

N sg f comp w funkcji orzecznika (1): POwiem ći prawdę/ że rad obiecuięřz/ A obiecawřzy potym fię nieczuięřz. Frářzką by ćię zwác: lecz to ięcze mnieyřza/ Iest w moich xiáźkach frářzká řtátecnieyřza. *KochFr* 20.

β. *W funkcji rzeczownika: niewielki stopień* [*w odmianie niezłózonej*] (5) :

W przeciwstawieniach: »trocha, wielkość ... mało« (2): *BielŻyw* 119; rozniewány gdi kárác bęđzye/ nigdy tey myerności nye záchowa ktora yeřt myedzy trochą á máłem. *GliczKsiąź* G3v.

Fraza: »mała nie dostawa« = *niewiele brakuje* (2): Ledwieć nam y ták [*Turek*] Królá nie podawa: Kto řye przypářrzy/ máła niedořtawa. *KochPieř* 38; *JanNKar* A3.

Wyrażenie przyimkowe: »w male« = *w niskiej cenie* (1): Aż ich wiele zchłopiáło/ w tych řtaniech Rycerřkich/ [...] Ták iż Rycerřkie řpráwy w mále fię náyduią *WierKróc* B.

γ. O zjawiskach meteorologicznych, fizycznych i fizjologicznych (6) : *FalZioł* V 55v; *GlabGad* L3, L5v; Tąkże gwiazdy też moc máią/ Chociay mnieyřzą řwiatłość dáią. *RejWiz* A2.

W połączeniu z *dem.* (2): Rofy ciepłe, albo mały defzczýk *FalZioł* V 56; *Mącz* 409a.

W charakterystycznych połączeniach: mały (-a, -e) *deszczyk*, *kurzawa*, *podnoszenie*, *pogrzymanie*, *řwiatłość*, *wiatrek*.

1. *Niepokaźny*, *niepozorny*, *niezauważalny*, *umykający uwadze* (20) :

W połączeniu z partýkłą „*lada*” (1): á to kto pokazał? Bóg od *ládá* máłych początków *zacząwřzy* *Oczko* 11v.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (9), spaniały, wiele« (10): *GroicPorz* C3; *StryjKron* 86; *Antyoch* z máłego wrořł wielki: tákże *Antychriřt*/ z máłych początkow/ y z podłego y nędznego řtanu/ przyřzedł ku wielkiemu řtanowi *CzechEp* 369. Cf *Przysłowie*.

Przysłowie: Zgodá máłe rzeczy mnoży/ Niezgodá wiele ich vboży. *BierEz* I4; *Abowiem* zgodá/ máłe rzeczy mnożą fye/ á niezgodá wielkie niřzczeią. *GroicPorz* b3v; *BielKron* [332³]; *RejPos* 334; *RejZwierc* 227; *VotSzl* B2; *KlonWor* 51. [Ogółem 7 r.].

Wyrażenia: »małe(-y) (są, były) początki (a. początek), pierwsze rzeczy« [szyk 9 : 1] (9 : 1): *GroicPorz* C3; że pierwřze rzeczy twoie były máłe [si *priora tua fuerint parva*]/ á pollednieyřze bárzo řie rozmnożą. *Leop Iob* 8/7; *BibRadz* II 9c *marg*; *RejPos* 244v; *BudNT przedm* c6; *Oczko* 11v; *KochPs* 203; *StryjKron* 59, 86; *CzechEp* 369.

»mała (jest) rzecz« [szyk 9 : 2] (11): *BierEz* I4; *GroicPorz* b3v; *BielKron* [332³]; *RejPos* 334; *RejZwierc* 227; *SkarŻyw* 127; Máłych też rzeczy ktore w řobie máią zákrytą moc/ nie pomiátaymy; ále řię temu przypátruymy czego inni w nich nie widzą. *SkarKaz* 84a, 84a *marg*; *VotSzl* B2; *KlonWor* 51. Cf »małe pierwsze rzeczy«.

Szereg: »mały a nirkzemny« (1): *Abowiem* inřze *Narody* z máłych á nirkzemnych początkow/ zá pořtěpkim czářřow y foritowánim řzczęřcia/ w wielką możność rozmnożone/ zwykły to czynić *StryjKron* 59.

2. *Mało ważny*, *nieważny*, *mający małe znaczenie*, *bez znaczenia*, *bląhy*, *nieistotny* (187) : *BierEz* O4v; *GroicPorz* cc3; *RejWiz* 68, 165; *BielKron* 121, 130v, 248v; *Mącz* 42d, 220d; *RejPos* 297; *WujJud* 140v; *PaprPan* [Gg]4v; záchowácieli řię przy woley moiey/ á to máłe rořkazanie řpełnicie: wřzytkie te dary ktorymim was opátrzył/ wleię ná potomřtwo wářze ná wieki *SkarŻyw* 260; dáleko więcey w innych mu ártykułách y náukách mnieyřzych wiáre dáćieř winień/ y krom wywodow z piřmá. *SkarŻyw* 364; *Woyřká Ruřkie* y *Polřkie* przeciw řobie nád *Bugiem* z máley przyczyny bitwę záczeły. *StryjKron* 175 *marg*; *SarnStat* 78, 203, 817; *SkarKazSej* 675a.

N sg f w funkcji orzecznika [w tym: *comp* (21), *sup* (3); z podmiotem „to” (25), „co” (3), „ono” (1)] (29): *RejKup* f7v; A řnadźby to iuź mnieyřza gdyby zniřzczył ciáło/ Ale y duřzy pewnie iuźby řie dořtáło. *RejWiz* 50; *KochZuz* A3v; *RejFig* Aa2; *RejZwierc* 85v; *BielKron* 392v; *Prot* B4v; *RejZwierc* 233v, 259; *WujJud* 251; *BudNT przedm* b8, d3; máłář řie wam to zda przykrzyć řie ludziom/ że řie też oto y Bogu przykrzyćie *CzechRozm* 131v, 170; *KochFr* 134; *CzechEp* 191, 194; *PaprUp* F; Ale v mnie to ieřt namnieyřza [*Mihi autem pro minimo est*] żebych był od was řádzony *WujNT* 1.*Cor* 4/3, s. 143, 580; *JanNKar* F2, F4v; *ZbyłPrzyg* A2v. Cf »nie mniejsza«.

W połączeniu z *dem.* (4): Rogatiuncula, [...] Mąła íprawká/ mąła vftawká. *Mącz* 357d; *PaprPan* H2. Cf »mała rzeczka«.

W przekładach łacińskich *dem.* (11): Quaestiuncula [...]. Mąłe pytanie/ gadká. *Mącz* 336b, 347c, 357d [2 r.], 358b, 360c; *Calep* 554b, 558b, 895b, 927a, 932a.

W połączeniu z zaimkami nieokreślonymi „jeden”, „żaden”, „jaki” (5): Proszę cię o iedną mąłą rzecz [*Petitionem unam parvoam*] *BibRadz* 3.Reg 2/20; *RejZwierc* 100; *BudBib* 3.Reg 2/20; áni żadna przyczyná mąła [*Nulla autem levis causa JanStat* 497] niebytności Pińárkiéy nie będzie moc wymówić. *SarnStat* 563 [*idem*] 895.

W połączeniu szeregowym (1): Philozophia y mądrość świecka/ máiąc rzeczy nizkie/ mąłe y niepewne/ łowy długimi y wydworknymi nágradza/ y vdátną íię czyni. *SkarKaz* 122a.

W przeciwstawieniach: »mały (mniejsza) ... wielki (więtsza) (36), pilny (3), gruntowny (2), poważny (2), ciężki, dziwniejsza, nalepsza, przedni, wiele, wszytka« (46): *PatKaz* I 4; *BielŻyw* 63; *LibLeg* 10/66; *RejKup* 14; *KromRozm* I 13v; A gdyż się już co pilniejszego odprawiło, tylko nieco tych małych rzeczy poprawić potrzeba. *Diar* 83; *KrowObr* 199v; Lecz to mnieysza/ gárdłá pozbyć: bo ktokolwiek żywie/ Vmrzec muśi: ná tym wízytka rzecz/ vmrzec počćiwie *KochZuz* A3v; bá toć mnieysza/ Ale chcézli posłuchay/ potka cie dziwnieysza. *RejFig* Aa2; Lecz to mnieysza gdy íie kto/ íwymi przodki ízyrzy/ Nalepśza to gdy íie kto/ íwą cnotą opierzy. *RejZwierc* 85v; *BielKron* 32, 57v, 209v, 248v, 392v; *KwiatKsiąż* I; *RejPos* 47, 321v; *RejZwierc* 246v; Cokolwiek przybędzie [*errata zmienia: prawi będzie*] wielkiego/ álbo ciężkiego/ to niech odnośzą do ciebie: á lámi niechay mnieysze Caufy íądzą. *WujJud* 85v; Lecz my y to znamy/ zéc íeft w rzeczách niektórych małych niemal w káżdey Diocezyey nieiáka rozność/ wśázke w rzeczách przednieyszych á gruntownych wízytkie Kościoły íie zgadzáią. *WujJud* 185v, 140v; *CzechRozm* 193v; *ModrzBaz* 90v, 140v; *SkarJedn* 241, 289; *SkarŻyw* 496 [3 r.]; *CzechEp* 191, 194, 207; *NiemObr* 101; Toć mąła do mnie przyczyná/ Więtfzáć íeft do ciebie winá *PudłFr* 20; *PaprUp* F; *Calep* 1024a; *GostGosp* 4; *LatHar* 630; *WysKaz* 18; *SarnStat* 255, 264, 817, 1297 [2 r.]; *SkarKaz* 609b.

W charakterystycznych połączeniach: mały (-a, -e) artykuł, ceremonija, inkompatibiliija, kauza, nalezka, nauka, prośba (3), przyczyn(k)a (16), pytanie (3), rachunek (rachowanie) (2), rozkazanie, rzemieślo (2), spraw(k)a (10), synod, uczynek (uczynność) (2), ustawka, wieść (2); dobrze mniejszy.

Połączenie: »nie mniejsza, nie mniejszy« [w tym: w połączeniu z partykułami: *i* (5), *też* (2)] = to samo, taki sam (5 : 3): *RejZwierc* 246v; *CzechRozm* 168; ten S. generalłki Synod/ nie mnieyszy być rozumiem nád inne *SkarJedn* 289; *NiemObr* 178; *ActReg* 106, 137; *SiebRozmyśl* G; Dáley oto będzie miał dzieweczkę cnotliwą, [...] á co też nie mnieysza, W íkromności wychowaná *CiekPotr* 28.

Wyrażenia: »wedle mego małego baczenia« = *moim skromnym zdaniem* (1): Athack wedlye mego malego baczenya wydzyalobymysye dobrze aby V.C.M. thak okolo thych młynow wczynycz raczel *LibLeg* 9/52.

»mniejsza część« (1): Stárayćie íię dla Bogá żywego/ ábyśćie nietylko dla wolności wáśzych záchowánia/ dla potrzeb zpośtronnemi narody/ y dla ínfzych wielkich ípraw íeymy íkládáli: ále też y ná mnieysze Rzeczypospolitey częśći [*minorum ... partium*] baczenie mieycie *ModrzBaz* 140v.

»mała (jest) rzecz(ka)« = *causa tenuis Modrz; parva causa JanStat* [szyk 61 : 22] (83): *BierEz C4; ForCnR C; PatKaz I 4; FalZioł V [1]v; BielŻyw 63, 129; LibLeg 10/66, 121; RejJóz C4v; LibMal 1548/144; RejKup c7, e4v, 14; KromRozm I 13v, O, O2; MurzHist M2, Q2; Diar 83; GroicPorz f3v; KrowObr 199v [2 r.]; RejWiz 68, 96v; Aleć tho iefzcze mnieyŃza rzecz [leve est hoc] v Páná/ gdyż on wam podać chce Moábithy w ręce wálze. *BibRadz 4.Reg 3/18, 1.Reg 22/15, 3.Reg 2/20, 1.Cor 4/3; BielKron 32, 92, 208, 209v, 246 (8); KwiatKsiqz I; Mqcz 48d; Dworzánin [...]* niechay vcieŃzyć mową/ zwálzczá w rzeczach mnieyŃzych/ y o wŃzytkim gładcze/ y dobrze mowić vmie *GórnDworz L2, li6v [2 r.]; RejPos 47, 321v; GrzegŚm A3v; RejZwierc 246v; WujJud 185v, 216; Strum L4, R2 [2 r.]; CzechRozm 238v; Coż tedy wam dobrego wiek wálz przynioŃł/ ábo długie rzeczy doŃwiádczenie/ iefli w ták máley rzeczy [tantum] Ńercu wálzemu rofkázác niemożecie *ModrzBaz 65, 90v; SkarJedn 241; SkarŻyw 496 [3 r.]; CzechEp 28, 207; NiemObr 101; KochFr 21; Day pokoy/ á málych rzeczy nie bierz przed Ńię. GórnRozm E, B4v; PaprUp Fv; ActReg 10, 71, 81; GostGosp 4; GórnTroas 19; OrzJan 14, 67; LatHar 132, 578 [2 r.], 630; WysKaz 18; Ale choć który *scholaris* álbo Student [...] będzie o którąkolwiek rzecz/ bądź wielką/ bądź máłą [pro quocunque crimine, excessuue, magno sive parvo JanStat 220]/ winowány/ przedŃię iednák nie ma go Ńmieć żaden imác álbo trzymác bez Ńług Rektorowych *SarnStat 204, 58, 264, 848, 951, 1297; SkarKaz 122a.****

Szeregi: »mały i drobny« (1): Nie zapominay teŃ tego/ iż cokolwiek tu złego vćirpiŃz/ możefz to názwać *Modicum*, to iefť máłą rzeczą/ y drobną. *LatHar 578.*

»mały a (i) lekki« (2): Prziwyiedzion thefz yefth kthemu Namowamy Staniflawa y Iana Wilyenczikow, kthorzi vczinek thakovi bicz mali a Liekki powyadali *LibMal 1548/144; KromRozm I O.*

»mały i mierny« (1): Acz y w málych y miernych Ńprawách bez niey Ńię nic poczynác nie ma: iednák poważne y wielkie [...] modlitwę gorącą wyciągáią. *SkarKaz 609b.*

»nędzny a mały« (1): *Misera conditione cum aliquo decertare*, Dla nędzney á máley rzeczki s kim Ńie wádzić. *Mqcz 48d.*

»mały a (i) ni(k)czemny« (2): Bo ácz iefth rzecz bárzo máła á nikczemna/ ále figurá á podobieńtwo iey ná co Ńie Ńciąga/ iefť rzecz bárzo wielka á bárzo koŃztowna. *RejPos 47; SkarJedn 241.*

»mały i podły« (1): Iákoż tedy lámá wiárá/ kthora iefť mnieyŃza y podleŃyŃza niŃ miłość/ ma wŃprawiedliwiác y zbáwiác [...]? *WujNT 611.*

»sprosny, mały« (1): *Nihil tam vulgare tam parvum in Senatu agebatur*, Nic ták ŃproŃnego/ nic ták máłego w rádzie nie Ńprawowáno/ etć. *Mqcz 282b.*

»(tak, jako, bądź) wielki, (jako (i), i, abo, tak i, bądź) mały« [w tym: w połączeniu z: *wszytek* (9), *nic* (2), *ktorykolwiek* (2), *co* (1)] = *niekiedy w znac. 'każdy, wszystkie, cokolwiek, nic'; (tam) magnus vel (quam, et, sive) parvus PolAnt, JanStat; grandis vel parvus Vulg* [szyk 8 : 6] (14): *Leop 1.Reg 20/2; BibRadz 1.Reg 22/15; OrzRozm A2v, M; SarnUzn B5; GórnDworz I4; BudBib Num 22/18; CzechRozm 238v; bo prze nietrzyŃwoŃć rozŃádek być iáko w wielkich Ńprawach thák y w málych Ńprawiedliwy nie może *Phil L4; SarnStat 204, 580, 951, 954, 957. [Ponadto w przeciwwstawieniach 36 r.].**

α. W funkcji rzeczownika: nieważna, błaha sprawa [n; w tym: w odmianie niezłożonej (12)] (16) : Oni fie z iey rády śmiali/ A boiaźń iey przypifáli: Rzekąc/ máła fie to boifz *BierEz N*; iześ ná tym male [*in modico*] był wierzen/ będziefz miał władzą nád dziefiącią miał. *Leop Luc 19/17; WujNT Luc 19/17.*

W przeciwstawieniach: »mało ... wiele (11), więtszy (2)« (13): *KrowObr Cv*; nád máłym [*super pauca*] wiernymes był/ nád wielem cię poftánowią *BibRadz Matth 25/21, Matth 25/23*; w tey fkorze plufkiew fię wiele zámnożyło/ ktorych on mogąc zbyć niechciał/ áby fię ná mále więtfzey cierpliwości vczył. *SkarŻyw 29*; bo kto w mnieyfzym błądzi/ [...] ten y w więtfzym bez błędu być nie może. *CzechEp 96, 207*; Kto wierny ieft w mále [*in minimo*]/ y w wielu wierny ieft: á kto w mále [*in modico*] niefpławiedliwy ieft/ y w wielu niefpławiedliwy ieft. *WujNT Luc 16/10, Matth 25/21, 23, Luc 16 arg, s. 267, Ccccc4.*

3. Prosty, nieskomplikowany, łatwy (10) : iefliby cię téz robaczki gábáły/ Słoniną ie pomázác/ fortel ná nie máły. *WyprPl C2.*

W przeciwstawieniu: »przedniejszy ... mniejszy« (1): Z złégo dobré vczynić/ tu fztuká przednieyfza/ Nic nioczym niewiedzić/ iuz to ieft rzecz mnieyfza. *GosłCast 43.*

Wyrażenie: »mała rzecz« [szyk 6 : 1] (7): Mnieyfza rzecz ieft infzego rozumem gardzić, niżli fwego odftąpić. *BielŻyw 141; GliczKsiąż K; BudBib b2v; BudNT Ii; SkarJedn 100; GórnTroas 62; WysKaz 41.*

Szereg: »mały abo (a) łatwy (a. łączny)« (2): *MurzHist H2v*; Nie dziwowałbym fię gdyby fię tylko moi brácia/ to ieft profstacy/ wtey małym a łączney rzeczy mylili *BudNT Ii.*

4. Powszedni, zwyczajny (2) :

W przeciwstawieniach: »mały ... gwałtowny, wielki« (2): *GórnDworz D5v [2 r.] cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »mała rzecz« (2): Abowiem rychley czáfem ná máłych rzeczach/ niż ná wielkich ferce poznać *GórnDworz D5v*; A záfię w mnieyfzych á nie ták gwałtownych rzeczach/ gdzie obaczá iż mogą vledz/ á nie wdać fie w niebépieczeńftwo/ [...] bárzo rádzi zoftáną przy Krześciáńfkim pokoju. *GórnDworz D5v.*

5. Słaby fizycznie (1) :

W przeciwstawieniu: »mały ... mocny« (1): [*adamas*] w rzeczach poczynaiących fprawiaiącego mocnego: iż [*lege: i z*] malé⁸⁰ czyni *FalZioł IV 46c.*

6. Mało wart, niecenny, niegodny szacunku; zły; sublestus *Mącz (75)* : *SeklWyzn 4v; RejJóz A3; SeklKat A3; LubPs A2v*; Tákw w nálfzym Kolćiele vczą: Wiem że w twym máłym kolćiele to żárt ieft *OrzList b, b4; GrzegŚm A2*; A ták to mále nápińanie ktore fie zámyka w tych to kfięgach/ [...] o cnotliwym ftánowieniu żywotá człowieká počćiwego podawamci przed oczy twoie moy miły fláchetny Polaku *RejZwierz A3v, 246v; WujJud B3; Strum A4v, R4*; A teraz cię niebáwiąc wierfz ci máły dawam. *BielSen 4; LatHar 45, 682; WitosłLut A2v; CzahTr A3v; PaxLiz A3.*

W połączeniu z *dem.* (4): Y ták ćiefząc fie/ nápińáłam oto té malé kfiążeczki/ o niewinnéy męce Páná Zbáwicielá nálfzego *SiebRozmyśl Av, Av, A2; SkarKaz*)(3).

W połączeniu z zaimkiem nieokreślonym „jaki” (1): *RejPos 234v cf* »mały a sprosny«.

W połączeniach szeregowych (4): *Mącz 425d; SkarŻyw 173*; á moje przygotowanie do przyięcia Páná nieogárnionego máieftatu iáko bláhe? iáko malé? iáko krotkie? iáko ozięble? *LatHar 216;*

czyłtość/ pokorá/ pośluzzeństwo/ y inne vniżenia y wyniżczenia się Chrześcijánkie: zdádzą się być v fwiátá rzeczy mále/ podłe y wzgárdzone *SkarKaz* 83a.

W *przeciwstawieniach*: »mały ... wielki (14), zacny (2), doskonały, lepszy« (17): *FalZioł* +2v; *GlabGad* A3v, A4; *BielKron* 59; *GórnDworz* A3; *GrzepGeom* B3v; *GrzegŚm* Av; *SkarŻyw* 4, 130, 325 [2 r.]; Dołkonály to tedy iełt vczynek/ nád który widzian być nie może zacnieyłyzy. Bo wśzytkie inłze rzeczy mnieyłyze są. *CzechEp* 254; *ActReg* 140; *KołakCathOkuń* A2v; *KlonKr* Av; Máła rzecz byłá iábłko w ráiu/ dáleko lepśzych owocow mieli doftátek *SkarKaz* 121a; *CiekPotr*)?(2v).

W *charakterystycznych połączeniach*: *małe(-y, -a) dzieje, klenot, kondycja, kościół (2), książ(ecz)ki (7), pamiątki, (na)pisanie (3), poczta, praca (5), robot(k)a (2), skarb, służba (posługa) (2), uczynność, wiara Chrystusowa, wiersz; mały u świata.*

Przysłowie: Oddawamci go tedy zacny Woiewodá, Dar choć máły nie owłzem wielkim nieochłodá. Przyym z łáfką *CiekPotr*)?(2v).

Połączenie: »nie mniejszy« [w tym: w połączeniu z partykułą: *też (1)*] = *taki sam (4)*: *SeklKat* A2v; Abowiem iako iełt ray ołobliwy od Páná Bogá dány/ poznác Páná Iezu Kryłtá vkrzyżowanego/ ták tełz iełt dar niemnieyłyzy/ poznác [...] Antykryłta *KrowObr* 50v; A gdy mu oycowłkie zacne dzyeie rołpowiedáli/ nie mnieyłyze po łobie ofiárował sie zołtáwić *BielKron* 59; *SkarŻyw* 131.

Wyrażenia: »mały dar (a. podarek), upominek« [*szyk 10 : 7*] (*11 : 6*):*FalZioł* +2v; *GlabGad* A3v; *LibLeg* 7/32; *WróbŻołtGlab* A5; *LubPs* ggv; *KrowObr* 50v; *GrzepGeom* B3v; z łáfką ten máły vpominek ábyś odemnie przyiác raczył/ prołzę. *Oczko* B; Lecż Pan Bog dziwnie dáry łwe rozdáie. drugim dáie wielkie á máłych broní *SkarŻyw* 325, 325; *OstrEpit* A3; *LatHar* 239; *KołakCathOkuń* A2v; *CiekPotr*)?(2v; *CzahTr* G; *PaxLiz* A3v; *SapEpit* ktv.

»mała rzecz« [*szyk 9 : 2*] (*11*): *PatKaz III* 148v; *BielŻyw* 144; *GlabGad* A4; *RejWiz* A4; A iełli kto łtátecznym był/ tedy máłą ztego cześć miał/ iłz ták mále rzeczy/ rzemiełto/ y łtan łwoy dla wielkiey opuścił. *SkarŻyw* 130, 173; *CzechEp* 254; *KlonKr* Av; *SkarKaz* 83a, 121a; *SkarKazSej* 667b.

Szeregi: »mały a nędzny« (1): iełli nie małz łpráwnie á z wielką rádołcią iść zá tym Pánem łwoim/ opuściwłzy to mále á nędzne myto łwoie tego niepobożnego żywotá łwego *RejPos* 326v.

»mały a nikczemny« (2): *RejWiz* A4; gdy mi zá máłą á nikczemną robotę moię/ która w tobie y przez cie iełt/ wielką á niełkończoną zapłátę obiecuiełz. *SkarŻyw* 4.

»mały a podły« (2): *SeklKat* A2v; áby pan moy był krolewłkiego łerczá/ y myłli/ á záchowywał we wśzytkim włpaniálość/ nicz máłego/ á podłego przed się nie biorąc *GórnDworz* li2. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»mały a sprośny« (1): iż mocą łwoią włáfną/ nic nie pátrząc áni wiáry/ áni łercá łkrufzonego/ iedno zá iákie mále á łprofne vczyńności łwiátá tego/ chcieli odpułzczác grzechy *RejPos* 234v.

»mały albo średni« (1): nieiedno w tey moiey máley albo sredniey Kondicyi ale wnąwięszym powoźdzeniu Iednakobym IēM zyczeł, y wprzypadku takim słuzył. *ActReg* 140.

»mały i wzgardzony« (1): Miedzy wśzytkimi łektámi y náukámi/ wiárá Chriłtułowá ná poczátku namnieyłza y nawzgárdzeńłza byłá *WujNT* 140. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

α. Za mały (1) :

Wyrażenie: »mała rzecz« (1): *mala rzecz v boga ta yefth zle nyeczynycz: ale thefz kozdy ma praczouacz dobrze dzyelacz PatKaz III 141v.*

a. *Mało skuteczny, mało pomocny, słaby* (5): Gdyż inakszego poboru zwolić nie chcecie, jeno ten tak mały, z ktorego mała też obrona być musi *Diar 82; SkarJedn 355; CzahTr H2.*

W przeciwstawieniu: »mały ... pewny i gruntowny« (1): Alećby to był iefztze mały dowod/ ponieważś tego flowem Bożym niedowiodł. A wżákofz iáko ty dowody twoie fą pewne y gruntowne/ może to koždy obatzyć/ ktory wto weyrzy pilnie. *KrowObr 16v.*

W charakterystycznych połączeniach: *mały (-a) dowod, obrona* (2), *wymowka.*

aa. *O lekach [na co]* (1): Ale korzenie podle niego palternakowe iefst mnieyŝe nakażdą ftych niemoczy. *FalZioł I 105b.*

b. *Niekorzystny, nie przynoszący pożytku, nieprzydatny, bezużyteczny* (2): Obaczyli Polacy vpadek fwoy mowili: Mała iefst *pluralitas Principum*, etc. vczyniwŝy Syem wybráli znowu iedno Kliażę *BielKron 340.*

Połączenie: »nie mniejszy« = *taki sam* (1): Nie mnieyŝy przykłąd iálmuzny/ y błogosławieńftwá z niey/ ná oney drugiey wdowie brác fobie możem *SkarŻyw 103.*

c. *Słaby; niewaleczny* (4): áby fię w pokorze zátrzymáli: gdy widzą ifz y małych [*nieprzyjaciół*] siłami fwymi zwyciężyć nie mogą. *SkarŻyw 325.*

W przeciwstawieniach: »wielki (2), rowny ... mały« (3): Przetofz Zydom w ziemi obiecáney P. Bog frogie y wielkie nieprzyaćiele wygubiwfzy: mále im Philifteufze y Chánáneyczyki zoftáwił *SkarŻyw 325, 325;* Leć gdy mu [*nieprzyjacielowi*] w zęby weyrzyfz ná ten čász mnieyŝzego/ miey go przeciwko fobie y zá rownieyŝego. *CzahTr I3.*

7. *O ludziach (jednostkach i grupach społecznych) i instytucjach społecznych: zajmujący niską (niższą) pozycję w hierarchii społecznej (lub do niej przyrównanej), mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanej; z określeniem niskiej pozycji społecznej wiąże się często lekceważąca, pogardliwa (cudza lub własna) ocena ludzi ją zajmujących albo pochwalająca, zalecająca ocena ich pokornej postawy w tej sytuacji [w tym: comp (136), sup (38)] (346):* *OpecŻyw 21;* Abowiem ia iefstem namnieyŝy z Apoŝthołow/ ktorym nie iefst godzien by mię zwano Apoŝtołem *Leop 1.Cor 15/9, Eph 3/8; BibRadz 1.Cor 15/9;* IAKą rozumiefz zazdrość ziednaeś fobie/ Zacny Bifkupie/ w moiéy máléy ofobie: Ześ mię z domu wyćiągnął w té dálŝzé ftrony *KochPieś 52; WujNT 1.Cor 15 arg, 9, Eph 3/8;* Bądźmy máłemi łami v fiebie. *SkarKaz 83b marg, 82b [2 r.], 83b.*

W połączeniu z dem. (5): *BielŻyw 99; SeklKat L3; GroicPorz kk3;* iefst iáko on burmiftrz ná zacnym ratufzu co mieyfkymi fkárby fzáfuię/ więc mále złodzieyki fkázuie wieśić/ á łam fie nie baczy iż tyle troie vkrádnie. *RejZwierc 148v, 234.*

W przeciwstawieniach: »wielki (14), głowa (3), cesarz, pan, przełożony ... mały« (19): *PatKaz III 122v, 148; HistAl C5v; BibRadz 1.Reg 15/17; CzechRozm 140v; NiemObr 31;* O Saulu rzeczono: (Gdyś był małym w oczách twoich sftálech fię pánem y głową nád ludem Izráelŝkim) *SkarKaz 83b, 83b. Cf Przysłowia.*

W porównaniu (1): Święci tákże iáko ziárno máli v ŝwiátá. *SkarKaz 82b marg.*

W charakterystycznych połączeniach: mały u ludzi, w oczach [czyich], sam u siebie, u świata; namniejszy z apostołów (miedzy apostoły) (4), ze wszystkich świętych.

Przysłowia: BierEz N3v, N4; BielŻyw 99; SeklKat L3; GroicPorz kk3 [2 r.]; RejZwierc 148v marg, Bbb3; A dzieie sie częstokroć v nas/ z czego sie ono pośmiewał Diogenes/ Iż wielcy złodzieie małych wiefzą. PowodPr 79.[Ogółem 9 r.].

Mále złodzieyki wiefzacie/ Wielkim sie niľko kłńiacie. RejZwierc 234; PowodPr 79.

Wyrażenie: »mały (a. na(j)mniejszy) służebni(cze)k (a. sługa)« [szyk 5 : 1] (6): LibLeg 11/106v; Pánu śwemu Miłościwemu: máły y máło znáiomý słuźebnik/ słuźby fwoie zálecza y ofiáruie. LubPs A2, A2v; StryjWjaz A2v; PaprUp kt; A przypuść mię do nog śwych słuę nymniejszyego. CzahTr F4v.

Zestawienia: »bracia, mnisy, zakonnicy mniejszy« = franciszkanie (3 : 1 : 1): Przytimże kościele wftawił Biskupem człowieka wyfokiey cznoti imieniem Andrzeia Warzyło [...] z zakonu bratow mnieyfzych [fratrem ordinis minoris] świętego Franciska MiechGlab [88]; KrowObr 171v; BielKron 361, 364v, 375.

»kaznodzieje, bracia mniejszy« = dominikanie [szyk 4 : 1] (4 : 1): Boleśław Pudyk z Prándotą Biskupem Krakowkim poľáli do Lugdunu do Papieźá Innocenciufá czwartego [...] Boguśławá podprzeorzeego bráćiey mniyfzych/ o podniefienie kości S. Stániśławá BielKron 362, 185. 363, 364 [2 r.].

»zakon mniejszy« = franciszkanie (1): SYxtus álbo Xyftus czwarty rodem Ligor/ Fráńcífzek przed tym rzeczony/ Miniśter zakonu mniyfzeego/ ná ftolec Papieśki wybran BielKron 189v.

Szeregi: »mały a niski« (1): Mnimay być rzecz bárzo sźkarádą y frototną tobie thák naiáfniejszyemu Cefarzowi [...] mnię málemu á niskiemu [parvo et humili] thákowe rzeczy ślác HistAl C5v.

»mały a podły« (1): Tákże y ofoby ty ktore się zá takie niewidome y duchowne rzeczy imáią/ [...] wzgárdzone śą v swiátá/ y zá mále á podłe poczytáne. SkarKaz 82b.

»mały a wzgardzony« (1): To się naprzod ná Pánie náśzym pokazáło/ ktory gdy z takiemi duchownemi dobry z niebá przyśzedł/ máłym á wzgárdzonym v ludźi był. SkarKaz 82b.

α. W funkcji rzeczownika (11) : MurzNT 86 marg; KrowObr B4; BibRadz Matth 18/6, 10, Luc 17/2; A ktoby zá zgorśzył iednego z tychto małych ktorzy w mię wierzą/ lepiejby mu było áby záwiefzono kámień młyńki v sźyie iego WujNT Matth 18/6, Matth 18/10, 14.

W przeciwstawieniach: »mały ... roztropny i mądry, wielki« (2): BierEz M4v; Dla tego iż Pan Bog záśłonił to od rośtropnych/ y mądrych á obiáwił to máłym BiałKaz D4v.

W charakterystycznym połączeniu: jeden z małych (namniejszych) (8).

Szereg: »mały albo wielki« = każdy (1): Nie waź sobie lekko żadnego/ Máłego álbo wielkiego BierEz H3.

a. W stosunkach klasowych: niskiego (niższego) pochodzenia, prosty; ubogi (uboższy) (głównie o najbiedniejszych) (139) : Anić kiedy [panowie] są w poko[ju]. [...] Wśzelki iny jest w[ese]lszy W swym pokoju człowiek mniejszy. BierRozm 14; MurzNT Matth 25/40; BibRadz Matth 25/40; RejPos 37, 144, 162v, 193v; Coście czynili iednemu z tych bráćiey moiey namniejszyey/ mnięście czynili. SkarŻyw 135; BielRozm 17; WujNT Matth 25/40; WysKaz 41; GosłCast 18.

W przeciwstawieniach: »mały ... wielki (3), zacny (2), bogacz, przełożony« (7): [mądrość] ięft fkarb drogi á niezapłacony á z małego człowieka czyni wielkiego, á z vbogiego bogatego, z poľpolitego włańnego. *BielŻyw* 171; *RejWiz* 5v; O przełożonych z mnieyřzyymi ftany. *RejZwierc* 225v; O Bogaczu á o mnieyřzym ftanie. *RejZwierc* 226v, 158; *BiałKaz* I3; *ActReg* 173.

W charakterystycznych poľczeniach: mały (-a, -e) bojar, brat (bracia) (4), człowiek (ludzie) (12), dom, dostojęństwo, gość, notek, pan (3), umarły (3); *namniejszy z ludu poľpolitego*.

Poľczenie: »nie mniejszy« = taki sam (1): V nóg twych leży [Pyrus, syn Hektora]/ Priámá nie mnieyřzy *GórnTroas* 50.

Wyrażenie: »mały stan« [szyk 22 : 11] (33): *RejWiz* 5v, 12, 51v, 76v, 100v, 172; *RejZwierc* 20; *BielKron* 224v; Tákże fie teź ty ciefz káždy Krześciáńki á wierny człowiecze w prořtocie řwoiey/ á nie řtrofuy fie tym nic/ iż cie Pan Bog ták raczy mieć á chowác w małym ftanie twoim. *RejPos* 57v, 195v, 264; *RejZwierc* A6v, 48, 51v, 59 [2 r.], 61 (17); *WierKróc* B2; *BiałKaz* I3; *KochFr* 104; *PaprUp* G2; *VotSzl* A4v.

Szeregi: »od nawyřszego do namniejszego« = wszyscy (1): Iż poczawřzy od nawyřřzego káplaná/ áż do namniejszego z ludu poľpolitego/ wřzyfcy fie wdáli w poľfuřzeńftwo łákomftwá řprořnego. *RejPos* 218.

»podły a mały« (1): Iż v niego krolowie/ [...] y wřzytki bogáctwá/ y zwyrzchnořci wyftháwione od niego/ łá w iedney wadze [...] záwřdy záchowány/ iako y infze napodleyřze á namniejsze ftany fwiátá tego. *RejPos* 195v.

»mniejszy, řśredni i nawięřszy« [w funkcji potocznego stopniowania] (1): Potrzebne [te księgi] mnieyřzym/ řśrednim/ y nawięřřzym Pánom: Potrzebne Vrzędnikom/ y chudym Ziemíanom. *GostGospGroch kt*.

»wielki, mniejszy i mały« [w funkcji potocznego stopniowania] (1): Pan wielki/ mnieyřzy/ y mały/ y káždy goľpodarz ma wiedzieć/ [...] rozchodu řwego ordynáryá *GostGosp* 2.

»(tak) wielki i (jak(o) (i), a(l)bo) mały« [w tym: w poľczeniu z: wszech (3), wszytek (3), ktory (1), ktorykolwiek (1), nikt (1)] = głównie wznacz. 'wszyscy, różni'; *magnus et pusillus Vulg* [szyk 17 : 5] (22): *BierEz* N; *LibLeg* 6/160v, 10/96v, 97, 97v, 98, 11/166; áby mały y wielki/ ftáry y młody/ w Polřce Człowiek wołá ták/ ku Pánu Bogu z Iohelem Prorokiem *OrzRozm* F2v; *BielKron* 137v, 183, 224v, 439v; *RejAp* 171v, 172v; *RejZwierc* 184v; *WierKróc* B2; *CzechRozm* 110; Nie iednoćiem ia řam táki/ móy Pánie/ ále wřzifcyć to ludźie ták máli iáko y wielcy wobec mówią/ řelmy zginęli *KochWr* 19; *GórnTroas* 20, 69; *WujNT Apoc* 20/12; *VotSzl* A4v. [Ponadto w przeciwstawieniach 3 r.].

»(tak) zacny (jako) i mały« = wszyscy (2): Prawdę káždemu mowifz nic nie pochlebuiąc/ Zacnym ftanom y małym ni w czym nie folguiąc. *RejZwierc* 266, 78.

α. *W funkcji rzeczownika* (69) : Coźkolwiek vczyniliřcie iedne^{mv} z mych namniejszych/ mnieřcie vczynili. *HistRzym* 113; *RejPos* 68, 170v, 193v, 243v; *BudNT Matth* 25/45; Ieřliř Chryřtus řam Pan moy/ ieden ieř z niedořtátecznych y vbogich: nie przeřtánę dáwác ářz teř řam zořtánę vbogim/ y iednym z onych namniejszych. *SkarŻyw* 98, 589; *WujNT Matth* 25/45.

W przeciwstawieniach: »więřszy (wielki) (5), celniejszy, głowny, moźniejszy, przełożony, senator, starszy, zacny ... mniejszy (mały)« (12): *BielŻyw* 121; A is łá roľlyczne ftany Tu na řwiat prezen

wybrany. [...] Bo łą fwięczy/ y duchowni Iedni/ mnieyfy/ drudzy glowny. *RejKup* b2v; *KromRozm III* M6v; *RejZwierz* 131; *RejZwierz* 60v, 79v; *SkarŻyw* 546; Owá przełożone którzy fię z mnieyfmzi fpołpolitowáli/ á mnieyfe teź którzy Senatory żárowno z łobą kładą chwalić/ y miłuićie *GórnRozm* D4; [*Rzeczpospolita*] kiedy około wolności przeydzie miarę/ mnieyfe pocnie niewolić/ rowność wykorżeni/ a celnieyfmym popuści wodze *GórnRozm* M4v; *WujNT Luc* 22/26; Ten pożytek iefł kiedy zacni vpadáią. Iż mnieyfy on/ zdáleká zły raz vpátrzywfzy/ Ominą go/ ná ftárfzych fzwánk fzkodny wzbaczywfzy. *GosłCast* 43.

W charakterystycznych połączeniach: jeden z namniejszych (4); mniejszymi gardzić; mniejsze niewolić; z mniejszymi się pospolitować; małym się schylać.

Wyrażenie: »aż do namniejszego« = wszyscy (1): Y tegoć obyczaiu ftarego nieganym/ chodzić ras wrok wdom pafterzowy [*lege: pasterzowi*] wfzelkiego parafiana fwego/ y fluchác á pytać kaźdęgo w domu/ poczawfzy od gołpodarza y gołpodniey aż donamnieifzego/ iefly to vmieią czo kuzbawieniu należy *SeklKat* Z2.

Szeregi: »od starszych aż do namniejszego« = wszyscy (1): Ten Pan błogofłáwi wflytkim co fye boyą yego/ Począwfly od wfłech ftárfych ich aż do namnyeyfłego *LubPs* aa.

»(tak, jako, ani, choć, i) mały, (i teź), jak(o) (i), tak, ani, choć) wielki« [*w tym: w połączeniu z: wszytek (14), wszelki (1), koźdy (1), ktokolwiek (1), żaden (1); zarowno (3), jednaki (jednako, jedno) (3)*] = głównie wznacz. 'wszyscy'; (*tam, sicut*) *magnus et (vel, sive, quam, sic, atque) parvus Vulg, PolAnt, JanStat; pusillus et magnus, grandis et parvus Vulg; a parvo et usque ad magnum, pusilli cum magnis PolAnt [szyk 27 : 19] (46); RejPs* 170; *MurzNT* 126; *GliczKsiąż* N3v; *GroicPorz* pp2; *RejWiz* 82, 105v; Y rzućili łofy porządki fwemi zá rowno thák więcźfły iáko mnieyfły/ vczony połpolu y nieuczony. *Leop* 1.Par 25/8, *Esth* 1/20, *Eccli* 5/18, *Ier* 16/6; *BibRadz* 2.Par 18/30, *Ps* 113/13, *Ier* 16/6, 42/1; *BielKron* 32, 44v; *KochSat* B2; *RejAp* 96, 115, 155v, 156v, 157, 162v, 163; *ZNaią* cie wfzelkie ftany/ y ná pieczy máią/ Ták więdzy iáko máli w tobie fie kocháią. *RejZwierz* A4v; *BudBib Deut* 1/17, *Ier* 16/6; *CzechRozm* A2, 110; *SkarŻyw* 179, 259, 373; *WisznTr* 32; Coście fię Bogu oddáli/ wfzyfcy wielcy y teź máli/ nie lituyćiefz w thym fiebie *ArtKanc* O3v; *GórnTroas* 39; *RybGęśli* C; *WujNT* 314, *Act* 26/22, *Apoc* 11/18, 13/16, 19/5, 18; *SarnStat* 379; *VotSzl* Ev; *JanNkar* B2; *SkarKaz* 416b. [*Ponadto w przeciwstawieniach 5 r.*].

b. O kobietach: słaba (4) :

W połączeniu z dem. (1): Mogłby tu ftan Rycerfki ftąd dobry przykład brác/ A s tey máley niewiałtki/ fercá łobie dodać. *RejZwierz* 44.

W przeciwstawieniach: »mała ... wielki (2), krol, mocarz« (3): iż chociay tho bárzo mále dwie ofobie [*Maryja i św. Elźbieta*] były/ ále co fie około nich dzyáło/ co fie pothym około nich zyáwiło/ iż żadnych krolow/ áni żadnych mocarzow nigdy ták fławne [...] nowiny nie były ná fwiecie ná tym *RejPos* 305, 305v *marg*, 322v.

Szereg: »mała a nikczemna« (1): pátrzay iáko máła á nikczemna dzyewká rofkázuie á włada wielkim krole. *RejPos* 322v.

c. W oficjalnej hierarchii (urzędowej, duchownej, wojskowej itp.): niższego stopnia, niższy (53) : *BibRadz Is* 36/9; *BielKron* 379; iłz tego Sákrámentu żaden mnieyfy Káplán okrom Apoftołow/ ná

których mieyfce Biskupowie wftąpili/ nie dawał. *SkarJedn* 347; Ieden raz álic ściáná iedná leci/ którą czart obálił/ y iednego máłego brátá [zakonnego] przytłukł. *SkarŻyw* 251, 354; *WujNT* 428, 655; Ale ná iné mnieyfszé mieyfcá [*locis inferioribus JanStat* 244] młódzieńce iákié godné á vczoné niech biorą *SarnStat* 199; Bo iáko w ftárym zakonie/ ieden był nawyższy kápłan/ á drudzy kápłani z tegoż domu Aaroná/ niźszy byli/ y rządowi onego iednego podlegáli/ á ini zaś byli mnieyfszy Lewitowie ktorzy kápłanom v ołtarzá vftugowáli. *SkarKaz* 607b.

W przeciwstawieniach: »więszy (wielki) (7), (na)wyższy (2), koronny, przedniejszy, starszy, zacniejszy ... mniejszy (mały)« (13): *BielKron* 218; Iefzczeby mi fie też y to widziáło/ żeby pan obrał drugą mnieyfszą rádę/ która by fie nie w wielkich á głównych/ ále w domowych/ á pothocznych rzeczach s ftárfzym kołem porozumiewála *GórnDworz* Hh5v; *BudBib* 1.Par 12/14, I 226d marg; *SkarJedn* 203; *CzechEp* 264; *Paprup* F3v; to co mnieyfszym ieft/ od zacnieyfszego bierze błogofławieńftwo. *WujNT Hebr* 7/7; Ieden ieft przednieyfszy/ ále mnieyfszych wiele. *WujNT* Xxxxxv; *SarnStat* 230, 312, 853; *SkarKaz* 607b.

W charakterystycznych połączeniach: mały (mniejszy, namniejszy)(-a, -e) brat (3), dostojeństwo (2), dygnitarstwo (2), kapłan (3), ksiązę familiej kapłańskich, Lewita, miejsce, poseł (3), rada, służebnik.

Wyrażenia: »małe szkoły« = szkoła niższa, podstawowa (1): ále nawięcey wftátiecznym/ á Duchownych fię towarzysftwie kochał/ zwłafzczá w máłych iefzcze fzkółách będąc: z których wyfzedwfy/ práwá fię duchownego trzy látá vczył. *SkarŻyw* 459.

»(u)rząd mały« [szyk 5 : 3] (8): Swiecki też ták wielki iáko y máły Vrzád/ idzie w Polfcze od Krolá. *OrzRozm* I3; *BielKron* 218; Vrzędowie wfyfcy/ máli y wielcy/ vmilkli przeciwko bluźnierftwu twemu *OrzQuin* Z; *KwiatOpis* A4v, B; *SarnStat* 1063, 1192, 1310.

Zestawienia: »kasztelan mniejszy« = kasztelan mający jedną z mniejszych w województwie kasztelanię (2): A Kásztelanowie mnieyfszy [*Castellani minores JanStat* 117] będą płáćić zá niebyćie fwe dzieięć grzywien *SarnStat* 29, 38.

»mniejszy marszałek« = marszałek nadworny (1): W którym Márfzałku Koronnym niech będzie naywysza władza [...]. A gdy iego nie będzie ná Dworze/ w ołobie mnieyfszego Márfzałká [*in persona minoris [marsalci] JanStat* 294] niechay táfz będzie władza *SarnStat* 312.

»pieczęć mniejsza« = pieczęć podkanclerska; podkanclerstwo; *sigillum mediocre JanStat* [szyk 2 : 1] (3): *GórnDworz* B8; ziednali mu [księdzu Wolskiemu] Pietzec wielka/ drugiemu pietzec mnieifza Panu Zamoifkiemu Starofcie Belfkiemu *Paprup* F3v; *SarnStat* 951.

»roki mniejsze ziemskie« = miesięczne albo kwartalne kadencje sądów ziemskich sądzone przez komorników, zastępców wojewody, podkomorzonych i starostów, ferujące wyroki do 30 grzywien (1): Tóž chcemy áby było chowano o Rocéch mnieyfszych Ziemfkich [*de terminis ... particularibus JanStat* 480] *SarnStat* 769.

»starosta mniejszy« = starosta mniejszego starostwa (1): Wfzytkim y každému z ołobná Stároftóm Króleftwá nálfzego ták głównym iáko mnieyfszym [*Capitaneis Regni nostri, tam generalibus quam particularibus JanStat* 721] [...] łáfkę y dobrotliwość nálfzę Królewfką opowiadamy. *SarnStat* 903.

»starostwo mniejsze« = *starostwo obejmujące mniejszą jednostkę terytorialną; capitaneatus particularis JanStat* (2): Iż gdy się przyda Staróstwu głównému/ albo któremu inemu mniejszemu wákwować *SarnStat* 537 [*idem*] 937.

»mały tryumf(ik)« = *owacja, nagroda wojskowa w Rzymie niższa od triumfu, przyznawana zwycięskiemu wodzowi, jeśli nie były spełnione warunki wymagane do triumfu; ovatio Mącz, Modrz* [szyk 1 : 1] (2): *Ovatio*, Rádość s wefelim y wykrzíkaniem Hetmanowi ku czýy/ który szczęśliwie króm rozláania krwi zwycięstwo otrzymał/ niekiedy mały triumfik. *Mącz* 271c; *ModrzBaz* 118v.

»województwo mniejsze« (2): *DIVISIA* Woiewództw, które zową w prawie, Woiewództwá wietźe: á które mnieyfe, naydziefz *Tit. Tribunal. ca. 3.* w Księ. 12 *SarnStat* 230, 853.

Szeregi: »(tak) główny albo (jako) mniejszy« = *generalis et particularis JanStat* (3): *SarnStat* 537, 903, 937 *cf* »starosta mniejszy«, »starostwo mniejsze«.

»niższy i też mniejszy« (1): nie może áni Kálfztellan/ áni Woiewodá Krákwfki/ dáć tego inemu/ czego oni lámi niemáią/ będąc oni pod vrzędem Królewskim/ w vrzędziéch fwych niższymi itěz mnieyfeymi *OrzQuin* V v.

»(tak) wielki (jako) i mały« [*w tym w połączeniu z „wszystek”* (3)] = *wszyscy; tam maior quam minor Vulg* [szyk 6 : 2] (8): *Leop* 1.*Par* 24/31; *OrzRozm* I3; *MO*kwa to w obyczáiu ma/ iż gdy przeciw półtom wielkim y małym wyieźdzáią/ [...] ítrzegą tego pilnie áby przodek mieli *BielKron* 434v; *OrzQuin* Z; *KwiatOpis* A4v; Ztądze *Procefsie/ triumphy* mále y wielkie [*ovationes, triumphy*]/ ktore y świádectwem były iáwnym męstwá w wielkich potrzebách dokazanego *ModrzBaz* 118v; *SarnStat* 1063, 1192. [*Ponadto w przeciwstawieniach 7 r.*].

a. *W funkcji rzeczownika* (10) : *SkarŻyw* 184; Iż ofobliwzy y świętobliwzy przykład Piotr potomkom podał/ áby się dáli mnieyfezym ítrofowác *WujNT* 655, 655 *marg*, Aaaaa4v.

W przeciwstawieniach: »wietźszy (5), starszy ... (na)mniejszy« (6): *OrzQuin* V v; bo ítáfzy mnieyfe^{so} błogofławy *SkarŻyw* 284; *CzechEp* 243; Lecz nie záwfez wietźszy mnieyfezego pofyła: ále częftokróć y rowny rownego/ y mnieyfezy wietźzego. *WujNT* 428, 655.

Szereg: »mały i wielki« = *wszyscy* (1): ná fukanie ítáfzego ćierpliwości y nífkiey pokory náftáwiał. wefóle kázde półfufzeńftwo ku małym y wielkim wypefniał. *SkarŻyw* 354. [*Ponadto w przeciwstawieniach 5 r.*].

d. *W stosunkach politycznych: mający małe znaczenie międzynarodowe, nieznanymi szerszemu ogółowi, pochodzący z małego kraju; słaby* (11) : *HistAl* C5v; Máły Człowiek Defzpot/ niewieździeć s kąd fye wzięł/ w małym potćie ludzi/ przedarł fye przez Zaręby Sámborfkie *OrzRozm* C3.

W połączeniu z dem. (3): *HistAl* C3v; ále zgoła Antychrist, ktorym iest Papa Rzymski, zá nic ma Bogá oycow fwych: to iest onych żydkow małych z ktorych się záczał y vrodził *CzechEp* 414; *KochCz* B2v.

W przeciwstawieniu: »mały ... wielki« (4): Antyoch z máłego vrofl wielki *CzechEp* 369, 372, 373; *KochCz* B2v.

Szereg: »mały i podły« (3): A ták Antychrift powftác ma z máłego y podłego ludu Żydowfkiego. *CzechEp* 410, 410, 411.

e. *Ze względu na osobiste zdolności i osiągnięcia (8)* : Bo już to mniejszy Rycerz/ kto łtráfłznego [= przestraszonego] goni. *RejZwierz* 40v; Bo kto ciebie nie mniejszy? prawie bez równości/ W rádźie/ w mowie/ w dowcipie/ w wmyłłu mierności? *SzarzRyt* C2v.

mniejszy w co (1): Mniejszyza od ciebie Pállás w obyczáie *SzarzRyt* D3.

W przeciwstawieniach: »prawy, przedniejszy, wielki ... mały« (3): Tákże ten fláchetny człék/ nie tylko práwemu/ Leczby fie rad záchował/ Inadź y namniejszyzemu. *RejZwierz* 69v; *SkarJedn* 324; áby ci ktorzy wiefłzymi dáry opátrzeni łą/ nie nádymáli fie y mdleyłzych bráciey nie lekce łobie wázyli/ áni imi gárdźili: A brácia zásię mniejszy/ áby przedniejszy dárov zacnych nie zayźrzeli. *NiemObr* 46.

Połączenie: »nie mniejszy« = *taki sam (1)*: Wielki to záprawdę człék [!] y mąż Apóstołłki/ nie tylo mocnością wiáry/ ále y krzyżá Chryłtułowego ćierpliwością wławiony: Niemniejszy tu od onych zacnych y wielkich łług y męczennikow Chryłtułowych. *SkarJedn* 324.

α. *W funkcji rzeczownika (2)* :

W przeciwstawieniach: »Duchem Świętym naznaczony, wyszszy ... mniejszy« (2): Ale kto miedzy wami w łwiátołci ij we tznocie wyłły/ niecháy bedzie iako námniejszy. *OpecŻyw* 95; ktorych [figur] znamyonouanye duchem łzwyątym nauczeny rozumyely praue yako naoko {wydzely} ale ynłzy mnyeyłzy pod przykryczyem uyerzyły *PatKaz III* 100.

f. *W hierarchii kultowej (49)* : Są też mnieyłfe boginie/ Charitee ie zową. *KlerWes* A2v; *KromRozm I M*; *LubPs* C; *Leop Hebr* 2/7; *GrzegRóżn* I3v; lecz też y Syná Bogiem być zwáli/ ále mnieyłzym/ á Duchá łwiętego iefłcze mnieyłzym. *SarnUzn* B2v, G7v, H2v, H3v [2 r.]; *RejPos* 314; *BiałKat* 86, 118v; *CzechEp* 244, 251 [2 r.], 256, 265, 353; *ReszPrz* 77, 88 [2 r.]; *LatHar* 148, 374; Vczyniłes go máło co mnieyłzym [*Minuisti eum paulo minus*] niżli ánioły *WujNT Hebr* 2/7, s. 366 [3 r.], 372, 386, 428, 693 (12).

W połączeniu z dem. (2): Za czałem poginęli ci bożkowie mali *KochSat* Bv; *CzechEp* 388.

W przeciwstawieniu: »mniejszy (mały) ... większy (wielki)« (6): *KrowObr* 184; *SarnUzn* H3v [2 r.]; *BiałKat* 108v; Bo iefłli to nie przyłtoi/ ábo nie należy oycu co łynowi: [...] A iáko nád to nie vczyni tym łpofobem łyná mnieyłzego/ á oycá wiefłzego? *CzechEp* 264, 388.

W charakterystycznych połączeniach: *mniejszy (mały, namniejszy)(-a, -e)* *Antychryst*, *Bog (2)*, *bogini*, *bogowie (2)*, *bożę*, *bożek*, (*Pan*) *Chrystus (2)*, *Duch Święty (3)*, *Syn (Boży) (13)*, *łwięci (2)*; *mniejszy niż(li) ániołowie (4)*, *w bostwie (w istności bostwa, w naturze boskiej, według bostwa) (4)*, *wedle człowieczeństwa (z strony człowieczeństwa) (4)*, *w niebie, wedle szafunku ciala; mniejszy (od) Ojca (niż(li) (Bog) Ociec) (15)*.

Szeregi: »mniejszy i niższy« (1): iefłli iefłt wiefłzy y nawyłłzy Ociec/ tedyć już mułi być bez pochyby Syn mnieyłzy y nizłzy? *SarnUzn* H3v.

»mniejszy i podlejszy« (1): Mułi podobno być w wielkim opłáthku wiefłzy/ y inłzy Kryłtus/ przetho go offiáruiecie/ á w máłym opłátku mnieyłzy y podlejszy *KrowObr* 184.

»mniejszy abo uniżeńszy« (1): ábo iżby miał być mnieyłzy ábo vniżeńłzy w ifłności Bołtwá łwego *RejPos* 294.

»więtszy (a. wielki) i (albo, ani) mniejszy (a. mały)« (4): A w ten łąd przyżowie [!] y niebo z wirzchu/ y ziemię ku rożeznaniu [!] ludu śwego. To ieft y więtlze y mnieylze święte pořadzi na łądzie aby lud łądzili *WróbŻolt* Q3v; *KuczKat* 15; *RejPosWstaw* [21³]; A w tey Troycy nie málz nic pierwżego/ áni pořednieylżego: nie málz nic więtlze⁸⁰/ áni mnieylżego *LatHar* 373. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 6 r.].

g. *Wobec Boga (o człowieku w ogóle i człowieku w królestwie niebieskim) (22)* : iż ktoby ináčzey wczyl/ ábo by zakon przed iego zupełnym wykonánim pfował/ ábo pfować gi ludzi náuczál/ że ten málým miał być w krolełtwie niebieskim. *CzechRozm* 92.

W przeciwstawieniach: »mniejszy (namniejszy) ... wielki (więtszy) (10), poważniejszy, zaciejszy« (11): *MurzNT Luc* 7/28; *KrowObr* 189; *Leop Matth* 5/19; Iż ktożkolwiek ieft namnieylzy w krolełtwie iego/ to ieft/ ktory w proftocie fercá swoiego [...] / ftoi mocno przy świętey prawdzye iego/ [...] tedy go tymi doftoienłtwy y przywileymi ozdobić y opowiedzye raczył/ iż ieft zacieylzy v niego od Ianá świętego. *RejPos* [323]v; *BudNT Matth* 11/11; *CzechRozm* 87v, 90v; nie pořwał miedzy národzonemi z niewiałt więtlzy nád Ianá Krzćicielá: Lecz ktory ieft mnieylzym w krolełtwie niebieskim/ więtlzy ieft niźli on. *WujNT Matth* 11/11, *Matth* 5/20, *Luc* 7/28, 9/48.

Wyrażenia: »mały w Chrystusie« = *grzeszny (1)*: Tákżke [!] y dźiśia ci/ ktorzy málými łą w Chriřtuřie/ [...] á żyią ćielełnie [...] pořeśláduią tych/ ktorzy národzeni łą z wody y z ducha *CzechEp* 41.

peryfr. »namniejsza czástká stworzenia boskiego« = *człowiek (1)*: Ráčz się zá mną przyczynić do fynaczká twęgo/ Zá mną namnieylżá czástká ftworzenia Bożęgo *SiebRozmysł* Lv.

»mały jako dziecię« (1): Pánie Boże moy/ ia iełtem mály iáko dzyecię/ pochodú śwego áni wychodu nie znam áni wiem (iákoby rzekł/ iełtem by dzyecię profty/ niewiem gdzye się obroćić) *BielKron* 76.

Szeregi: »na(j)mniejszy i grzeszny« (2): A ták ia naymnieylzy y grzełzny (ktoremu ftolicá wielkiego Apořtołá Piotrá zwierzóná ieft) odćinam ćię [...] od przyimowánia niepomázáných táiemnic Páná Chryřtuřa Bogá náłżego *SkarJedn* 132 [*idem*] *SkarŻyw* 90.

»mniejszy i podlejszy« (1): A tze muřz ty tedy będąc mnieylzym/ y podleylzym/ ofiaruiełz więtlżego/ y poważnieylżego? Iełli ty Kryřtuřá offiáruiełz Bogu/ kiedy chcełz/ tedyś ty iuřz więtlzy á niřfli Kryřtus? *KrowObr* 189.

»mały i wzgardzony« (1): Málým ia y wzgárdzony [*Parvulus sum et despectus*]/ (ále) pořykazán twoich nie zápomniálem. *BudBib Ps* 118/141.

α. *W funkcji rzeczownika (2)* : A dłuęoż wy máli miłowác wálżę dziecinność będąćie? A dłuęoż głupi ludzie tego żędáć będą/ co im ieft ku łzkodźie? *KuczKat* 395; *WujNT Matth* 10/42.

β. *Za mały [mniejszy niź(li) co = za mały na co] (2)* : Mnieylzy iełtem niřz włyzytkie zmiłowánia y włzelka prawdá *BudBib Gen* 32/10, *Sap* 9/5.

III. *W zleksykalizowanych szeregach antonimicznych z „wielki”, „wiele” występujących w funkcji zaimka nieokreślonego, głównie upowszechniającego, i przysłówka o znaczeniu upowszechniającym (często kalki z innych języków, głównie hebrajskiego) (41)* :

»od na(j)mniejszego (*a. małego, a. małych*) (aż) do na(j)więtszego (*a. wielkiego, a. wielkich*); od nawiętszego (*a. wielkiego, a. wielkich*) (aż) do namniejszego (*a. małego, a. namniejszych*); od wielika aż do mała« [*w tym w połączeniu z: wszystkie (18), każdy (2), którykolwiek (1), żaden (1)*] = wszyscy (*o ludziach*) [*niekiedy z nawiązaniem do znac. 'młody' i 'skromny, prosty, mało znaczący'*]; *a minimo (a. parvo a. minore) usque ad maximum (a. magnum a. magnos a. maiorem) Vulg, PolAnt; a maiore usque ad minorem PolAnt (29; 7; 1)*: bomy wńczy panowye zyemyae Moldawfkiey od vyelyka ałz do mała y włthka slyachtha y włifthka zyemya mamy Myr y przifzyżne zapyży s wałą panyfką m. *LibLeg 6/191v*; Gdzieby więc kto ktorego kolwie Zydá od nawiętłfego do namnieyłfego [*a sene usque ad puerum*]/ aż do tego co pierśi ielłcze pożywa/ bronil/ then ze włyfłtkim domem fwym hániebnyimi mękami nędzon będzie *Leop 3.Mach 3/20, 1.Reg 5/9, 30/19, 4.Reg 25/26, Ier 44/12, 1.Mach 5/45; BibRadz Gen 19/11, I 28d marg, 4.Reg 25/26, Ion 3/5, Iudith 13/15, Hebr 8/11*; Słtało fie tedy o północy iż Pan Bog zaráził włzytko pirworodłtvo w Egipłkim krolełtwie/ ták z ludzi iáko z dobytka/ poczawłzy od fyná Fáraónowego aż do niewolnych/ to ielł/ od nawiętłzych do namnieyłzych *BielKron 30, 42, 114v, 251v; RejPos 60v; BialKat 56*; Bo od namnieyłzego z nich/ aż do nawiętłzego/ káždy goni fię zá łakomłtwem *BudBib Ier 6/13, Ion 3/5, Iudith 13/15; CzechRozm 109 [2 r.], 109v [4 r.], **3; KochOdpr C3; CzechEp 228*; Niemáłz od naymnieyłzego aż do naywiętłzego: ktoryby rzecz wdzięczną przed oczymá Páńfkimi ípráwował *WerGość 203*; Dwór/ od máłych do wielkich/ włzytek fye rádował. *KochPam 83; WujNT Act 8/10, Hebr 8/11; SkarKazSej 704b [2 r.]*.

»ani mała, ani wiela (*G sg n*)« = *nic (1)*: bo nie wiedział sługá twoy wewłzey tey rzeczy/ áni máła (áni) wiela [*parvum vel magnum*]. *BudBib 1.Reg 22/15*.

»od mała do wiela« [*w tym w połączeniu z „wszytek” (2)*] = *wszystko (3)*: *GroicPorz gg3v; BielKron 301v*; a Gdi by tefz czo przibudowały tedi wyedluk zaczvniku mayá splaczycz to włzytko ot mała do wyela *ZapKościer 1588/79*.

[»od mała do wiela« = *całkowicie, zupełnie*: *Ab alto et basso od mała do wiela Cervus F31 51.*]

IV. Sup w funkcji zaimka nieokreślonego; użycia zawierają dodatkowe wyraźne nawiązania do znaczeń poprzednio wymienionych (433) :

1. W funkcji upowszechniającej: każdy, wszelki, wszystkie; niekiedy z odcieniem fakultatywnym: jakikolwiek, którykolwiek, ktokolwiek, czyjkolwiek (299) : *BierEz S2*; Vczłie krzełcianiniye z námnieyłłé rzeczy bogu milému dziękowatz. *OpecŻyw 64; PatKaz III 130v*; włzakże namnieyłza łtuczka złota na nie włożona/ natychmiasth ie włobie zakriwa *FalZioł III 35b*; Ikri iego dobre łą barzo/ ktore tak íprawiá małz, odeymi od nich namnieyłzą żyłę/ wypłocz ie winem białem dobrze/ albo oczthem mocnym *FalZioł IV 35b, IV 45d; RejPs 58, 136v, 206v; RejKup m4, aa4v; MurzHist A4v, Rv*; Tyś mye łam íprobować raczył á yuż doznał práwye/ W namnyeyłłym połtępku moim ták y w káżdey ípráwye *LubPs ee, N6; RejWiz 110v, 119; RejZwierz 109; OrzRozm T2v; KochSat B2v; KwiatKsiąż L4*; *Nimia repletio, est caussativa infirmitatis, Naymnieyłze w picciu/ álbo w yedzeniu przebranie yełł przyczyna choroby. Mącz 43a*; Ano y ludzie tłusći/ częłto niemocni/ namnieyłza ránká/ nie rychłó fye im goi *SienLek 5v; RejAp 15v, 20, 102, 103; GórnDworz I3v, I7, I7v, Aa7, Dd3, Ee6, L16; HistRzym 94v; RejPos 20, 29v, 30, 71v, 78 (19)*; Boćby to niepotrzebna pracza byłá tego ták wielmożnego Bołtwá/ áby po piąci ábo po łszełci tyłięcy lat o namnieyłzym człowięczku od początku

fiwiatá wiedzic á poftánowic miał *RejZwierc* 3, 41, 245v, 256; *WujJud* 178v; *Strum* K4; Bo niedofyc ci iest ná tem/ slyfzec gdy cię Krolem ábo Pánem názywáia/ powagę y mnoftwo slug około siebie miec: á tych ktorziby ná namnieyfe słowo posłufzni byli [*qui dicto sint tibi audientes*] przy łobie widziec *ModrzBaz* 106v; *SkarJedn* 371; *Oczko* 3; *SkarŻyw* 335, 538; *StryjKron* 155; *PaprUp* D4; *GostGosp* 38, 68; *OrzJan* 31 [2 r.]; *LatHar* 671; *WujNT* 21; *KmitaSpit* A3v; Iáko ferce z namnieyfezey rány śmierz przynosi: ták namnieyfe wiáry wfczzerbienie wiáre Kátholická zábija *SkarKazSej* 675b, 686b.

W połączaniu z partykułami [w tym: *i* (9), *by* (4), *też* (1)] (14): *BierEz* P; *FalZioł* V 107; By też przynamnieyfezich rzeczach opatrznie działay. *BielŻyw* 129; *RejPs* 50; *Mącz* 47d, 263c; *RejAp* AA7v, 184; *Strum* O4; *CzechRozm* 132v; *CzechEp* 282; *GostGosp* 164; nie wynidziez z ciemnice/ áz wypłacifz y namnieyfe grzechy. *WujNT* 22, 310.

Połączenia:

»(aż) do [czego] na(j)mnieyfezego« = *do ostatniego* (24): *FalZioł* V 111; *SeklWyzn* G; *LubPs* gg5v; Boć to záprawde powiadam tobie/ iz nie wynidziez ftamtad/ áz wypłacifz do namnieyfezego pieniędzá [*donec reddas novissimum quadrantem*] *Leop Matth* 5/26; *BielKron* 52v, 83; Ad assem, Aż do oftátecznego pieniędzá/ álbo naymnieyfezego ízelagá. *Mącz* 3b, 92d, 289b, 400c, 503c; *Górndworz* L5, Kk6v; *HistRzym* 114; *RejPos* 103, 178v; *RejZwierc* 39v; *WujJud* 203v; *CzechRozm* 91; *KolákCath* B3v; *WysKaz* 18, 37; rokázuiemy: áby przerzeczony Oycá nálfzego Státutowy líft chowáli/ y do namnieyfe⁸⁰ w nim punktu wiecznie y niezgwálcenié do namnieyfezey rzeczy záchowywáli [*Quatenus ... statuti literas ... in omnibus clausulis, punctis et conditionibus teneant JanStat* 246] *SarnStat* 899.

»jeden namnieyfezszy« (1): v ktorego y iedno namnieyfe świádectwo fłowá Bożego wázniefze iest niż tyfiác tyfięcy Papięfkich Pogáńfkich wywodow *CzechEp* 282.

»kázdy na(j)mnieyfezszy« (16): *LubPs* R3 *marg*; *KwiatKsiąz* L4; Non modo facta sed etiam dicta omnia praestantia nobis sunt, Nie tylko ná vczynki ále też ná kázde naymnieyfe słowo muśimy odpowiec dáć. *Mącz* 419b, 47d; *RejAp* AA7v; *RejPos* 11, 46v, 180v, 184, 225, 321, 333; *RejZwierc* 142v; Kfięgi fwoie zwał wfzyćiek świát/ y kázde námnieyfe ftworzenie. *SkarŻyw* 56, 353; *GostGosp* 88.

»z osobna namnieyfezszy« (1): Bowiem to rzec niepodobna Aby myal czlowiek zołobna. Namneify wíftepek pamieć *RejKup* n5.

»wszelaki (a. wszystek) na(j)mnieyfezszy« (3): *FalZioł* V 107; Ad me scribas de omnibus minimis, Piłz do mnie o wfzelákich też o naymnieyfezich rzeczách. *Mącz* 263c; *OrzJan* 30.

a. W kontekstach zaprzeczonych: *zaden, nikt, nic, niczyj* (169) : *OpecŻyw* 145v; *PatKaz* III 95; *RejPs* 188; Którychto trzech wftaw/ niemoze nigd zepfłowac abo w námnieyfezszym punkcie [!] nad poftanowienié pańfkie narufzyc *MurzNT* 58v; Nye zeflflichmy s fcyeflki twey kroku namnyeyfego *LubPs* M2, N5v, R4v, aa, aa4v, gg6v; *KrowObr* B3, 21, 54v, 57v, 87 (9); Nie dawac mu do zlego przyczyny namnieyfezey. *RejWiz* 102v, 105v, 110v [2 r.], 138, 147v, 165v (10); *Leop Gen* 14/23; *BibRadz Gen* 14/23, *Ex* 23/13, *1.Reg* 25/36, *4.Reg* 7/10, *Is* 30/14; *BielKron* 101v; Flocci non facit fidem illius, Namnieyfy mu wiáry nie dáye. *Mącz* 131a; Sine ulla sua noxa, Króm namnieyfy winy. *Mącz* 252a; Non tantullum intermittit tempus quin eum nominet, Naymnieyfezego czáfu nieopuści ktoregoby nań nie wfpominał. *Mącz* 440c, 331c, 362b, 377c, 429c, 481a; W wrzędzie Káfztelláńfkim/ áni Woiewodzym/ namnieyfezey odrobiny wrzędu nie naydziefz Królewfkiego *OrzQuin* Vv; *LeovPrzep*

a3; *SienLek* Ttt3v; *RejAp* 150v, 190v, 194; *GórnDworz* D5, T8v; *HistRzym* 96v; *RejPos* 12v, 13, 56, 57, [108]v (21); *HistLan* A4v; *RejZwierc* 86v, 184v, 261, 262; *WujJud* 243; *CzechRozm* 255; *KochPs* 202; Iáko ogień fuchy knot obraca w perzyny/ Dármo nie vpufzczáiąc namnieyźéy godziny. *KochTr* 20; *StryjKron* 406, 467, 757; *NiemObr* 55, 97; *ReszPrz* 10; *ArtKanc* E9v; *ActReg* 88, 171; *Phil* S4; *LatHar* 213, 246, 301, 477; *WujNT* 4, 108, 1.Cor 6/2, s. 589 marg, 716; *WysKaz* 25; wízákże przez dwie lećie milczał/ y nigdy go nie nápominał namnieyźym fłowem *SarnStat* 678; *SkarKaz* 45a, 276a, 277a, 385a; *CiekPotr* 51; *CzahTr* K; *GosłCast* 10, 27, 74; *SkarKazSej* 688a; [*Wisła*] Nie leie z brzegu namnieyźszego łzczętá/ Groblámi zięta. *KlonFlis* G3v.

W połączeniu z partykułami [w tym: i (26), by (też) (7), (a)ni (5)] (38): *PatKaz III* 95v; *WróbŻółtGlab* A3; *KromRozm I* O2; *LubPs* Y5v; *GroicPorz* hh3v; *KrowObr* 143v; Wźdy ná nim nigdy nie znáć by namnieyźzey fłkázy *RejWiz* 147v, 95, 129v; *RejZwierz* 29v; iż żaden niethelko nie nápomni/ ále áni lie naymnieyźym fłowkiem fprzećiwi *GórnDworz* Ee4v; *RejPos* [105]v, 126v, 139, 245, 276v (9); *HistLan* A3; *WujJud* 92; *RejPosWstaw* 42; *MycPrz II* C4v; o boftwie fynowfkim y wćieleniu iákim iego/ y fłowkiem namnieyźym/ zmiánki żadney nie czyni. *CzechEp* 158, 383; *NiemObr* 32, 55, 145; *Phil* S4; *LatHar* 4; *WysKaz* 8, 12; *GrabPospR* L2v; *VotSzl* B3v; *GosłCast* 33; *PaxLiz* B2v; *SkarKazSej* 688a.

Połączenia: »aż do namnieyźszego« (2): *RejAp* 38; nie nálaźł áż do namnieyźzego kthoryby co dobrego czynił przed oblicźnofcią iego. *RejPos* 19.

»co namnieyźszy« (1): Iefli tedy/ co námnieyźzyi reeczy [!] [*neque minimum*] niemożecie/ przécź się o inźé trofzczecie? *MurzNT Luc* 12/26.

»jeden namnieyźszy« (5): *KrowObr* 143v; *SkarJedn* 164; y tám wielką lidzbę Heretykow zgomádzonych/ przytłukł: á iedná namnieyźza ófobá Kátholicka w onym trzęśieniu ziemie nie zginęła. *SkarŻyw* 87, 480; *CzechEp* 343.

»kaźdy namnieyźszy« (1): Iáko lie wierni w káźdey namnieyźzey rzeczy od woley á od rofkazánia Bożego odftzeláć nie máią. *LubPs* cc marg.

»żaden namnieyźszy, z namnieyźszych« (10 : 1): *PatKaz III* 95v; *WróbŻółtGlab* A3; *BibRadz I* 346a marg; *RejAp* AA7v, 37v, 150v; *RejPosWiecz*² 91v; *SkarŻyw* 412; *ReszPrz* 92; Iáko niemáľż żadnego y namnieyźze⁸⁰ czáfu/ ktoregoby człowiek łáski y miłóśierźzia Boże⁸⁰ nie vzywał *LatHar* 4; *GrabPospR* L2v.

Wyrażenie: »na(j)mnieyźszy(-ego) kęs(a)« = *nic, ani trochę* [szyk 1 : 1] (2): *RejWiz* 110; ia zgoła kęs naymnieyźzy nie widzę *GórnDworz* T3.

2. W funkcji wyodrębniającej: *jakiś, któryś, ktoś, coś, jakikolwiek, którykolwiek, ktokolwiek, cokolwiek; jeden* (134) : *PatKaz I* 8; *PatKaz II* 41v, 70v; *RejJóz* G8v; *MurzHist* I2; *LubPs* ff4; Kiedyby w wás była namnieyźza íkierká boiazni Bożey/ thedybymi niepotrzebá więcey Piáć *KrowObr* 2, 56v, 130v; *RejWiz* 65, 107; *OrzRozm* B3v; *SienLek* 8; *RejAp* 196; áni [sq] thák wieldzy/ iżby naymnieyźzy ich gniew/ mógł nam vczynić wielgá łzkodę. *GórnDworz* O3; *RejPos* 8, 13, 33 marg, [73], 132v (16); *RejZwierc* 128, 256; póty gore/ póki iey łzczátek namnieyźzy sítawa *Oczko* 6v; *ZapKościer 1580*/13v; *CzechEp* 189, 208; A iáko ciáło człowiecze/ bez namnieyźzego członeká/ cáłym y zupełnym ciáłem być nie może: ták teź Chriftus pan/ bez namnieyźzego członeczká/ ciáła tego fwego duchownego/

zupełnie wyftawić y wybudować nie może *NiemObr* 46, 53, 66; *KochPieś* 29; *GostGosp* 112; *RybGęśli* C4v; *SiebRozmyśl* Av; *SkarKaz* 548b; *VotSzl* E; *CiekPotr* 37; *CzahTr* K2v; *PaxLiz* A3.

W połączeniu z partykułami [w tym: *by* (4), *i* (2), *choć* (*choć*) (2), *jedno* (1), *le* (1)] (10): *PatKaz II* 70v; *RejKup* n3v; tu iuż bądź tego iŃt/ iŃ ten vŃrzawŃy ledá wilczká/ á ledá namnieyŃy przeŃtráŃek/ odbieŃy cie precŃ *RejPos* 124, 301; *RejZwierc* 55; iużeŃcie lie z nich ná wolnoŃc prawdziwą duchowną/ choćiáŃ w namnieyŃzey cŃáŃtce/ wybili *CzechRozm* A7v; By namnieyŃza ráneczká/ dzyelięć grzywien zá nie. *PaprPan* T4; *ModrzBaz* 102; *Oczko* 9; *WujNT przedm* 5.

W przeciwstawieniu: »namniejszy ... wszytek (*a. wszytcy*)« (2): A iákoŃ namnieyŃy [grzech] poznaŃ/ iużeŃ wŃzytkich winien. *RejPosWiecz*³ 98; *SkarKaz* 352b.

Połączenia: »co(Ń) namniejszego« (3): PoŃrzyŃŃ záŃię ná tego cŃłowieká nędnego/ CŃzymŃe wŃdy ieft namnieyŃzym podobien do niego. *RejWiz* 52v; *BielKron* 429; *RejAp* 196.

»jaki na(j)mniejszy« [*szyk* 3 : 1] (4): *GórnDworz* Aav; GdyŃ to pewnie wiecie/ iŃ to ieft nędny zyfk omylnego fwiátá tego/ ieflibyŃcie vcŃzynili iáką namnieyŃzą przekaŃkę duŃzam Ńwoim. *RejPos* 253; *ReszHoz* 140; *SkarKaz* 577b.

»jeden (*a. jedurny*) na(j)mniejszy, z namniejszych (*a. z namniejszego*)« (9 : 3): *KrowObr* 151; *Leop Matth* 5/19; iefli ieden namnieyŃy BuchŃtab z tey Przysięgi wymieŃŃ/ Práwá/ Prywilegie [...] ŃtráŃiŃŃ. *OrzRozm* B3v, C2v; *GórnDworz* Xv; *CzechRozm* 87, 90v; *CzechEp* 182, 362; *WujNT Matth* 5/20, s. 21; *SiebRozmyśl* L2.

»kto namniejszy« (2): A zaŃ kogo by nam pomogŃ namnieyŃzego mamy *RejJóz* M; *RejWiz* 134.

»ktoryŃkolwiek namniejszy« (1): Iáko cŃzyniá nie tylko ċi/ ktorzy Ńię przá ktoregoŃkolwiek namnieyŃzego ártykułu wiáry *WujNT* 44.

a. W kontekstach zaprzeczonych: *Ńaden, nikt, nic* (50) : *FalZioŃ* V 91; *RejKup* e3; *KrowObr* B4; *RejWiz* 10; A ták pátrŃcie tego ábyŃcie nie gárdzili namnieyŃzym z tych oto máłuczŃkich [*unum ex his pusillis*] *Leop Matth* 18/10; *RejZwierc* 120v; *BibRadz Ios* 6/10, I 141 *marg*; *BielKron* 205, 332, [332²]v; *Lana ovis nigrae cui nullus alius color incursaverit*, WeŃná czarney owce którey by Ńie namniey inŃzey fárbu nieprzimięŃzáło/ to yeŃt/ któraby namnieyŃzey pŃtroćyny nie miáŃá. *Mącz* 74c; *Nolo quicquam mea caussa damni facias*, Nie radbych ábys dla mnie naymnieyŃzą Ńzkodę miáŃ popaŃć. *Mącz* 77d, 230b, 320b, 372b, 389a, 463d; *RejAp* 7v, 177; *RejPos* 12v, 102, 195v, 329; *BiałKat* 278v; *HistLan* A4v; *RejZwierc* 219; *CzechRozm* 152; *PaprPan* Cc3v; *SkarŃyw* 99; ále owŃzem ŃtrzeŃemy Ńię tego/ ábyŃmy nikomu/ naymnieyŃzey przycŃzyny/ y zgorŃzenia/ zŃlymi Ńpráwámi nie podawáli *NiemObr* 151; *ReszPrz* 91, 95; *ActReg* 140; *SkarKazSej* 701a; [Bo ysse namalszi czass nyemozeczie czucz ssemna. *SprChęd* 40].

W połączeniu z partykułami [w tym: *i* (9), *by* (1), *aby* (1)] (11): *LibLeg* 10/153v; Ńe niemáŃŃ Ńádnuy przycŃzyny/ przecŃ by i on aby námnieiŃŃzą Ńkierká Ńerdeczny i wiáry/ nie mogŃ Ńię ku panu nawrocic *MurzHist* I3; *BibRadz* *6; *GórnDworz* V8; *RejPos* 228, 329v; *RejZwierc* 261v; *BudBib* b3v; *Strum* O4; IefliŃ tedy y rzeczy namnieyŃzey nie przemoŃećie [*Si ergo neque quod minimum est potestis*]/ czemuŃ Ńię o inne fráŃuiećie? *WujNT Luc* 12/26; *CiekPotr* 53.

Połączenia: »jaki najmniejszy« (1): Y hnet zá kilká dni/ thák fie oná miłość rozgłósi/ iż nie będzie mógł áni on/ áni oná śtąpić/ álbo iákiego naimniejszyego znáku pokazać/ áby tyfiącą ludzi oczy tego nie podłtrzegály. *GórnDworz Dd4*.

»jeden najmniejszy« (1): áby fie bialeygłowie wśzeláką rzeczą záchował/ [...] nie obrażáiąc iey w iedney naymniejszyey rzeczy *GórnDworz Cc6*.

»żaden namniejszy« (3): *LibLeg* 10/153v; *ActReg* 144; K temu niechay będą przyśięgli/ á żadną namniejszyą rzeczą niech nie diśponuią/ áni śzáfuią *VotSzl E*.

V. W skostniałych wyrażeniach przyimkowych (190) :

»**bez, przez mała**« (31 : 1) (32) :

a. *Prawie, niemal, blisko, trochę mniej; fere Modrz, Calep; paene, propemodum Calep, Cn; forte Calep; facile, ferme, parum abfuit (abest), prope Cn (30) :* Forte – Bez mała, z przigody, śtrafunku. *Calep* 431a, 413a, b, 772a, [861]a.

W połączeniu z zaimkiem upowszechniającym lub jego semantycznym odpowiednikiem (10): bez mała cały dzyeń bitwá trwála. *BielKron* 412; *ModrzBaz* 24, 44, 48v, 64, 67, 123v; Wyście fie bowiém ze wśyśtkich bezmała narodów prawdziwie w Rzeczypośpolitéy wolnéy rodźili *OrzJan* 15, 50, 79.

W połączeniu z rzeczownikiem (2): Acz mé pieśni płáč bez mała. *KochSob* 67; *OrzJan* 66.

W połączeniu z czasownikiem (4): *Prot* B3v; Iáciem iuż był bez mała zwątpił w lácce twoiéy *KochPs* 43; *OrzJan* 54. *Cf* *Połączenie*.

W połączeniu z przymiotnikiem porównawczym (2): *SienLek* 95; A był to człowiek we wśyśtkim Pánśtwie tureckim drugim/ bezmała/ Solimanem *OrzJan* 36.

Połączenie: »bez mała ... nie« [z czasownikiem] (1): Ale Połowcy niebędąc tą porażką wśtráżeni/ zebrałwzy woylko nowe potáiemnie/ przyciągnáwłwzy bez mała Kijowá z Zamkiem nie wbiegli *StryjKron* 195.

a. *W połączeniu z liczebnikiem: około, mniej lub więcej (7) :* bołmi go śchvkały po poliv bes mała trzi niedzielle. *LibLeg* 11/78; kościoł [Salomonów] złupiono [...] przed národzeniem Kryśtuśowym przez mała w śześci śet lat *BielKron* 265v, 170, 436; *GrzepGeom* M4v; *WujJud* 227; *LatHar* 510.

b. *Nawet (2) :*

Połączenie: »a bez mała (i)« (2): Znaydziefz tu śłowa wielgopolśkie/ znaydziefz Krakowśkie/ [...] á bez mała y Ruśkie. *BudBib* c; tedy wiela/ á bez mała [fere] przednieyśzych powinności/ od oboygá śtanu ludzi y Rzeczypośpolita y Zbor potrzebuie. *ModrzBaz* 135v.

»**po mału**« = *trochę, niewiele; słabo, delikatnie, lekko, z lekka; cicho, po cichu; chyłkiem, ostrożnie; po trosze, stopniowo; powoli, wolno, opieszale; lente, paulatim, sensim Calep, Cn; parce Mącz; pauxillatim Calep; clementer, ductim, ex commodo, minutatim, otiose, pedepressim, pedetentim, per otium, placide, remisse, suspenso gradu, taxim Cn (52) :* Liśká widząc tę iey butę/ [...] Pomáłu fie wśmiechnęła *BierEz* H4v; *OpecŻyw* 174v; *LibLeg* 6/190v; *KromRozm I* M4v; *RejWiz* 65v, 126; A kolebká tám zá nim muśi po máłu ić *RejFig* Cc6; *RejZwierz* 27; *Submissa voce aliquid dicere, Po máłu co mówić/ nie wyśokim głośem. Mącz* 227b, 227b, 320d, 365c; *GórnDworz Ff7; RejZwierc* 154; Y tak pomáłu práwie wśyćiek dwor iego zarázili *SkarŻyw* 390, 391, 463, 501, 527, 589 (12); PÓmáłu pątniku mijay chcefzli iść śpokoiem/ Kędy dotkliwy *Hipponax* w mściwy^m grobie śwoiem *KlonŻal* C3v, C4;

Calep 293b, 554a, 574b, 591b, [749]a (8); ábowiém miłość roftárgniona ná wiele części/ nie iest ták mocna/ iáko ípólna/ á ípoiona: á kto kogo pomáłu miłuię/ tego téz pomáłu miłuią. *KochCn* B4; *KochFrag* 52; *OrzJan* 35; *SkarKaz* 45b [2 r.]; *SkarKazSej* 681b; Pomáłu tedy do ízczęcia przyftępuy/ A ízukáiąc go z gránic nie wyftępuy. Wfzák powiedáią/ íz kto napomáley. Ten zaydzie dáley. *KlonFlis* E2.

W przeciwstawieniach: »zaraz (2), barzo, gęsto, z prędká, zupełnie ... po mału« (4): *FalZioł* V 12v; Ífz iest niebeśpieczeństwo dułzne od tego/ ktory [...] y frogością odftárlzyć od wiáry może: ácz nie záráz/ ále pomáłu íę wkradáiąc *SkarŻyw* 153; ífz nie tylko frogością y bićiem / ále ludzkością [...] ku dobremu wiedzeni być pomáłu á nie zprętká máią. *SkarŻyw* 334; *SkarKaz* 484b.

W charakterystycznych połączeniach: po mału bić, chłystać, (od)chodźić (2), dotknąć, dotykać się, dufać, dybać, gryźć, íć (pość) (3), jechać, leźć, łajać, mijać, miłować (2), mowić (mowiący) (2), niszczyć, odkrywać, oduczać się, podawać, podnieść, postępować, powiedzieć, przybywać, przypatrzeć się, przystępować, rość, rzec (2), spuścić się, szeptać, tańcować, uśmiechnąć się, walić się, wiedzony, wkradać się, wykorzeńić, wyskrobany, zjawiąć się, zwątlić.

Szeregi: »po mału i cicho« (1): Obrepo – Pomáłu y czicho liezę. *Calep* 715b.

»po mału a leniwo« (1): Komuciem barzo á gefto żyła bije/ tam krew á kolera panuie. Ale komu pomáłu á leniwo/ z flegmy á z Melankoliey. *FalZioł* V 12v.

»po mału i łaskawie« (1): Z duchownych/ wiele złych obyczáíow pomáłu y łáfkáwie wykorzeńił. *SkarŻyw* 412.

»po mału, (i) po trosze« [szyk 1 : 1] (2): *Calep* 764a; V nas v ludźi rozumienie nie wfzytko iest záráz áni zupełnie: ále pomáłu go y po trofze przybywa *SkarKaz* 484b.

»**nie po mału**« = *bardzo, mocno, usilnie, w dużym stopniu, w wielkiej części; non minime Mącz, Vulg, Cn; nimis, satis, valde Vulg; mirabiliter, mirifice Mącz; magna ex parte, multum, non mediocriter Modrz; immodice JanStat; non minimum Cn (97) :*

W połączeniu z czasownikiem (77): *RejPs* 103v; *KromRozm II* qv; *GliczKsiąż* B, G7v, Hv, K, L7, N; *Leop Dan* 6/14, *Matth* 26/22; *KwiatKsiąż* H2, I3, M2, M3v; *Aegre est istud animo meo, Niepomáłu mi tego žal/ bárzo mie to ímući. Mącz* 4a, 223d, 250a, 341b; *GórnDworz* Cc6; *GrzegŚm* 15; *HistLan* A3, C; *WujJud* A7v, 186; *RejPosWstaw* [41⁴], 44; Zás wierni zá ták prętką obronę/ y zá tak możnego obrońcę Páná Bogá nie pomáłu á fłufznie wyflawiali. *BudBibKaw* A2v; *CzechRozm* 145, 218; *PaprPan* Ff4v; *KarnNap ktv*; Wierzmi bym się niegniewał/ niepomáłu bych Cię teraz bił [O quam te ... caederem] *ModrzBaz* 7v; áczćiby więcej kółztowało murowanie/ ále íam pożytek niepomáłuby [multis nominibus] kółztu wielkość nágródził *ModrzBaz* 35v, 19, 59v, 92v, 98, 102v (10); *Oczko* 1v, 32; Trafíło íę ífz íam tefz záchorzał niepomáłu *SkarŻyw* 334, 31, 538; *CzechEp* 86, 107; *CzechEpPORz* *3v; *ReszList* 159, 188; *WerGość* 209, 210, 265; *KochTarn* 75; PRzez pochłébtwá powiádam to wfzędý o tobie/ Ześ mié íście zniewolił niepomáłu íobie *PudłFr* 52, 78; *GórnRozm* Kv; *ActReg* 53; *Phil* G4, N2; *KochFrag* 49 [2 r.]; *OrzJan* 62; *WujNT* 517 [2 r.]; *SarnStat* 283, 808, 819; *GrabPospR* L2v; *SkarKaz*)(4; *CiekPotr* 82; *GosłCast* 73; *PaxLiz* B4; *ZbylPrzyg* B3v. Cf *W* połączeniu z prefiksálnym czasownikiem intensywnym.

W połączeniu z prefiksalnym czasownikiem intensywnym [z przedrostkiem roz-] (2): Iáko teź zás Antyochus Krol roziađdífy fie nie pomáú dał wypráwę Lífiaáfowi/ áby ná lud Zydowfki walczył *Leop* 1.*Mach* 3 arg, *Ps* 106/38.

W połączeniu z przymiotnikiem (11): *Leop* 1.*Reg* 11/15; *LeovPrzep* E3v; zda mi fię żeby było niepomáú pożyteczne [*haud scio an non multum prodesse*] rozdanie vrzędow/ iákie był Moizéfz/ zá ráđá Iethronowá/ vczyñił. *ModrzBaz* 83, 130v; *ModrzBazBud* ¶6v; *KochOdpr* B4v; *SkarŻyw* 411; *PudłFr* 67; *GórnRozm* B4, G3. Cf W połączeniu z comp przymiotnika.

W połączeniu z comp przymiotnika = dużo (1): niepomáú go fłábfzym vczyñić mogá *Oczko* 13v.

W połączeniu z imiesłowem przymiotnikowym (9): *Leop Ier* 50/12; *RejPosWstaw* 42; *BudNT* Kk5v; *ModrzBaz* 97; Czym niepomáú obrufzony krol/ ípytał go *SkarŻyw* 304; *ReszPrz* 3; *ActReg* 41, 54; *WujNT Act* 20/12.

W charakterystycznych połączeniach: nie po máú bawić, bić, (po-, z)bláđzić (3), w brew dać, być na pomocy, chłóścić, (po)cieszyć się (pocieszon) (7), ciężki, dręczyć, dziękować, dziwować się, (za)frasować się, (ufrasowany) (4), gnieść, (za)gniewać się (2), godzić się, gorący, grzeszyć (2), kochać się, mylić się, naganiać, naginać się, nagrodzić, obrazić się (obrażać) (2), oszukać, piękny, pobierać, pobudzić się (wzbudzać) (2), podać się, podpierać, pofalszowany, popchnąć, poźądać, pożyteczny (2), pracować się, przymnożyć się, ratować, rość, rozjeść się, rozplódzić się, roztargniony, rozumieć, (ob-, wz)ruszyć (obruszony, naruszony) (5), słabszy, służyć, starać się, strzec się, (prze)szkodzić (szkodliwy) (4), tesknąć, trwożyć (zatrwożony) (2), usiłować, ważyć, wátlić, weselić się (wesół) (2), wezbrać, (po)winien (2), wykroczyć (2), wystawiać, wytrzeć się, zabołec, zachorzeć, zamoc się, zawstydać się, zelżony, zły, znaczyć się, zniewolić, zwojować, żałować (żał) (3).

Szereg: »nie po máú, (i) barzo« [*szyk* 1 : 1] (2): *Mącz* 341b; bárzochmy w tym y nie pomáú wykroczyli przeciwko temu rofkazániu Páñfkiemu *WerGość* 210.

»za málem« = *omal* (1) :

Połączenie: »za málem ... nie« (1): Tam Arfenius one iego popráwy pokazał y przewiodł/ ze zá málem Hośpodin więzieniem oney íwey dumy nieprzyplácił. *BudNT przedm* b7v.

»na male« = *niewiele* (1) : poczet dniow mych ktore znałz íam/ niech ich nieutracam/ aczkolwiek ich íełt na male/ dai [= *niech*] ie ítrawie k twey tćcy chwale. *SeklPieś* 20.

»o male« = *niewiele, málo co* (2) : Bocz wemnię mego zdrowia/ iuź barzo o male. *RejFóz* B6; Fíłgowe drzewo piękne/ wyfoko ná íkále/ Máłowáli/ á íágod iuź ná nim o mále. *RejZwierz* 116v.

»w male« = *trochę, niewiele, w małym stopniu, skromnie; in paucis Vulg; modice, paululum Mącz* (5) : Vcz fie dzis w male cirpietz/ abys tedy od ciężłfych mogł fie wybawitz. *OpecŻyw* [192]v; *Paululum oppido inter se differunt, Máłą różnicę miedzy íobą máyą. Albo bárzo w mále fie nie zgadzáyą. Mącz* 266b, 173b [2 r.].

W przeciwstawieniu: »w male ... w wielu« (1): Wmále byli trapieni/ ále w wielu dobrze będą ípráwieni *Leop Sap* 3/5.

VI. Zestawienia w funkcji nazw specjalnych (87) :

»liczba máła« = *liczba pojedyncza* [*szyk* 7 : 1] (8): A ten Elohim íielec przy máley y wielkíey líczbie ítoi. *CzechRozm* 17v, 17, 17v [3 r.], *3; *CzechEp* 154, 301.

a. bot. (78) :

»mała (a. mniejsza) babka« = *Plantago lanceolata* L. (Rost); *babka lancetowata*, roślina z rodziny *babkowatych* (*Plantaginaceae*); *plantago minor* Mącz [szyk 2 : 1] (3): Też fok babczany/ mały babki/ z miodem pitym dany dwiema gogodzinami [!] przed quartaną ciepło wypić/ dziwną á niepołpolithą ma moc naprzeciw quartanie. *FalZioł* V 89v, I 14b; *Mącz* 303a.

»biedrzeniec mniejszy« = *Pimpinella saxifraga* L. (Rost); *biedrzeniec (mniejszy)*, roślina z rodziny *baldaszkowatych* (*Umbelliferae*) (1): Warz kołmaczek z biedrzeńcem (niebędziefzli miał mnieyſze⁸⁰ tedy łtym połpolitym, wſzytko dobrze) *FalZioł* I 113d.

»celidonija mniejsza« = *Ficaria ranunculoides* Moench. (Rost); *jaskier*, roślina z rodziny *jaskrowatych* (*Ranunculaceae*) (1): CZelidonia iełt ciepła y łucha w czwartym łopniu/ á iełt dwoiaka więćłza y mnieyłza *FalZioł* I 30a.

»centurzyja mniejsza« = *Erythraea centaurium* L. (Rost); *centuria*, roślina z rodziny *gorzyczkowatych* (*Gentianaceae*) (3): Centaurea. Czenturzyja Fieberkrawt. [...] iełth dwoiaka, iedna więćłza druga mnieyłza *FalZioł* I 24c, I 24d, V 85v.

»grzybienie mniejsze« = *Nuphar luteum* Sibth. et Sm. (Rost); *grzęł*, roślina z rodziny *grzybieniowatych* (*Nympheaceae*); *bardara minor*, *bechion*, *farfara*, *tussilago*, *ungula caballi* Cn (1): Vngula caballina. Końłkie kopyto. [...] TO ziele rołcie na mokhrych miełthczach [...] / kwiat ma żołti, piękny, iałny [...] / W przyrodeniu mało nieiełt podobny grzybieniu/ theż ie lekarze zową grzybienie mnieyłze. *FalZioł* I 154a.

»mały jaskier« = *Chelidonium maius* L. (Rost); *jaskółcze ziele*, roślina z rodziny *makowatych* (*Papaveraceae*) (1): Chelidonia – Złotnik, celidonia, iaskółcze ziele. Mały iaskier. *Calep* 188a.

»kardamomum mniejsze« = prawdopodobnie jeden z gatunków rodzaju *Elettaria* (może *Elettaria cardamomum* White et Maton, *kardamon malabarski*) z rodziny *imbirowatych* (*Zingiberaceae*) lub *Carum carvi* L., *kminek zwyczajny*, roślina z rodziny *baldaszkowatych* (*Umbelliferae*) (2): CArdamomum iełt nałienie z iedne⁸⁰ drzewa Iełt ciepłe y łuche w wtorym łtopniu/ iełth dwoiaki więćłze y mnieyłze/ więćłze iełt domowe/ á mnieyłze iełt łefne/ á to iełt rzeczłone polny kmin *FalZioł* III 7a.

»kokorzyk mniejszy« = *Arum italicum* Mill. (Rost); roślina z rodziny *obrazkowatych* (*Araceae*) (3): Kokorzyk. Poniemieczku Bruch wurtz. [...] TO ziele iełt dwoiaki, iedno mnieyłze á drugie więćłze *FalZioł* I 65d, I 65d, 66a.

»konik mniejszy« = *Trifolium pratense* L. (Rost); *koniczyna łąkowa (czerwona)*, roślina z rodziny *motylkowatych* (*Papilionaceae*) (2): Też Konik więćłzy y mnieyłzi bolenie mołzen y macice vłmierza *FalZioł* I 147d, I 147c.

»marzana mniejsza« = *Rubia peregrina* L. (Rost); *bylina* z rodziny *marzanowatych* (*Rubiaceae*) (2): iełth dwoiakha Marzana/ iedna iełth domowa á druga polna/ albo iedna więćłza á druga mnieyłza *FalZioł* I 121a, I 121a.

»mlecz mniejszy« = *Sonchus oleraceus* L. (Rost); *mlecz zwyczajny*, roślina z rodziny *łżłonych* (*Compositae*) (1): [Ze spisu rzeczy:] Młecz wyłoki/ 1. 202 b. f. 2. mnieyłzy/ 223 b. f. I. *SienLek* Xxx3.

»mały (a. mniejszy) niedośpiałek« = *Stellaria media* Vill. (Rost); *niedośpiałek*, roślina z rodziny goździkowatych (*Carophyllaceae*) [szyk 1 : 1] (2): THo ziele Niedśpiałek [!] iełth dwoiakhie iedno więthfze á drugie iełth mnieyfze *FalZioł* I 88d, I 89a.

»mała (a. mniejsza) ożanka« = *Gallium mollugo* L. (Rost); *przytulia pospolita*, roślina z rodziny marzanowatych (*Rubiaceae*); *trissago Calep* [szyk 7 : 5] (12): OZanka mała/ kthora fię Z groeckiego ięzyka wykłada mała fołnka albo choia ábowiem woniey zeft [!] to ziele fołnowey *FalZioł* I 36d, [+3]b, I 36d [2 r.], 37a [2 r.], b [2 r.], c, 37 źp, 141c; *Calep* 1088a.

»paproć mała (a. mniejsza)« = *żeńska odmiana paproci* (2): Páproć mała/ *Filix foemina*, Klein farenkraut. *SienLek* 209v, Xxx3.

»płesznik mniejszy (a. namniejszy)« = *prawdopodobnie Inula graveolens* Desf.; roślina z rodziny złożonych (*Compositae*) (5): PŁefznik [...] Więćźfy y namnieyfzy fą fobie podobni w lifciu y w kwieciu *FalZioł* I 114c, I 114c [3 r.], d.

»mniejsza pokrzywa« = *Urtica urens* L. (Rost); *żegawka*, roślina z rodziny pokrzywowatych (*Urticaceae*) (1): Potym ią [wodę z glist] wyymi á wezmi k temu wodki z mnieyfzey pokrzywy *FalZioł* V 117.

»polej mniejszy« = *Mentha pulegium* L. (Rost); *mięta polej*, roślina z rodziny wargowych (*Labiatae*) (1): [Ze spisu rzeczy:] Poléy mnieyfzy *SienLek* Xxx3.

»powoj mały« = *Convolvulus arvensis* L. (Rost); *powój polny*, roślina z rodziny powojowatych (*Convolvulaceae*); *amorgine, astericum, melampelos Calep* (5): Powoy máły/ Helxine, Ciffampelos, Windtglocken. *SienLek* 213, Xxx3v; *Calep* 63a, 107a, 648b.

»mniejszy rojownik« = *Sedum acre* L. (Rost); *rozchodnik ostry*, roślina z rodziny gruboszowatych (*Crassulaceae*) [szyk 1 : 1] (2): Mnieyfzy roiownik rofcie pośpolicie na murzech albo na fkałach *FalZioł* I 130d, I 130c.

»romanek mały« = *Tithymalus Esula* Hill. (Rost); roślina z rodziny wilczomleczowatych (*Euphorbiaceae*) (2): Romanek máły/ Heliofcopus, Tithymuli genus, Somen wendende Wolffsmilich. *SienLek* 241v, Xxx3v.

»rozchodnik mały« = *Sedum acre* L. (Rost); *rozchodnik ostry*, roślina z rodziny gruboszowatych (*Crassulaceae*) (1): [Ze spisu rzeczy:] Rozchodnik máły *SienLek* Xxx3v.

»rzepa mała« = *Brassica rapa* L. (Rost); *kapusta polna*, rzepa, roślina z rodziny krzyżowych (*Cruciferae*) (1): Druga rzepa iełth mała kthorą zową rapula ta czyni wiatry *FalZioł* I 120b.

»skoczek mniejszy« = *Tithymalus Lathyris* Hill. (Rost); roślina z rodziny wilczomleczowatych (*Euphorbiaceae*) [szyk 4 : 1] (5): Skoczek mnieyfzi połacinie Cathapucia minor *FalZioł* I 62b, I 62b, d [2 r.], V 104v.

»sosnka mniejsza (a. mała)« = *Tithymalus Cyparissa* Lam. (Rost); roślina z rodziny wilczomleczowatych (*Euphorbiaceae*) [szyk 6 : 1] (7): Efula minor. fołnka mnieyfza. *FalZioł* [+3]c, I 31a, 36d, 42a, 42 źp, V 106v; *SienLek* 218v.

»mały (a. mniejszy) ślaz« = *Malva rotundifolia* L. (Rost); *ślaz drobnokwiatowy*, roślina z rodziny ślazowatych (*Malvaceae*) [szyk 4 : 3] (7): *FalZioł* V 98v; weźmi noftrzk/ śiemieniá lniánego/

koźiorożcu/ ślazu małego/ tłucz tho á warz w wodzie z łádłem *SienLek* 117, 81v, 113, 129, 221v, Xxx3v.

»wężownik mniejszy« = *Arum italicum* Mill. (Rost); roślina z rodziny obrazkowatych (*Araceae*) (1): wężownik ieft duoiaki/ ieden więtfzy á drugi mnieyfy *FalZioł* I 126b.

»żółty podroźnik mały« = *Chondrilla iuncea* L.; *chondrilla sztywina*, roślina z rodziny złożonych (*Compositae*) (1): Żółty podroźnik mały/ Hieracium minus: Habichtkraut klein. *SienLek* 249.

»żywokost mniejszy« = *Prunella vulgaris* L. (Rost); *głowienka pospolita*, roślina z rodziny wargowych (*Labiatae*) [szyk 2 : 1] (3): Żywokost mnieyfy ma mocz ocieraiącą *FalZioł* I 38a, I 38b, 113d.

b. zool. (1) :

»sowka mała« = *Strix aluco*; *puszczyk*, ptak z rodziny sów (*Strigidae*) (1): Ulula, Sowá puźczyk też zowá niektorzy Sówka/ máła. *Mącz* 501d.

VII. n-loc (149) :

a. Miejscowości (40) :

»Małe« (3):

Zestawienie w funkcji n-pers (3): Woyćiech z Málęgo Łęczycki *SarnStat* 380, 383, 996.

Zestawienia: »Mniejsza Dąbrowka« (1): Iako my tho wyemy ysych slyachethny Yabram schyn nyegdy mycolayow zigmunthow szmnyeyschey dambrowky nyeszbił. *ZapWar* 1526 nr 2343.

»Dybra Mała« (1): Dybrá álbo Dobrá/ máła y wielga/ kthore był Turek iego oycu wydárł/ poddáli fie Skánderebegowi *BielKron* 244.

»Mały, Mniejszy Męci(e)rzysz« [szyk 5 : 1] (4 : 2): yakom ya nyeukrath konya stanyey czyschawego na ymyenyv chrzanowye gynaczey mnyeyschem maczyerzyschu *ZapWar* 1537 nr 2573, 1512 nr 2105, 1521 nr 2272, 2273, 1530 nr 2397 [2 r.].

»Nowogrod Mały« = *Niżni Nowgorod* (1): Okká rzeká [...] Potym do Wolgi niżej Nowogrodá máłego w pada. *BielKron* 431.

»Mała Oleśnica« (1): Item zeznal yfch wye o them pewnye ze yeronym Zeliłlawfky bywa y przechowywane myewa v śchpigla kthori myąfzka myedzi mala olyefzniczka a myedzy Namiloflowem *LibMal* 1546/121v.

»Mała Opacz« [szyk 1 : 1] (2): yakom ya nyenyaszethl nyagymyeny yanya dzerszkowycz zopaczy myaley *ZapWar* 1513 nr 2126, 1513 nr 2126.

»Małe Parzniewo« (1): Iako ya tho vyem ysche szlyachathny Nykolay zmalego parzniewa poczesnye zywy v syemy mazovyeczkyey *ZapWar* 1522 nr 2269.

»Mniejsze Pielaskowo« (1): yakom ya nyesbył robothnego Iakvba paluch kmyeczka Swyathszego pyelaskowa Slachethnego maczyeya Smnyeyshego pyelaskowa *ZapWar* 1529 nr 2353.

»Małe Podlesie« (15): Sliachetny Matis Ćieszka. żądał ieft od nas pińania proteftaciey, którą wczynił w Małym Podliefiu *ZapKościer* 1580/15v, 1580/12v, 13v, 15, 16, 1583/39 [2 r.] (15).

»Pogroszewo Mniejsze« (1): yakom szya ya vgednal przesgednące slyachethne szepana Swythkow y thesz dzyerska spogroszewa mnyeyszego Slyachethnym mychalem zrokythk opoząk y owyprawa *ZapWar* b.r. nr 2117.

»Małe Rybie« (1): Iako oczecz moy phalk zadzyerszal pothla lystu xanszanczego vysze trzech lath wpokogyuu namalem Rybyu *ZapWar 1508 nr 2040*.

»Mały Staban« (1): y z pięćią wsi/ które do miáfteczka y powiátu Molhowfen należały: to ieft/ wielki Stában/ máły Stában/ Schonemor/ Pomerendorff/ y Wolffdre. *SarnStat 1090*.

»Mniejsze, Małe Tarchomino« [szyk 3 : 1] (3 : 1): yako ya nyeporał y nyeposzył gwałthem na czaszczy dorothyey zythem na małym tharchomynye *ZapWar 1511 nr 2098, 1542 nr 2504 [3 r.]*.

»Małe Wierzuchowo« (1): yako yą tho vyem ysz szlyachethny woyczzech zmalego vyerzuchowa nyezbył szlyachethnego vawrzyncza ząlyeszneho szregul. *ZapWar 1513 nr 2094*.

b. Krainy (106) :

Zestawienia: »Armenija Mała« = starożytna kraina położona między Kapadocją, Armenią właściwą i Morzem Czarnym (1): Przy nim [królestwie Kolchis] Iberyja/ Albánia/ Báktrianá/ Zogdyaná/ Armenia wielka y máła. *BielKron 269v*.

»Mniejsza, Mała Azyja« = *Asia Minor Miech, Mącz* [szyk 17 : 17] (18 : 16): Amazones [...] Afia mniefzją pofiadły y miafto wielkie Ephefum założyły j zbudowały *MiechGlab 36, 65; BibRadz I 74d marg; Mltylená* w Azyey máley miafto ná wyfpie morfkim Egeo/ czáfu Moizelzá założone było *BielKron 27, 112, 116v, 123v [2 r.], 178v, 240v (17); Bithinia, Kráyiná* mniefzney Afiey pogróniczna Gálláciey/ Mifiey y Páflágoniey. *Mącz 25c, 37a, 38d, 53d, 201d, 298c, 312b, 466b; BielSpr 60; StryjKron 11, 16; WujNT 510, 666, 693*.

»Mały Eipt« = *nie istniejąca kraina, rzekomo ojczyzna Cyganów* [szyk 1 : 1] (2): Powiádaią [Cyganie] thez v nas/ iż im Thurcy zámknęli drogę do ich kráiny/ to ieft do máłego Egiptu *BielKron 262, 262*.

»Fryjja Mała« (1): Potym [Aleksander] Gordyn wzyął/ który leży miedzy Frygią máłą y wielką *BielKron 124*.

»Indyja Mała, Mniejsza« = *Indie Przegangesowe* [szyk 4 : 1] (4 : 1): *FalZioł III 2d; Indyja* [...] ieft máła y wielka [...]/ którą Gánges rzeká wielka rozdziela/ wielka Indyja kthora ieft zá rzeką ku wfcchodu fłońcá/ á co ku zachodu tho máła. *BielKron 268v, 144, 267v*.

»Misyja Mała« = *provincia rzymska Moesia Superior* (3): *BielKron 170v, 338v; [Serbowie]* ktorzy tę Ziemię opánowali/ gdzie była przedtym Miífia máła/ dziś Serbią zowią álbo Seruią/ Bulgarowie gdzie przedtym Miífia wielka *StryjKron 100*.

»Mała, Mniejsza Polska« = *Małopolska; Minor Polonia Miech, Modrz, JanStat; Cracovia JanStat* (57 : 3): *MiechGlab 10; Diar 92 [2 r.], 94 [2 r.]; Vítawilifmy/ iż gdyby był kto pozwan przed nas z Wielkiej Polfki/ á mybychmy byli ná ten czas w máley Polfzcze: tákiemu ma być Rok przełożon od położenia Pozwu zá cztery niedzyele. UstPraw Av, Av; OrzRozm T3v [2 r.]; BielKron 361v, 364v, 365v, 384v, 392 (11); LeovPrzep E2v, Gv; GrzepGeom I2v; ModrzBaz 123v; StryjKron 477; PaprUp A4v, E4v; GostGospSieb +4; SarnStat *7v, 51, 56, 88 [2 r.], 102 (29); VotSzl Cv, D4v; SkarKazSej 703a*.

c. Dzielnica miasta (2) :

Zestawienie: »Mała Strona« = *Malá Strana w Pradze* (2): Thowarzičhili ítemtho ízwythalfkym opoczka woyczzech, [...] Waczław syn Iana szwytafskiego spragy kthori myáfchka na máley stronye *LibMal 1545/99, 1550/154v*.

d. Wyspa (1) :

Zestawienie: »Żoława Mała« (1): Gdańskie miełczżany dárowano tym co pierwey dawáli/ to iest/ fiedm set grzywien z mieyfkiego dochodu/ y wżytki młyny mieyfkie z wyłpy z Zoławą málą y ze wśiami ktore ná nich są *BielKron* 391v.

VIII. Zestawienia w funkcji n-pers (33) :

»Mały Karzeł« [szyk 1 : 1] (2): Zoftáwił po łobie fyná Ládziłáwá á Márią dziewkę/ ktora była zá máłym Kárłem. *BielKron* 302v, 302v.

»(święty) Jakub Mniejszy, Mały« = *Iacobus Minor Vulg* (25 : 1): *OpecŻyw* 176v; *WróbŻołt* X2v; *MurzNT* 151; *BielKron* 137, 139v, 144v, 145 [2 r.], 148v; áby ono piłmo wyłóżyć mogli/ gdzie fię Apoštoł Iákub mnieyfzy/ zowie brátem Páná náżego *SkarŻyw* 242, 242 [2 r.]; *LatHar* +6v, 227, 245, 428, 430, 714; *WujNT Mar* 15/40, s. 227 [2 r.], 510, 511, 515, 784 *marg*, 832.

»Jozef Mniejszy« (1); Iozeph mnieyfzy L. ten miał dobre záchowanie s Ptolomeuem Ewergetem/ Arfefem go miánuie Euzebius. *BielKron* 118.

»Piotrek Mały« (1): dal Lithwynowy kthori na wozye them lyezall, pyotrek mali yeden theff fthowarziłhwa thego szyekyerka wglową obuchem thak afch vczyekl *LibMal* 1547/129v.

»Teodozyjus Mniejszy« (3): THEodozyus mnieyfzy fyn Arkádyułow Cefarz/ pánował w Konstántynopolu lat XLV *BielKron* 159v; *SkarKazSej* 680v [2 r.].

IX. Zestawienia w funkcji n-ethn (3) :

»Ormianie Mali« (1): bes wątpienia wieleby ich przyštáło do náżych odstápiwży Turkow/ Iáko Bulgárowie/ Bołnowie/ y wżyfcy Słowacy/ takież Ormiánie oby wiedzzy y máli/ y wiele inych Kráin/ ták w Natoliej iáko w Europie. *BielSpr* 58v.

»Mali Polanie (a. Polacy)« = *Małopolanie; Poloni Minores Miech* [szyk 1 : 1] (2): *MiechGlab* 52; Po śmierci cnotliwe⁸⁰ páná Henryká zábitego od Tátar/ wybráli łobie máli Polacy zá páná fyná iego Bolełłáwá łyłego *BielKron* 361.

X. Zestawienia w funkcji n-pr (4) :

»Mniejsze Kolleijum« = *Collegium Minus* [szyk 1 : 1] (2): Dan w Krakowie z Collegium Mniefżego 12. dnia Cżyrwca. Od bożego narodzenia roku 1539. *WróbŻołtGlab* A5v, A4.

astron. »Mniejszy Miedzwiadek (a. Niedźwiedź)« = *gwiazdozbiór Mała Niedźwiedzica; Cynosura Mqcz, Calep; Minor Ursa Mqcz* [szyk 1 : 1] (2): *Cynosura, Canis cauda* interpretatur, quae et minor ursa dicitur Gwiazdá niebieska/ którą mniefżym miedzwiatkiem zową *Mqcz* 76c; *Calep* 284a.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (36) : *Exiguus, Máły. Mqcz* 110d; *Micros, Latine parvus, Máły. Mqcz* 220d, 222d [2 r.], 228a, 282b [3 r.], 295a, 332c (13); *Calag* 309a; *Exilis – Máły, podły. Calep* 389a, 389a, 476b, 668a, 759b [3 r.], 778b (15).

W przekładach łacińskich dem. rzeczowników wieloznacznych (2): *Conclusiuncula – Małe zawarczie. Calep* 233b; *Vindemiola – Małe winna zbieranie. Calep* 1125a.

W przeciwstawieniu: »mały ... wielki« (2): *Mqcz* 310b; *Extenuo – Z wielkiej rzeczy mała czinie, ponizám, zmnieifzám. Calep* 397a.

Szereg: »albo wielki, albo mały« (1): Hyperbole, Latine superlatio vel superiectio, Przeyęcie/przewżżęcie [!] gdy przeymuyemy rzecz słowy nád miárę y nád podobieńftwo/ to yeft/ álbo názbyt wielka álbo názbyt [!] máła. *Mqcz* 160d.

a. *W funkcji rzeczownika (2) :*

W przeciwstawieniu: »mniejszy ... większy« (1): Aquilam cornix provocat, Proverb. Mniejszy sie ná wietłżego miece. *Mqcz* 13c.

α. *Coś małego [w odmianie niezłożonej] (1) :*

W przeciwstawieniu: »mało ... wiele« (1): W nadzieię wiela máła nie opułzczay. *BierEz* H3.
[Cf **MIAŻSZY** znac. 4.c. *GlabGad* E3v].

Cf **MAŁONOĞI, MAŁOOCZKI, MAŁOOKI, [MAŁOWIAREK], MAŁOWIERNY, NIEMAL, NIEMAŁY, PRZYMNIEJSZY, PRZYMNIEJSZYM**

RS